

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

DISERTAČNÍ PRÁCE

2022

František Kašický

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**DOKTORSKÉ STUDIUM
KOMBINOVANÉ
2019 – 2022**

DISERTAČNÍ PRÁCE

František Kašický

**Vzdělávání dospělých v oblasti využívání fondů
ve Slovenské republice**

Praha 2022

Školitel: PhDr. Ivana Shánilová, PhD.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

DOCTORAL
PART - TIME STUDIES
2019 - 2022

DISSERTATION THESIS

František Kašický

**Adult education in the use of funds
in the Slovak Republic**

Prague 2022

The Dissertation Thesis Work Supervisor
PhDr. Ivana Shánilová, PhD.

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená dizertačná práca je mojím pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracoval samostatne. Všetku literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovaní čerpal, v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitých zdrojov.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitnej knižnici.

V Prahe dňa 31. januára 2022

František Kašický

PodĎakovanie

Dovoľujem si poĎakovať vedeniu a pedagogickým pracovníkom Univerzity Jána Amosa Komenského v Prahe, ako aj školiteľke PhDr. Ivane Shánilovej, PhD. za profesionálne realizovanú vedeckú prípravu, metodologické vedenie a odborné usmernenie pri spracovaní predloženej dizertačnej práce.

Anotácia

Dizertačná práca sa zaoberá problematikou **vzdelávanie dospelých v oblasti využívania fondov**.

V Slovenskej republike je možné na realizáciu rôznorodého spektra projektov v rôznych oblastiach života spoločnosti a rôzneho zamerania využívať širokú škálu fondov, grantových schém, grantov, programov, či finančných mechanizmov. Tie predstavujú v súčasnosti významný zdroj hlavného, alebo dodatkového financovania. Dôležitou súčasťou ich efektívneho využívania, je aj zvyšovanie miery povedomia, kompetentnosti a vzdelávania dospelých v oblasti fondov, ako najväčšej cieľovej skupiny na strane prijímateľov-žiadateľov, ale taktiež aj na strane poskytovateľov-administrátorov.

Práca predstavuje teoretickú štúdiu špecifickej a aktuálnej oblasti, ktorej hlavným cieľom je jednak poskytnúť teoretické rozpracovanie problematiky vzdelávania dospelých a právnej úpravy v kontexte fondov, stručnú analýzu vybraných fondov a aktuálnej situácie ich využívania pri rozvoji slovenskej spoločnosti a súčasne poskytnúť prehľad a návrh inovatívnych foriem a metód vzdelávania dospelých vo **forme realizovateľných vzdelávacích, edukačných, poradenských a informačných možností a aktivít, vrátane zdieľania poznatkov a odporúčaní**. Pri ich formulácii sa vychádza z praktických skúseností z organizácie, implementácie a realizácie projektov a programov fondov z viacerých programových období.

Zvyšovanie miery kompetentnosti a edukácie dospelých z hľadiska efektívneho a úspešného využívania fondov sa javí v súčasnosti ako potrebné a nevyhnutné. Formulované návrhy je možné využiť aj v rámci využívania fondov v zahraničí, vrátane Českej republiky.

Kľúčové pojmy

Edukatívne poradenstvo, fondy, inovácie vo vzdelávaní, metódy a formy vzdelávania, odborné vzdelávanie, vzdelávanie dospelých.

Annotation

The dissertation deals with the issue of adult education in the use of funds.

In the Slovak Republic, it is possible to use a wide range of funds, grant schemes, grants, programs or financial mechanisms for the implementation of a wide range of projects in various areas of society and different focus. These are currently a significant source of main or additional funding. An important part of their effective use is to increase the level of awareness, competence and adult education in the field of funds, as the largest target group on the part of beneficiaries-applicants, but also on the part of providers-administrators.

The work is a theoretical study of a specific and current area, the main goal of which is to provide a theoretical elaboration of the issue of adult education and legislation in the context of funds, a brief analysis of selected funds and the current situation of their use in the development of Slovak society and at the same time provide an overview and design of innovative forms and methods of adult education in the form of feasible educational, counselling and information opportunities and activities, including the sharing of knowledge and recommendations.

Their formulation is based on practical experience from the organization, implementation and realization of projects and programs of funds from several programming periods.

Increasing the level of competence and adult education in terms of effective and successful use of funds now seems necessary and necessary. The formulated proposals can also be used in the use of funds abroad, including the Czech Republic.

Key words

Adult education, educational counselling, innovation in education, funds, methods and forms of education, vocational education.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1. Teoretické a metodologické rozpracovanie problematiky vzdelávania dospelých.....	12
1.1. Výchova, vzdelávanie a vzdelanie.....	12
1.2. Andragogika a pedagogika.....	13
1.3. Vzdelávanie dospelých.....	16
1.4. Celoživotné vzdelávanie.....	17
1.5. Ďalšie vzdelávanie.....	20
1.6. Ďalšie profesijné vzdelávanie.....	21
1.7. Spôsobilosť, predpoklady, motivácia vzdelávania dospelých.....	22
1.8. Bariéry vo vzdelávaní dospelých.....	26
1.9. Trendy vo vzdelávaní a učení sa dospelých.....	27
2. Analýza aktuálneho stavu právnej úpravy vzdelávania dospelých v Slovenskej republike.....	29
2.1. Ústava Slovenskej republiky.....	29
2.2. Zákon o výchove a vzdelávaní.....	30
2.3. Zákon o celoživotnom vzdelávaní.....	32
2.4. Vyhláška ministerstva školstva k zákonu o celoživotnom vzdelávaní.....	48
3. Problematika fondov v rozvoji slovenskej spoločnosti.....	51
3.1. Charakteristika základných pojmov – fond, grant, finančné mechanizmy, nástroje a programy.....	51
4. Analýza aktuálneho stavu fondov v Slovenskej republike.....	55
4.1. Charakteristika jednotlivých typov fondov a ich zameranie.....	55
4.1.1. Medzinárodný vyšehradský fond.....	55
4.1.2. Finančný mechanizmus EHP a Nórsky finančný mechanizmus.....	56
4.1.3. Švajčiarsky finančný mechanizmus.....	59
4.1.4. Európske štrukturálne a investičné fondy.....	60
4.1.5. Európa pre občanov.....	61
4.1.6. Erasmus+.....	62
4.1.7. Programy cezhraničnej spolupráce.....	63
4.1.8. Národný štipendijný program Slovenskej republiky.....	71
4.1.9. Programy Slovenskej akademickej informačnej agentúry.....	71
4.1.10. Fond na podporu umenia.....	73
4.1.11. Program Kreatívna Európa.....	73
4.1.12. Ďalšie dotačné zdroje.....	74
5. Identifikácia a analýza problémov v oblasti informovanosti, vzdelanosti a dostupnosti fondov	77
6. Návrh kľúčových aktivít a praktických opatrení.....	82
6.1. Metodológia.....	82
6.2. Kľúčové aktivity.....	85
6.2.1. Organizácia spojených vzdelávacích a informačných dní o fondoch.....	85
6.2.2. Komplexný vzdelávací a informačný internetový portál o fondoch	87
6.3. Praktické opatrenia.....	90
6.4. Inovatívne formy a metódy vzdelávanie v oblasti fondov.....	91
ZÁVER	96
RESUME.....	106

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV	110
ZOZNAM SKRATIEK.....	120
ZOZNAM OBRÁZKOV, TABULIEK A GRAFOV	122
ZOZNAM PRÍLOH	124

ÚVOD

V súčasnosti sa v Európskom priestore očakáva vytváranie podmienok pre **celoživotné vzdelávanie a celoživotné učenie sa pre všetkých občanov**. Spoločnosť, ktorej hlavným atribútom sa stávajú vedomosti, poznatky a informácie, vyžaduje vysokú odbornosť. A prinajmenšom tiež kvalitnú odbornú prípravu a čo najviac ľudí pre otvorený trh práce. Za vzdelávanie sú zodpovední tak štát, ako aj zamestnávateľia, ale i samotní občania. Tí sú vyzývaní k tomu, aby sa aktívne podieľali na procese celoživotného vzdelávania a učenia sa. Jednak v spojitosti s pracovnými úlohami, ale rovnako aj s inými úlohami svojho života (Machalová, 2015).

Fondy predstavujú významný zdroj a prostriedok financovania a realizovania projektov pre široké spektrum rôznych subjektov v rámci rozvoja slovenskej spoločnosti. Vrátane štátnych organizácií, mimovládneho sektora, spoločenských, sociálnych, kultúrnych, či športových organizácií, vzdelávacích, ako aj vedeckých inštitúcií, či podnikateľskej sféry, štátneho, ako aj súkromného charakteru.

Základným problémom pre potenciálneho záujemcu a následne prijímateľa je popri absencii možnosti nájsť komplexné informácie na jednom mieste, dnes už aj určitá zložitosť a náročnosť. Z tohto pohľadu je pre zorientovanie sa v problematike a pre efektívne využívanie fondov v súčasnosti **potrebná určitá miera poznania a povedomia, ďalšieho odborného vzdelávania, edukácie a pre niektoré skupiny až kvalifikácie pre prácu s nimi**.

Problematika fondov je vzhľadom na ich veľké množstvo, rôzne typy, rôznorodosť zamerania, obsahovú, formálnu a administratívnu zložitosť veľmi špecifická a náročná. Aj napriek rôznym špecifikám majú však veľa všeobecných a spoločných prvkov a princípov fungovania.

Podstatnou otázkou je, či príslušné odborné povedomie a vzdelávanie, resp. kvalifikácia v tejto oblasti pre potenciálneho záujemcu predstavuje významný predpoklad a pridanú hodnotu v úspešnosti a efektívnosti ich využívania? Taktiež aké formy edukácie a vzdelávania, či informovania a poradenstva sa javia ako najvhodnejšie a prakticky uskutočniteľné?

Cieľom dizertačnej práce je preto v prvej kapitole teoretické a metodologické rozpracovanie problematiky vzdelávania dospelých. Vzdelávanie dospelých môže v tejto oblasti byť realizované v rámci voľného času jedinca alebo napríklad

organizované v rámci pracovnej doby, pričom môže byť dobrovoľné alebo povinné a to zo strany zamestnávateľa alebo z legislatívy (Veteška, 2016).

Na to reaguje aj slovenská legislatíva, podľa ktorej ďalšie vzdelávanie umožní získať čiastočnú kvalifikáciu alebo úplnú kvalifikáciu alebo doplniť, obnoviť, rozšíriť alebo prehĺbiť si kvalifikáciu nadobudnutú v školskom vzdelávaní, alebo uspokojiť záujmy a získať spôsobilosť zapájať sa do života občianskej spoločnosti (Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní).

Súčasne ďalšie profesijné vzdelávanie v oblasti fondov smeruje k dosiahnutiu, udržaniu a zvýšeniu, či rozšíreniu kvalifikácie k udržaniu svojej vlastnej konkurencieschopnosti na trhu práce, pričom je utilitárne, účelové, zamerané na okamžitú využiteľnosť a úžitok (Dvořáková & Šerák, 2016). Ak si chce človek udržať pracovné postavenie v konkurenčnom prostredí, vyžaduje sa od neho, aby nadobúdaval nové odborné vedomosti aj v oblasti fondov. Zamestnávateľia chápu, že vzdelávanie je pre ich zamestnancov dôležité aj pri získavaní zdrojov a berú ho ako investíciu. Taktiež považujú za dôležité, podporovať schopnosť svojich zamestnancov učiť sa (Koltai, 2002).

Pre mnohých dospelých môže toto vzdelávanie z hľadiska významu predstavovať ďalšie odborné vzdelávanie a zvyšovanie kvalifikácie a kompetencií, ako aj primárnu, alebo ďalšiu (druhú) vzdelávaciu šancu (Beneš, 2014).

Dôležitou súčasťou vzdelávania dospelých je aj aktuálna, potreby spoločenského vývoja a potrieb odzrkadľujúca, ako aj **kvalitná právna úprava tejto problematiky**. Analýzu aktuálneho stavu právnej úpravy na Slovensku je preto obsiahnutá v druhej kapitole.

Osobitne sa zameriava aj na **analýzu právnej úpravy problematiky vzdelávania dospelých na Slovensku**, cez zakotvenie práva každého na vzdelanie medzi ústavné práva garantované v Ústave Slovenskej republiky, cez princíp celoživotného vzdelávania v zákone o výchove a vzdelávaní, až po detailnú právnu úpravu problematiky v zákone o celoživotnom vzdelávaní a jeho vykonávacej vyhláške.

Základným problémom, vychádzajúc z poznatkov dostupných a zmapovaných analýz a prieskumov v oblasti výchovy a vzdelávania na Slovensku a potvrdenej hypotézy je, že **štát nemá dlhodobú víziu rozvoja školstva a systematicky**

nespracováva dáta ani neanalyzuje dopady realizovaných politík. To prispieva k častým zmenám v legislatíve i v spôsobe financovania.

Čiastkovým cieľom dizertačnej práce je popri teoretickej syntéze problematiky vzdelávania dospelých, poskytnúť aj analýzu súčasného stavu legislatívnej a právnej úpravy problematiky vzdelávania dospelých. Súčasne na analýze identifikácie problémov školstva na Slovensku naznačiť súvis a dopady na právnu úpravu, vrátane definovania východísk na jej pravidelnú aktualizáciu a reflexiu aktuálnych potrieb.

Rozpracovanie problematiky fondov, rôznych grantov, finančných mechanizmov a finančných nástrojov využívaných v rozvoji slovenskej spoločnosti a analýzy ich aktuálneho stavu je obsahom tretej kapitoly. Poskytuje teoretické rozpracovanie základných pojmov a tejto problematiky na Slovensku.

Štvrtá kapitola dizertačnej práce obsahuje analýzu aktuálneho stavu fondov v Slovenskej republike, vrátane charakteristiky jednotlivých typov fondov, ich zamerania, dosiahnutých výsledkov, organizačných foriem informovania, vzdelávania a poradenstva.

Identifikovanie a analýza problémov v oblasti informovanosti, vzdelanosti, edukácie a dostupnosti grantov je obsahom piatej kapitoly dizertačnej práce. A to s cieľom **poskytnúť hlavne návrh praktických a realizovateľných vzdelávacích, edukačných, informačných, či poradenských možností, skúseností z ich realizácie, odporúčaní a inovátnych foriem vzdelávania pre kategóriu dospelých, ktoré sú definované v záverečnej šiestej kapitole.** V záujme lepšieho poznania, zvýšenia povedomia a kompetentnosti, edukácie a zvýšenia efektivity využívania fondov, grantových schém a finančných mechanizmov, vrátane organizácie vzdelávacích aktivít o fondoch v Slovenskej republike. Formulované návrhy je možné využiť aj v rámci využívania fondov v zahraničí, vrátane Českej republiky.

Práca preto obsahuje teoretické rozpracovanie problematiky výchovy a vzdelávania dospelých na interdisciplinárnych a multidisciplinárnych základoch využívajúc popri prístupoch filozofických, všeobecne pedagogických, andragogických, tiež prístupov psychologických, sociologických, ekonomických, politických, manažérskych, biologických, etických a v neposlednej miere a hľadiska práce taktiež právnych.

V dizertačnej práci sú k rozpracovaniu predmetnej problematiky a formulovaniu príslušných záverov použité deskriptívna, analytická, komparatívna a empirická vedecká metóda.

TEORETICKÁ ČASŤ

1 TEORETICKÉ A METODOLOGICKÉ ROZPRACOVANIE PROBLEMATIKY VZDELÁVANIA DOSPELÝCH

Z filozofického hľadiska usiluje vzdelávanie dospelých o poznanie sveta, jeho zmyslu a poslania človeka v ňom, jeho bytie a vedomie. Z metodologického hľadiska využíva vedeckých metód poznávania objektívnej reality k postupnému prechodu od poznania javovej stránky k podstate poznávacej skutočnosti, k pochopeniu a využívaniu všeobecných zákonitostí, princípov, kauzálnych vzťahov, prispievajúc tak ku konštituovaniu teórie výchovy a vzdelávania dospelých na vedeckých základoch. Vzhľadom k mnohohrstevnosti ďalšieho vzdelávania dospelých sa utvára veda o výchove a vzdelávaní dospelých na interdisciplinárnych a multidisciplinárnych základoch, využívajúc popri prístupoch filozofických, všeobecne pedagogických, andragogických, tiež prístupov psychologických, sociologických, ekonomických, politických, manažérskych, biologických, etických a taktiež právnych. Ide predovšetkým o rozvíjanie a uplatňovanie systémového prístupu v rovine empiricko-analytickej, logicko-teoretickej a komplexnej. Metodika ďalšieho vzdelávania dospelých je špeciálnou teóriou skúmajúca zákonitosti výchovy a výuky, teda vyučovania a učenia v sústave školskej i v sústave mimoškolskej (Barták, 2008, s. 9,33).

1.1. Výchova, vzdelávanie a vzdelanie

Podľa Beneša (2014) je **výchova** definovaná ako intencionálne (zámerné, cieľavedomé a plánovité) ovplyvňovanie vychovávaného. Jej účelom je zmena dispozícií k jednaniu a chovaniu v súlade s nejakým cieľom (hodnotami, normami). Výchova teda sleduje nejaké ciele; je odkázaná na vychovávateľa (v pedagogických organizáciách na profesionála); je interakciou pedagóga a vychovávaného (v pedagogických organizáciách ide o interakciu viacstrannú, pedagóg sa obracia na jedinca a zároveň na kolektív); má nejaké obsahy a predmety; je metodické a plánovité

jednanie pedagóga. Pod **vzdelávaním** sa rozumie prevažne proces sprostredkovania znalostí, zručností a rozvoj schopností, pričom vzdelávanie je potom prevažne didaktickou záležitosťou, otázkou správnej výuky. Vzdelávanie je cieľavedomý proces realizácie nejakých pedagogických cieľov a ideálov; plánovaný proces, sprostredkovanie je systematické a obsahovo, vecne a časovo štruktúrované; inštitucionalizovaný proces vedený väčšinou profesionálmi. **Vzdelanie** je potom výsledkom vzdelávania, sebvzdelávania a rozvoja.

Průcha (2000,2002) v snahe vymedzenia vzťahu výchovy a vzdelávania zavádza nasledujúce pojmy ako edukačná realita, ako úsek objektívnej reality, v ktorom prebiehajú edukačné procesy. Potom edukačné procesy (edukácia) ktoré predstavujú akúkoľvek činnosť ľudí, pri ktorej sa nejaký subjekt učí a iný subjekt (alebo technické zariadenie) mu toto učenie sprostredkováva, teda vyučuje. Súčasne konštatuje, že edukačné procesy prebiehajú vo vonkajšom a vnútornom edukačnom prostredí.

1.2. Andragogika a pedagogika

V andragogickom slovníku od Průchu a Vetešku (2014) je andragogika definovaná ako vedecká disciplína zaoberajúca sa všetkými procesmi a súvislosťami učenia a vzdelávania dospelých. Objektom súčasnej andragogiky (z gréčtiny: aner - muž, prenesene dospelý jedinec; 2. pád andros, agoge, agein - vedenie, viesť) je dospelý jedinec (biologicky, psychicky, sociálne a ekonomicky zrelý); predmetom je celková edukačná realita dospelých, teda predovšetkým proces organizovaného (intencionálneho) učenia a sociálno-ekonomické súvislosti tohto učenia, seba riadené (skúsenostné) učenie a kooperatívne učenie, ktoré vytvára podmienky pre vznik znalostnej a učiacej sa spoločnosti. Nejde teda iba o učenie intencionálne, ale o aplikáciu nového biodromálneho konceptu, ktorý v sebe integruje celoživotné učenie/vzdelávanie, ktoré sa stalo súčasťou života a práce (Průcha, Veteška, 2014, s.39-40).

Ďalej Porubská a Határ (2009, s.23-24) tvrdia, že *„Andragogika je veda o výchove dospelého človeka, ktorá sa zaoberá zámernou socializáciou dospelého jednotlivca prostredníctvom procesov výchovy a vzdelávania, problémami pomoci dospelému vo všetkých oblastiach jeho života, ako aj vedeckým poznávaním edukačnej reality dospelých a dospelým človekom vo výchovných a vzdelávacích situáciách.“*

Podľa Beneša (2008, s.11) pojem andragogika nie je zatiaľ v našom prostredí všeobecne rozšírený, aj keď sa táto situácia výrazne mení. Ani v iných krajinách sa tento pojem väčšinou nepresadil, skorej sa používa výraz vzdelávanie dospelých, ďalšie vzdelávanie atď. Andragogika je vedný odbor v systéme vied o výchove a vyučovaní, zameraný na všetky aspekty vzdelávania a učenia sa dospelých a študijný odbor v programe pedagogických vied, ktorý slúži na prípravu budúcich odborníkov v oblasti vzdelávania dospelých.

Podľa Beneša (2001, s.60) andragogika musí učenie chápať ako individuálny a biografický, kolektívny a spoločensko-historický proces, pričom si musí uvedomiť, že za koordináciu a zameranie učenia v priebehu svojho života preberá každý jedinec rastúcej miere zodpovednosť sám.

Porubská a Határ (2009) tvrdia, že súčasný systém slovenskej andragogiky stojí na troch pilieroch, ktoré zároveň predstavujú tri základné subsystémy, a to profesijnú andragogiku, kultúrnu andragogiku a sociálnu andragogiku.

Podľa Tokárovej (2003, s.67) východiskom daného vnútorného členenia andragogiky sú tie základné oblasti života dospelého človeka, kde je najviac vystavovaný zmenám, kde hľadá životnú orientáciu, spôsoby ďalšieho utvárania, sebazdokonaľovania a sociálnej pomoci.

Prusáková (2009) definuje, že profesijná andragogika je zameraná na ďalšie odborné vzdelávanie dospelých, zahrňujúc i vzdelávanie rekvalifikačné, personálny manažment, starostlivosť o rozvoj ľudských zdrojov, poradenstvo ako postupovať v kariére a pod. Vzdelávanie podľa Plamínka (2010, s.32) býva primárne zamerané na priamu kultiváciu vedomostí alebo zručností. Pokiaľ mení aj postoje vzdelávaného človeka, (čo je možné a často to od vzdelávania skutočne požadujeme), robí tak skôr nepriamo, teda spolu s ponúkaním určitých vedomostí a zručností. Na druhej strane pojem vzdelávanie chápe Palán (1997) ako proces cieľavedomého a uvedomelého sprostredkovania a aktívneho utvárania a osvojovania sústavy vedeckých a technických vedomostí, intelektuálnych a praktických zručností a ľudských skúseností, utváranie morálnych prvkov a osobitných záujmov. Je to proces utvárania osobnosti. Prakticky je možné tento proces diferencovať na vzdelávanie ako činnosť lektora a vzdelávanie sa ako činnosť účastníka vzdelávacieho procesu. E. Livečka a J. Skalka (in Porubská, Határ, 2009, s.76) definujú pojem výchovy a vzdelávanie dospelých ako zámerné a

cieľavedomé utváranie osobnosti dospelého človeka, ako proces cieľavedomého a systematického sprostredkovania a osvojovania ľudských skúseností najrôznejšieho obsahu dospelými, ktorý je zameraný na sprostredkovanie, osvojovanie a upevňovanie vedomostí, znalostí, skúseností, návykov, rozvoj schopností a pracovných i spoločenských foriem konania i správania.

Vzdelávacia myšlienka v európskej tradícii vždy obsahovala predstavu, že je možné utvárať človeka pomocou cieľavedomej výchovy. Všeobecná pedagogika a neskoršie i andragogika sa zameriavali menej na hranice svojich možností, zato usilovne vyvíjali predstavy lepšieho sveta a človeka, ktorý by bol produktom vzdelávania a výchovy (Beneš,2001,s.10). Ako ďalej uvádza, „ *výchova je potom riadená socializácia, vzdelávanie je rozvoj človeka síce taktiež v závislosti na vonkajších vplyvoch, ale ako seba formovanie*“. V rovnakom zmysle potom definuje požívanie i pojmov edukatívny proces (edukácia) a formatívny proces, pričom dodáva, že toto vymedzenie nemôže skryť svoj pôvod v Platónovej a hlavne nemeckej idealistickej filozofii a je zaťažené sociologicky len ťažko akceptovateľným preceňovaním vzdelávacieho procesu pre rozvoj osobnosti.

Akceptovateľné je vymedzenie, ktoré vidí výchovu, ako uvedenie do sveta hodnôt a riadenou praxou morálnej komunikácie a vzdelávanie ako otváranie prístupu k znalostiam, zručnostiam a schopnostiam. Vzdelávanie chápeme skôr ako vnútorný proces formovania osobnosti, ktorý je vždy i výsledkom seba rozvoja (Beneš,2001,s.13).

DIELČÍ ZÁVER:

Andragogiku a pedagogiku mnohé doložitel'né spája, prinajmenšom sa v niektorých oblastiach prekrývajú. Obe sú ovplyvnené diskusiou o celoživotnom vzdelávaní a učení, meniacimi sa nárokmi na učenie, zmenou vzdelávania k tovaru s výraznou hodnotou. Andragogika nie je len aplikáciou iných vied. Jej multi alebo interdisciplinárny prístup je spojený so špecifickým pohľadom na učenie sa dospelých, ktorý prekonáva jednostrannosti a obmedzenosti záujmov jednotlivých vedeckých disciplín ako napríklad sociológie, psychológie alebo ekonomiky. Tento pohľad je ale zároveň vlastným problémom andragogiky: jednotný pohľad neexistuje a existovať nemôže. Andragogika je taktiež rušná a produktívna oblasť sociálnych vied (Beneš,2001,s.12-15). Podľa

Beneša (2001,s.14,62) spoločenské uznanie učenia sa a vzdelávania dospelých by malo vyústiť i vo väčšej podpore andragogickej vedy a výskumu v tejto oblasti. Andragogika podľa neho sa nemusí rozvíjať ako klasické sociálne vedné disciplíny. Svoju existenciu môže obhájiť tým, že uspokojí spoločenskú pohľadávku po andragogických znalostiach pri súčasnom dodržaní štandardov sociálnych vied. Podľa neho mnoho závisí aj na rozvoji systému vzdelávania dospelých a to na určitom stupni organizovanosti a vplyvu na verejnú mienku, a to aj vplyvu na vzdelávaciu a sociálnu politiku. Dôležité je taktiež spoločenské uznanie nielen vzdelávania dospelých, ale i všetko učenie sa dospelých.

1.3. Vzdelávanie dospelých

Podľa Bartáka (2015) chápeme vzdelávanie dospelých v dvoch rovinách:

- ako vzdelávací proces – keď vzdelávanie dospelých je všeobecným pojmom pre vzdelávanie dospelaj populácie a zahŕňa všetky vzdelávacie aktivity realizované ako riadne školské vzdelávanie dospelých (získanie stupňa vzdelania) alebo ako ďalšie vzdelávanie seniorov. Chápeme ho teda, ako proces cieľavedomého a systematického sprostredkovania, osvojovania a upevňovania schopností, znalostí, zručností, návykov a postojov, i spoločenských foriem jednanja a chovania osôb, ktoré ukončili prípravu na povolanie a vstúpili na trh práce.
- ako vzdelávací systém - ide teda o systém inštitucionálne organizovaných i individuálnych vzdelávacích aktivít, ktoré nahrádzujú, dopĺňujú, rozširujú, inovujú, menia, či inak obohacujú počiatočné vzdelávanie dospelých osôb, ktoré zámerne a intencionálne rozvíjajú svoje znalosti, zručnosti a postoje potrebné pre plnohodnotnú prácu a plnenie životných a spoločenských rolí (Barták, 2015,s.10).

K princípom vzdelávania dospelých podľa Bartáka patria princíp optimálneho riadenia, názornosti, sústavnosti, kontinuity akcie, aktívnosti, prístupnosti a trvalosti. K požadovaným efektom zaraďuje rozvoj poznávacích procesov, intelektuálnych zručností, rozvoj manažérskych zručností, schopnosti samostatného učenia, sebavzdelávania, sebaregulácie, rozvoj medziľudských vzťahov, ako aj kultiváciu morálno-vôľových vlastností. K funkciám štúdia zaraďuje humanizačnú, integračnú, kvalifikačnú, komunikačnú, sociálne-adaptačnú, esteticko-formatívnu, a rekreatívnu (Barták, 2008).

Vo vzdelávaní dospelých sú dôležité metódy a vzdelávacie formy jeho realizácie. Barták delí metódy podľa zamerania (*rozumové pôsobenie, citové pôsobenie, formovanie zručností a návykov, ovplyvňovanie osobnosti autoritou, sociálne ovplyvňovanie a ovplyvňovanie životnými procesmi*), podľa fázy štúdia (*teda metódy slúžiace k motivácii k ďalšiemu vzdelávaniu, vytvárania vedomostí, vytvárania zručností a návykov, tvorbe systémov hodnôt a postojov a kontrole výsledkov a spätnej väzbe*), metódy podľa vyučovacích prostriedkov (*aktívne metódy verbálne, aktívne metódy situačné, konfliktné metódy, kreatívne metódy, metódy s výrazným podielom riadenia, sprostredkované metódy a autodidaxia*), metóda aktívneho naslúchania a metóda rozhovoru. Súčasne definuje aj metódy využívané na pracovisku a metódy mimo pracoviska.

Vzdelávacie formy klasifikuje ako individuálne formy (*samostatná práca frekventanta, prezentácia, seminárna práca, projekt*), skupinové formy (*kurz, seminár/workshop, cvičenie/tréning*) a zložené vzdelávacie formy. Tie opierajú o formy slovného spojenia a delí ich na metódy akcentujúce princíp názornosti (*demonštračné, situačné, inscenačné*) a metódy praktické zahrňujúce riadenia tímovej práce účastníkov (*skupinové cvičenia, hranie rolí, tréning senzitivity, prípadové štúdie, brainstorming a workshop*) a metódy učenia sa prácou (*koučing, delegovanie, projektovanie, rotácia a obohacovanie práce*). Do foriem rozvoja vedúcich zamestnancov a špecialistov zahŕňa formálne programy, sebvzdelávanie, učenie sa akciou, zmluvné vzdelávanie, rozvoj založený na práci, koučovanie, mentoring, workshop, hranie rolí a modelové chovanie, manažérske hry a simulácie, semináre so spätnou väzbou, AC/RC diagnostický-výcvikový program.

Vo vzdelávaní dospelých sa pre pedagóga všeobecne používa pojem lektor, ktorý riadi vzdelávacie a rozvojové programy v rámci programov vzdelávania dospelých, v ktorých vyniká svojou odbornosťou. Súčasne vykonáva funkciu facilitátora, inštruktora, konzultanta, kouča, mentora, moderátora, trénera, či tútora (Barták, 2008).

1.4. Celoživotné vzdelávanie

Pod pojmom celoživotné vzdelávanie sa rozumejú všetky formalizované aj neformalizované činnosti súvisiace s učením, ktoré sa realizujú v priebehu života za

účelom zdokonalenia si znalostí, zručností a odborných predpokladov (Průcha, Veteška ,2014, s.60).

Celoživotné učenie a vzdelávanie je chápané ako proces aktívnej adaptácie na meniace sa podmienky ekonomiky, techniky a spoločnosti a predpoklad pre trvalý rozvoj osobnosti. Jedná sa o základné koncepčné pojmá vzdelávania. Zahrňuje všetky možnosti učenia, ktoré sa realizujú v tradičných vzdelávacích inštitúciách alebo mimo nich a ktoré sú chápané, ako prepojený celok, ktorý je možné členiť do dvoch etáp, na počiatočnú a ďalšiu (Shánilová, 2014).

Podľa Palána celoživotné vzdelávanie má človeku poskytovať možnosť vzdelávať sa v rôznych štádiách jeho rozvoja až do úrovne jeho možností v súlade s jeho záujmami, úlohami a potrebami. Celoživotné učenie predstavuje zásadnú zmenu poňatia celého vzdelávania, kde všetky možnosti učenia - či už v tradičných vzdelávacích inštitúciách v rámci vzdelávacieho systému alebo mimo neho - je chápaný ako jediný prepojený celok, ktorý dovoľuje rozmanité a početné prechody medzi vzdelávaním a zamestnaním a umožňuje získavať rovnaké kvalifikácie a kompetencie rôznymi cestami a kedykoľvek počas celého života (Palán,1997,s.17). Súčasne podľa toho istého autora v poslednej dobe je miesto pojmu „vzdelávanie“ používaný pojem „učenie“ k zdôrazneniu nutnosti aktívneho prístupu jedinca.

Vzdelávanie dospelých, ako súčasť celoživotného vzdelávania a učenia sa, podľa Bartáka zahrňuje náhradné školské vzdelávanie a ďalšie vzdelávanie, kde zahrňuje ďalšie profesné vzdelávanie, občianske vzdelávanie, záujmové vzdelávanie a vzdelávanie seniorov (Barták, 2008, s.11). Podľa Šeráka a Dvořákovéj sa celoživotné vzdelávanie realizuje nielen vo všetkých fázach ľudského života, ale aj v rôznych situáciách, inštitúciách a prostrediach (Šerák a Dvořáková ,2016, s.106).

Podľa Kozíka a Belicu pojem celoživotné zahŕňa tieto prvky: ľudia sa učia počas celého svojho života; ide o široký rozsah zručností, ktoré spájajú pojem celoživotné vzdelávanie s celoživotnou prípravou alebo ďalším vzdelávaním; formálne systémy výchovy a vzdelávania zohrávajú určité úlohy v spolupráci verejného a súkromného sektora, najmä čo sa týka vzdelávania dospelých; pozornosť sa koncentruje na potrebu pevných základov získaných počas základného vzdelávania a na motiváciu ľudí vzdelávať sa. Najvýraznejšie trendy iniciatív v tejto oblasti podľa zistení autorov v jednotlivých štátoch EÚ sú podporovanie a uľahčovanie prístupu ku vzdelávaniu;

zlepšenie a rozširovanie materiálneho zabezpečenia; uľahčovanie transparentnosti a prechodu medzi jednotlivými stupňami vzdelania; rozvíjanie spolupráce a partnerstiev; zlepšovanie poradenstva a informovanosti; validácia zručností, ktoré nie sú formálne uznané; sprístupnenie individuálnych vzdelávacích popisov (Kozík, Belica, 2007, s. 14, 17).

Memorandum o celoživotnom vzdelávaní definuje, že „jedným z dôležitých cieľov celoživotného vzdelávania je podpora aktívneho občianstva a zamestnanosti. Zdôrazňuje sa časová stránku vzdelávanie počas celého života a to nepretržité alebo periodické (Memorandum o celoživotnom vzdelávaní, 2001).

Neformálne vzdelávanie sa („non-formal learning“) prebieha popri hlavných prúdoch vzdelávania, a odbornej prípravy a zvyčajne nie je ukončené vydaním oficiálnych dokladov. Neformálne vzdelávanie sa môže byť umožňované na pracovisku a v rámci aktivít občianskych združení a organizácií, napr. mládežnícke organizácie, odbory a politické strany. Môže byť umožňované aj prostredníctvom organizácií, ktoré boli vytvorené na doplnenie formálnych systémov vzdelávania, napr. výtvarné, hudobné, športové krúžky, súkromné hodiny ako príprava na skúšky (Memorandum o celoživotnom vzdelávaní, 2001). Výstupy neformálneho vzdelávania môžu mať síce podobu certifikátov, ale podľa Dvořákovéj a Šeráka neposkytujú žiadny stupeň vzdelávania (Dvořáková, Šerák, 2016, s.109-110). Neformálne vzdelávanie predstavuje dominantnú podobu edukácie dospelých. Z hľadiska obsahového zamerania býva zvyčajne členené na tri základné oblasti, ktorými sú ďalšie profesijné vzdelávanie, záujmové vzdelávanie a občianske vzdelávanie.

Neinštitucionálne vzdelávanie sa („informal learning) je prirodzenou súčasťou každodenného života. Na rozdiel od formálneho a neformálneho vzdelávania sa nemusí byť zámerné. Dokonca si ho vzdelávajúci sa ani nemusia uvedomovať a nemusia ani rozpoznať, ako prispieva k ich vedomostiam a zručnostiam (Memorandum o celoživotnom vzdelávaní, 2001, s. 14-15).

Komisia a členské štáty Európskej únie definovali celoživotné učenie sa aj v rámci Európskej stratégie zamestnanosti ako cieľavedomú a neustálu vzdelávaciu činnosť, ktorá je a bude vykonávaná s cieľom zlepšovať znalosti, spôsobilosti a kompetencie. Na popredných miestach strategických dokumentov sa objavuje

dôležitosť podpory rozvoje ľudského potenciálu, ktorý je jedným z faktorov trvale udržateľného hospodárskeho rastu (Shánilová, 2014).

1.5. Ďalšie vzdelávanie

Veteška však dopĺňa, že popri počiatočnom vzdelávaní, na ktoré nadväzuje ďalšie vzdelávanie, tvorí druhú, z časového hľadiska však oveľa dlhšiu etapu života človeka. Ďalšie vzdelávanie nasleduje po absolvovaní určitého školského vzdelávacieho stupňa a po vstupe jedinca na trh práce (Veteška, 2016). V ďalšom vzdelávaní sa využívajú tradičné i najnovšie metódy vzdelávania vrátane multimediálnych prístupov (korešpondenčné vzdelávanie, dištančné vzdelávanie, videokonferencie, vzdelávanie pomocou počítačových sietí).

Dénes Koltai tvrdí, že ak si chce človek udržať pracovné postavenie vyžaduje sa od neho, aby nadobúdal nové odborné vedomosti, dynamické zručnosti pri prispôsobovaní, a taktiež trvalé a ďalšie vzdelávanie. Zamestnávateľia chápu, že vzdelávanie je pre ich zamestnancov dôležité a berú ho ako investíciu. Taktiež považujú za dôležité, podporovať schopnosť učiť sa svojich zamestnancov. Ponúkajú svojim zamestnancom napríklad rôzne školenia a osobnostné rozvojové kurzy (Koltai,2002, s.137).

Na druhej strane Veteška tvrdí, že ďalšie vzdelávanie môže byť realizované v rámci voľného času jedinca alebo napríklad organizované v rámci pracovnej doby (predovšetkým ďalšie profesijné vzdelávanie). Môže byť dobrovoľné alebo povinné (zo strany zamestnávateľa alebo z legislatívy). Jediniec má možnosť vybrať si z ponuky ďalšieho vzdelávania, ktorá je veľmi rozmanitá (tematicky, časovo, androdidakticky, organizačne aj finančne). Ďalšie vzdelávanie je určené všetkým dospelým. Cieľovými skupinami môžu byť zamestnanci, nezamestnaní, odsúdení, migranti, seniori, občania v rôznych sociálnych a komunitných roliach (Veteška,2016).

Existuje viacero inštitúcií, ktoré poskytujú ďalšie vzdelávanie. Veteška sieť poskytovateľov ďalšieho vzdelávania všeobecne usporiadal takto:

- Verejné inštitúcie - školy, školské zariadenia realizujúce formálne vzdelávanie a inštitúcie vzdelávania dospelých zriadené orgánmi štátnej správy či samosprávy;
- Súkromné inštitúcie - komerčné vzdelávacie inštitúcie;

- Vzdelávacie útvary a inštitúcie zamestnávateľov; odborové organizácie; cirkev a náboženské hnutia; politické strany; neziskové, komunitné, dobrovoľné, záujmové a ďalšie inštitúcie (Veteška,2016).

Ďalšie vzdelávanie sa člení na viacero subsystémov. Podľa Vetešku je ďalšie vzdelávanie členené do troch typov (subsystémov) a to (ďalšie) profesijné vzdelávanie; záujmové vzdelávanie; občianske vzdelávanie (Veteška,2016).

1.6. Ďalšie profesijné vzdelávanie

Podľa Dvořákovéj a Šeráka (2016) ďalšie profesijné vzdelávanie je pravdepodobne tou najstaršou, najprepracovanejšou a v súčasnej dobe taktiež z hľadiska štátu, organizácií aj jednotlivcov najviac finančne podporovanou súčasťou ďalšieho vzdelávania. V súvislosti s touto oblasťou vzdelávania je potrebné rozlišovať niekoľko pojmov, ktoré bývajú často zamieňané. Na druhej strane Palán (2002,s.173) do profesijného vzdelávania zahrňuje všetku prípravu na povolanie – príprava v školách aj všetky formy vzdelávania dospelých, ktoré sú obsahovo späté s výkonom na povolanie či zamestnanie. Na profesijnom vzdelávaní sa podieľajú: stredné odborné učilištia, stredné odborné školy, post-sekundárne školské programy (pomaturitné, nadstavbové), vyššie odborné školy, doškoľovacie, preškoľovacie a rekvalifikačné programy, ktoré sú realizované školami a inštitúciami vzdelávania dospelých, podnikové vzdelávanie.

Dvořáková a Šerák (2016, s.111) ďalšie profesijné vzdelávanie označujú za všetky formy profesijného a odborného vzdelávania v priebehu aktívneho pracovného života, po skončení odborného vzdelávania a prípravy na povolanie v školskom systéme. Jeho poslaním je rozvíjanie postojov, znalostí a schopností vyžadovaných pre výkon určitého povolania. Má priamu väzbu na profesijné zaradenie a uplatnenie dospelého a tým aj na jeho ekonomickú aktivitu. Jeho podstatou je vytváranie a udržiavanie pokiaľ možno optimálneho súladu medzi kvalifikáciou subjektívnou (reálna pracovná spôsobilosť jedinca), a kvalifikáciou objektívnou (nároky na výkon konkrétnej profesie), teda stále prispôsobovanie kvalifikácie pracovníka kvalifikovanosti práce. Podnikové vzdelávanie/vzdelávanie v organizácii je vzdelávací proces organizovaný podnikom. Zahŕňa vzdelávanie v podniku ako aj vzdelávanie mimo podniku či vzdelávanie na pracovisku. Vzdelávanie v priebehu adaptácie a orientácie, teda vzdelávanie, ktoré je organizované pri nástupe pracovníka do zamestnania a zameriava

sa predovšetkým na sprostredkovanie všetkých potrebných informácií, ktoré sú nevyhnutné pre výkon danej práce.

DIELČÍ ZÁVER:

Podľa Dvořákovej a Šeráka medzi oblasti ďalšieho profesijného vzdelávania predovšetkým patrí: Povinné vzdelávanie niekedy taktiež nazývané normatívne vzdelávanie (keďže väčšinou býva upravené určitou právnou normou). Medzi takéto vzdelávanie predovšetkým patrí školenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (BOZP), a to pri nástupe zamestnanca do práce, pri zmene pracovného zaradenia, pri zmene druhu práce, pri zavedení novej technológie alebo zmene výrobných a pracovných prostriedkov atď. Ďalšie profesijné vzdelávanie smeruje predovšetkým k dosiahnutiu, udržaniu a zvýšeniu či rozšíreniu kvalifikácie jedinca tak, aby efektívne vykonával svoju prácu, čím prispieva k udržaniu svojej vlastnej konkurencieschopnosti na trhu práce, ale zároveň aj na udržanie konkurencieschopnosti organizácie, v ktorej pracuje, a v konečnom dôsledku taktiež konkurencieschopnosti krajine, v ktorej žije. Toto vzdelávanie je utilitárne, účelové, zamerané na okamžitú využiteľnosť a úžitok. A práve z týchto dôvodov ide o segment, ktorý je jedincami, organizáciami a taktiež aj štátom podporovaný, financovaný a taktiež sa ho aj dospelý ľudia zúčastnia v rámci ďalšieho vzdelávania najčastejšie (Dvořáková, Šerák, 2016, s.111-112).

1.7. Spôsobilosť, predpoklady, motivácia vzdelávania dospelých

Podľa Bednaříkovej (2016) v priebehu života každého jedinca dochádza s pribúdajúcim vekom k rozličným involučným zmenám. Ako napríklad k zmenám v zmyslových orgánoch (slabne zrak, zhoršuje sa aj sluch), objavujú sa problémy v psychomotorike (koordinácia pohybov, v obratnosti, svižnosti apod.). Tieto procesy prebiehajú u každého jedinca inak, v inom časovom horizonte a v rôznej intenzite. Poznávacie funkcie (vnímanie, pamäť a myslenie) však zostávajú zachované, hlavne ak sú využívané a trénované. **Spôsobilosť učiť sa** je vekom modifikovaná, ne stráca sa ale mení sa (napr. ťažisko pamäti sa presúva z mechanickej na logickú, rýchlosť je postupne nahradená istotou a presnosťou apod.). Z daného vyplýva, že aj napriek rôznym involučným zmenám sú dospelí jedinci schopní sa ďalej vzdelávať ak si trénujú pamäť a myslenie.

Bednaříková (2016) tvrdí, že učenie v dospelom veku závisí taktiež od okolností, ktoré ich sprevádzajú. Môžu mať povahu: vnútorných podmienok (*motivácia, umenie učiť sa, zdravotný stav*) a vonkajších podmienok – dostupnosť vzdelávania (*napr. vzdialenosť od vzdelávacích inštitúcií, možnosti dopravy, výška školného, pracovná vyťaženosť*), ekonomický tlak (*požiadavky trhu práce*), normy, tradície, kultúra príslušnej spoločnosti apod. Bednaříková ďalej tvrdí, že psychologické charakteristiky dospelých účastníkov vzdelávania tvorí:

- Široký základ skúseností, ktoré majú – niekedy brzdia osvojovanie nových poznatkov. Tieto skúsenosti však možno využiť pri problémovom učení, v aplikácii na prax a v diskusii o problémoch praxe.

- Bezprostredná časová orientácia – preferujú učenie, ktoré prináša bezprostredný zisk, také ktoré môžu bezprostredne využiť vo svojej práci (napr. zručnosť pracovať na počítači, efektívne viesť podriadených, vytvárať projekty apod.). Preto je vhodné dospelým vždy zdôrazňovať využiteľnosť nových informácií, poznatkov a získaných zručností, motivovať ich nimi alebo aspoň odkazovať na ich význam pre ďalšie učenie.

- Vstupujú do učebnej situácie s vlastným sebahodnotením a seba vnímaním – majú obavy, ako štúdium zvládnu, uvažujú emocionálne. Úspešné plnenie rolí vedie u nich k pocitu sebaúcty a nezávislosti. No ak nie sú úspešní – strácajú istotu a nedôverujú si. Potrebujú byť chválení, povzbudzovaní, vytvárať si tvorivú atmosféru, kooperáciu a partnerstvo.

- Väčšia samostatnosť a riadenie seba samého pri učení znamená, že dospelí (pokiaľ sú k štúdiu motivovaní a naozaj chcú študovať) sú schopní si stanovovať ciele svojho učenia, využívať rôzne informačné zdroje, učiť sa rôznymi spôsobmi. Dokonca majú veľakrát lepšie študijné výsledky, ako mladší študujúci. Sú starostlivejší, dôslednejší a zodpovednejší. Potrebujú však všetko zrozumiteľne a jasne vysvetliť, konkretizovať, uviesť požiadavky, limity, normy pre splnenie.

Na schopnosť učiť sa podľa Mužíka (2005, s.11) pôsobia tieto faktory: vôľa k učeniu (intenzita a ochota k učeniu), uvedomelosť (sila podnetov k učeniu), kapacita intelektu (prijatie a spracovanie informácií), ľahkosť alebo obťažnosť učenia (rýchlosť akou si učebnú látku osvojí), trvanlivosť učenia (schopnosť vybaviť si učivo v určitej chvíli a v určitých súvislostiach).

Podľa Bednaříkovej (2016) pri učení a vzdelávaní dospelých existuje niekoľko kľúčových **predpokladov**, ktoré v značnej miere ovplyvňujú jeho kvalitu a výsledky. Je ich možné vyjadriť formou nasledujúcej rovnice: Úspešné učenie = schopnosti + motivácia + vôľa + umenie učiť sa + racionálne využívanie času + vhodná životospráva + osobnosť vzdelávateľa – lektora, učiteľa, tútora, trénera apod. (ak sa jedná o riadené učenie). Umenie učiť sa – pri učení dospelých ide o dva problémy: chcieť sa vzdelávať – otázka motivácie a vôle a vedieť sa učiť – otázka vhodných postupov a štýlov učenia. V praxi to znamená, že účastník vzdelávania musí poznať svoje nedostatky a chcieť ich odstrániť, potrebuje radu a pomoc, musí mať dosť vytrvalosti, musí si vedieť napláňovať svoje učenie, rozhodovať sa o najvhodnejších postupoch, musí sám seba kontrolovať, korigovať svoje chyby (Bednaříková, 2016, s.18).

Podľa Moore (1988) základné princípy učenia sa dospelých sú:

1. Učenie závisí na motivácii.
2. Učenie závisí na schopnosti učiť sa.
3. Učenie závisí od predchádzajúcich skúseností.
4. Učenie závisí na osobnej angažovanosti a záujmoch učiacich sa.
5. Učenie závisí na prostredí, v ktorom prebieha (bezpečie, pohodlie, rešpektovanie hygienických, ergonomických požiadaviek apod.).
6. Učenie je efektívnejšie, ak si jeho priebeh riadia sami učiaci sa.
7. Učenie je efektívnejšie, ak má praktický charakter a je zamerané na riešenie problémov.
8. Učenie je efektívnejšie, ak učebným štýlom vyhovuje učiacim sa (in Bednaříková, 2016, s.19).

Ak sa chce dospelý človek vzdelávať, musí si na vzdelávanie nájsť čas. Keďže dospelí väčšinou dňa pracujú alebo sa starajú o domácnosť musia si vyčleniť zo svojho voľného času, čas na vzdelávanie. K tomu aby bol čas využitý efektívne, je podľa Bednaříkovej (2016) potreba:

- vytvoriť pevný, ale aj pružný časový plán (práce, vzdelávania, odpočinku, samoštúdia, voľného času, prehľad úloh, kontrola plnenia, sústredenosť, vyžitie každej voľnej chvíle k učeniu),

- zaviesť rytmus striedania učenia a odpočinku, rešpektovať obecnú dennú výkonnostnú krivku (najlepší výkon je medzi 10.30-12.30 a medzi 15.00-17.00 hod), robiť si prestávky, dbať na vhodné prostredie na učenie,
- rešpektovať individuálne rozdiely pri stanovovaní doby učenia („ranné vtáčatá“ a „večerné sovy“).

Podľa Langer (2016, s.131-132) zásadným faktorom pre úspech v akomkoľvek učení je **motivácia**. Tradične môžeme rozlíšiť vnútornú a vonkajšiu motiváciu. Škálu motívov, ktorá ovplyvňuje učenie dospelého človeka predstavuje:

- kompenzácia chýbajúceho predchádzajúceho vzdelávania;
- potreba získať nové či rozvíjať existujúce znalosti, zručnosti či postoje, ktoré vedú k uspokojovaniu potrieb v oblasti profesijnej, rodinnej či osobnej (napr. účasť na kurze obsluhy PC môže viesť k zmene pracovného miesta, rovnako ako k možnosti zapojiť sa do elektronickej komunikácie v rodine, či uspokojiť svoju túžbu po získavaní informácií v záujmovej oblasti);
- potreba splniť očakávania autority, napr. zamestnávateľa;
- sociálne potreby ako získanie nových priateľov, spoločenských kontaktov, ktoré naplňujú potrebu uznania a lásky;
- únik z nudy či pocitu osamelosti;
- potreba učiť sa len pre radosť z poznávania.

Podľa Dvořákovéj a Šeráka (2016) motiváciu môžeme chápať ako to, čo vysvetľuje prečo ľudia myslia a konajú určitým spôsobom, v prípade motivácie k vzdelávaniu ide o dôvody, ktoré dospelí uvádzajú ako určujúci pre ich účasť na vzdelávacích aktivitách.

Beneš (2014, s.106) hovorí, že motivácia sa v jednotlivých skupinách často líši. Pomerne ľahko sa dajú zistiť motivačné rozdiely podľa veku, podľa socioekonomického statusu, dosiahnutého vzdelania, podľa pohlavia a životných okolností (počet detí, rodinný stav, mesto – dedina). Mladší ľudia majú skôr pragmatickú a utilitárnu motiváciu spojenú s výkonom profesie, no naopak u starších ľudí sa viac objavuje motivácia spojená s trávením voľného času. S vyšším vekom a sociálnym statusom dochádza k orientácii na uspokojovanie vyšších potrieb.

Bednaříková (2016) tvrdí, že dospelí pristupujú k vzdelávaniu a sú motivovaní hlavne z dôvodov:

1. úniku a stimulácie – v snahe uniknúť nude, kompenzovať nedostatky vo vzdelaní;
2. profesijného rastu – z potreby získať znalosti a zručnosti pre pracovný postup, kariéru, pre získanie lepšieho zamestnania;
3. spoločenského prospechu – pre vzdelávanie, ktoré vedie k realizácii spoločensky prospešných cieľov;
4. spoločenských kontaktov – pre vidinu nových priateľov, sociálnych kontaktov;
5. vonkajšieho očakávania – z odhodlania splniť očakávania nejakej autority (nadriadeného, partnera, priateľa, lekára);
6. poznávacích potrieb a záujmov – ide o ochotu učiť sa iba pre radosť, pre svoju vlastnú potrebu, zo záujmu, ako hobby.

1. 8. Bariéry vo vzdelávaní dospelých

Vo vzdelávaní často nastanú situácie, ktoré nie sú pre účastníkov vzdelávania veľmi príjemné, hlavne ak ide o účastníkov, ktorí sú už v produktívnom veku a odvykli si od učenia sa. Podľa Bednaříkovej (2016) aj vo vzdelávaní dospelých dochádza niekedy k situáciám, ktoré sú zdrojom záťaže a možno ich vnímať ako prekážku alebo bariéru v učení a vzdelávaní. K tejto záťaži dochádza vždy, keď existuje rozpor medzi požiadavkami prostredia a schopnosťami jedinca sa s nimi vyrovnáť. Rôzne zábrany, ktoré negatívne ovplyvňujú priebeh a výsledky učenia dospelých môžu byť povahy psychologickej, pedagogickej aj organizačnej.

1. Psychologické bariéry – patrí sem nedostatočná motivácia, neefektívny štýl učenia, nedostatok vytrvalosti, intelektu, labilita osobnosti, strach z konkurencie, zo zlyhania a pod.;

2. Pedagogické bariéry – vytvára ho veľký interval od posledného systematického vzdelávania, nedostatok predchádzajúcich vedomostí, zlá alebo nevhodná prezentácia učiva, nízka kvalita výučby, nedostatky v osobnosti vzdelávateľa, lektora, v hodnotení, skúšaní a pod.;

3. Organizačné bariéry – napr. nedostatočné alebo nesprávne informácie o študijných príležitostiach, nedostatok finančných prostriedkov na vzdelávanie, zlé dopravné spojenie k vzdelávacej inštitúcii, zložitá rodinná situácia (starostlivosť o babičku, deti) a pod.;

Barták (2008), konštatuje, že úspešná výchovná a vzdelávací práca s dospelým účastníkom vyžaduje rešpektovanie jeho zvláštností a využívanie „silných stránok“ jeho osobnosti. K prekážkam, resp. bariéram práce a vzdelávania dospelých radí bariéry percepčné, kultúry, pracovného prostredia, intelektuálne a výrazové, ako aj emočné.

1.9. Trendy vo vzdelávaní a učení sa dospelých

Podľa Shánilovej (2014) v dôsledku prebiehajúcich zmien môžeme pozorovať vo všetkých členských krajinách Európskej únie snahy o školské reformy a transformačné procesy v oblasti vzdelávacej politiky s cieľom umožniť alebo zaistiť budúcej generácii výchovu a vzdelávanie v duchu európskeho osobnostného profilu. Vyžadované sú nové kompetencie ako schopnosť dorozumieť sa v iných jazykoch, pracovať s informáciami, byť aktívnym občanom a podobne.

Veteška (2016,s.207) tvrdí, že v súčasnej dobe sa v oblasti vzdelávanie dospelých presadzujú najmä moderné informačné a komunikačné technológie (IKT). Vzdelávanie pomocou týchto technológií sa čím ďalej viac masívne rozširuje a stáva sa novou dimenziou edukačnej reality. Je potreba zdôrazniť, že súčasné trendy vo vzdelávaní dospelých, ktoré určujú najmodernejšie IKT, sa netýkajú iba vzdelávania v organizáciách, ale aj sebavzdelávania.

Nové trendy vo vzdelávaní dospelých by sme mohli rozdeliť podľa Vetešku (2016) do dvoch skupín podľa povahy vzdelávania:

1. Vzdelávanie v rámci organizácií – najčastejšie využívané formy a prístupy sú: Korporátne online kurzy (MOOCs), Cloudové LMS (cloudové learningové systémy), Gamifikácia, Vzdelávanie zostavené na mieru zamestnancom (personalized learning), Mikroučenie a mikrokurzy, Online semináre (webináre, video semináre, mobilné semináre), Online konferencie (videokonferencie, web konferencie, mobilné konferencie), Sociálne siete, Online kooperácie (chat, okamžité pripomienkovanie), Mobilné učenie (mobile learning).

2. Sebavzdelávanie – najčastejšie využívané formy a prístupy: Mobilné učenie (*mobile learning*), Augmented learning, Sociálne siete, Online kurzy, školy, univerzity (*všetky formy dištančného vzdelávania*), Verejné online akadémie (*Khanova akadémia*), Online kooperácie (chat), Online encyklopédie, knižnice, dokumenty (*Wikipedia, Google books*), niektoré počítačové hry a videoprednášky.

DIELČÍ ZÁVER:

V súvislosti so spôsobilosťou, predpokladmi a motiváciou vzdelávania dospelých, je možné konštatovať, že v celom kontexte, ale hlavne z hľadiska motivácie pozitívne pôsobí:

- Bezchybná organizácia vzdelávania: tá začína už propagáciou vzdelávacej akcie, prijímaním prihlášok, komunikáciou s účastníkmi, pokračuje vlastnou výučbou a doplňujúcim servisom (občerstvenie, kvalitné študijné materiály, funkčné prostredie pre online výučbu) a končí vyhodnotením vzdelávania a následným servisom (poradenstvo a ponuka ďalších aktivít).

- Výber moderných foriem, metód vzdelávania dospelých aj didaktickej techniky: takých, ktoré uľahčujú učenie, sú efektívne pre dosiahnutie cieľov.

- Výber kvalifikovaných lektorov, ktorí majú nielen odborné kompetencie, ale aj metodické a osobnostné, ale taktiež sú aj autoritou vo svojom odbore.

- Orientácia na prax účastníkov vzdelávania a praktické využitie novo získaných znalostí, zručností, či postojov.

- Partnerský a individuálny prístup: jedným zo znakov dospelosti je rozvinutá osobnosť dospelí účastníci vzdelávania preto očakávajú, že sa k nim lektor podľa toho bude aj správať. Teda rešpektovať ich individuálne vlastnosti, jednať s nimi ako so sebe rovnými partnermi (Langer,2016, s.133).

2 ANALÝZA AKTUÁLNEHO STAVU PRÁVNEJ ÚPRAVY VZDELÁVANIA DOSPELÝCH V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

2.1. Ústava Slovenskej republiky

Medzi ústavné práva garantované v Ústave (*dokument najvyššej právnej sily, ktorému spolu ústavnými zákonmi nesmú odporovať ostatné právne predpisy*) (Slovensko, 2020) Slovenskej republiky (Ústavný zákon č. 460/1992 Zb.) v čl.42 patrí aj právo každého na vzdelanie. Školská dochádzka je povinná. Jej dĺžku po vekovú hranicu ustanoví zákon. Občania majú právo na bezplatné vzdelanie v základných školách a stredných školách, podľa schopností občana a možnosti spoločnosti aj na vysokých školách. Zriaďovať iné školy ako štátne a vyučovať v nich možno len za podmienok ustanovených zákonom; v takýchto školách sa môže vzdelávanie poskytovať za úhradu. Ústava definuje, že zákon ustanoví, za akých podmienok majú občania pri štúdiu právo na pomoc štátu.

Z komentárov k čl.42 Ústavy SR:

Úprava práva na vzdelanie sa opiera aj o článok 13 Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (Medzinárodný pakt...,1966) , článok 2 Protokolu č.1 k Dohovoru o základných právach a ľudských slobodách (Dohovor...,1950), ako aj článok 33 Listiny základných práv a slobôd (Ústavný zákon 23/1991 Zb.). Právne postavenie občanov je rozdielne od postavenia cudzincov. Občania majú právo na bezplatné vzdelanie na základných a stredných školách. Cudzinci podľa ústavy nemajú právo na bezplatné vzdelanie. Právo na vzdelanie na vysokých školách sa priznáva v rozdielnom režime ako právo na vzdelanie na základných a stredných školách. Na zriadených školách, ktoré nie sú štátne sa môže vzdelávanie poskytovať za úhradu (Drgonec, 2015).

Slovenská republika vo všeobecnosti nepodmieňuje vstup na základné školy a ani poskytnutie úrovne a kvality vzdelania na základných školách uhradením zápisného, prípadne školného (PL.ÚS.5/93). Ústava zakladá právo na bezplatné vzdelanie aj na vysokých školách. Podmieňuje ho však schopnosťami občana, na druhej strane možnosťami spoločnosti (predovšetkým ekonomickými). Z tejto úpravy nemožno odvodiť ústavnú záruku ani existenciu základného (ústavného) práva na všeobecne

garantované bez(od)platné vysokoškolské štúdium, a to ani na verejných vysokých školách (PL.ÚS 3/2008).

Právo na vzdelanie zahŕňa jednak právo na prístup k vzdelaniu, jednak právo na poskytovanie určitej úrovne a kvality vzdelania. Pri realizácii práva na vzdelanie konkrétnej osoby (osôb) musí štát rešpektovať slobodu výberu školy na jednej strane a slobodu zriaďovať školské inštitúcie na strane druhej (Gajdošíková, 2012).

Ústavný zákon o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu vstupuje do sféry ochrany práva na vzdelanie a to tým, že nedovoľuje obmedziť právo na vzdelanie v čase vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu. V čase vojny možno však obmedziť právo na vzdelanie obmedzením vyučovania (Ústavný zákon č. 227/2002 Z.z.).

DIELČÍ ZÁVER:

Výchova a vzdelávanie v kontexte ľudských práv môžu pre rôznych ľudí predstavovať množstvo vecí. Ich koncept však smeruje k dosahovaniu cieľa, ktorým je samotné uplatňovanie ľudských práv ako prameňa práva a demokratickej hodnoty. Významnou skutočnosťou je, že tento cieľ zohráva pri definovaní výchovy a vzdelávania k ľudským právam dôležitú úlohu (Ekern, 2016). Napríklad Rada Európy v Charte výchovy a vzdelávania pre demokratické občianstvo a k ľudským právam (2010) definuje, že vzdelávanie zohráva kľúčovú úlohu pri presadzovaní základných hodnôt Rady Európy, ktorými sú demokracia, ľudské práva a právny štát“. Považuje sa za samozrejmosť, že všetky členské štáty majú národný systém vzdelávania a že prostredníctvom tohto systému dochádza aj k šíreniu kľúčových hodnôt (Council of Europe, 2010).

2.1. Zákon o výchove a vzdelávaní

Zákon o výchove a vzdelávaní (Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní), tzv. školský zákon (všeobecne záväzný právny predpis prijatý v podmienkach SR Národnou radou SR (Slovensko, 2020) stanovuje, že výchova a vzdelávanie sú založené na cieľoch, medzi ktoré popri príprave na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia a znášanlivosti, rovnosti muža a ženy, priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami a náboženskej tolerancie, ako aj rovnoprávnosti prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie, patrí aj princíp celoživotného vzdelávania. Medzi definované základné

pojmy zaraďuje: *výchovu* ako komplexný proces učenia a socializácie zameraný na dieťa alebo žiaka s cieľom rozvíjať jeho osobnosť po stránke telesnej a duševnej; *vzdelávanie* ako cielene organizovaný a realizovaný proces výchovného a vzdelávacieho pôsobenia a učenia zameraného na rozvoj dieťaťa alebo žiaka v súlade s jeho predpokladmi a podnetmi, ktoré stimulujú jeho vlastnú snahu stať sa harmonickou osobnosťou; *výchovno-vzdelávacia potreba* ako požiadavku na zabezpečenie podmienok, organizáciu a realizáciu výchovno-vzdelávacieho procesu spôsobom, ktorý primerane zodpovedá potrebám telesného, psychického a sociálneho vývinu detí alebo žiakov.

Z hľadiska vzdelávania definuje nasledovné pojmy:

- *kompetencia* - preukázaná schopnosť využívať vedomosti, zručnosti, postoje, hodnotovú orientáciu a iné spôsobilosti na predvedenie a vykonávanie funkcií podľa daných štandardov v práci, pri štúdiu, v osobnom a odbornom rozvoji jedinca a pri jeho aktívnom zapojení sa do spoločnosti, v budúcom uplatnení sa v pracovnom a mimopracovnom živote a pre jeho ďalšie vzdelávanie;
- *vzdelávacia oblasť* - okruh, do ktorého patrí problematika príbuzných školských predmetov rámcového učebného plánu;
- *odbor vzdelávania alebo skupina odborov vzdelávania* - ucelená forma vzdelávania v oblasti poznania, ktorá môže byť predmetom výchovy a vzdelávania, určená konkrétnymi cieľmi vzdelávania, vymedzeným obsahom, rozsahom vedomostí, schopností, zručností a dĺžkou vzdelávania a stupňom vzdelania, ktoré poskytuje; v stredných školách sa odbory vzdelávania členia podľa stupňa vzdelania, ktorý poskytujú, na učebné odbory a študijné odbory;
- *stupeň vzdelania* - štátom uznaná úroveň vedomostí, zručností a schopností dosiahnutá úspešným absolvovaním uceleného vzdelávacieho programu alebo jeho časti ako predpoklad pokračovania v ďalšom vzdelávaní alebo uplatnenia sa na trhu práce.

Zákon taktiež definuje školy v pôsobnosti ústredných orgánov štátnej správy, medzi ktoré sa zaraďujú policajné školy a školy požiarnej ochrany, ktoré majú charakter strednej odbornej školy (Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon).

DIELČÍ ZÁVER:

Právo každého na vzdelanie medzi ústavné práva garantované v Ústave Slovenskej

republiky. Občania majú právo na bezplatné vzdelanie v základných školách a stredných školách, podľa schopností občana a možnosti spoločnosti aj na vysokých školách. Výchova a vzdelávanie sú z právneho hľadiska založené na cieľoch, medzi ktoré popri príprave na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti a rovnoprávnosti prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie, patrí aj princíp celoživotného vzdelávania.

2.3. Zákon o celoživotnom vzdelávaní

Zákon o celoživotnom vzdelávaní upravuje celoživotné vzdelávania, v ktorom ďalšie vzdelávanie nadväzuje na stupeň vzdelania dosiahnutý v školskom vzdelávaní, akreditáciu vzdelávacích programov ďalšieho vzdelávania, pravidlá a postupy overovania a uznávania výsledkov ďalšieho vzdelávania zamerané na nadobudnutie čiastočnej kvalifikácie a úplnej kvalifikácie, národnú sústavu kvalifikácií, informačný systém ďalšieho vzdelávania, systém monitorovania a prognózovania vzdelávacích potrieb ďalšieho vzdelávania, ako aj kontrolu dodržiavania podmienok akreditácie a dodržiavania podmienok udelenia oprávnenia na vykonávanie skúšky na overenie odbornej spôsobilosti (Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní).

Dôležité je, že tento zákon sa nevzťahuje na nadobúdanie, hodnotenie a overovanie odbornej kvalifikácie na účely výkonu povolání, na prípravu na výkon odborných činností, na vzdelávanie uskutočňované podľa osobitného predpisu a na vzdelávanie uskutočňované na vysokých školách. Týmto zákonom nie je dotknutá pôsobnosť iných právnických osôb a fyzických osôb podľa osobitných predpisov.

Celoživotné vzdelávanie je charakterizované ako všetky aktivity, ktoré sa uskutočňujú v priebehu života s cieľom zlepšiť vedomosti, zručnosti a schopnosti. Celoživotné vzdelávanie ako základný princíp výchovy a vzdelávania uplatňovaný vo vzdelávacej sústave Slovenskej republiky tvorí školské vzdelávanie a ďalšie vzdelávanie nadväzujúce na stupeň vzdelania dosiahnutý v školskom vzdelávaní.

Ďalším vzdelávaním je vzdelávanie vo vzdelávacích inštitúciách ďalšieho vzdelávania nadväzujúce na školské vzdelávanie alebo iné vzdelávanie, ktoré nadväzuje na školské vzdelávanie. Ďalšie vzdelávanie umožňuje získať čiastočnú kvalifikáciu alebo úplnú kvalifikáciu alebo doplniť, obnoviť, rozšíriť alebo prehĺbiť si

kvalifikáciu nadobudnutú v školskom vzdelávaní, alebo uspokojiť záujmy a získať spôsobilosť zapájať sa do života občianskej spoločnosti. Úspešným absolvovaním ďalšieho vzdelávania nemožno získať stupeň vzdelania. Ďalšie vzdelávanie sa uskutočňuje v štátnom jazyku a podľa záujmu účastníkov ďalšieho vzdelávania a možností vzdelávacích inštitúcií aj v inom, ako štátnom jazyku.

Druhy ďalšieho vzdelávania sú:

- *d'alsie odborné vzdelávanie* v akreditovanom vzdelávacom programe, ktorý vedie k doplneniu, obnoveniu, rozšíreniu alebo prehĺbeniu kvalifikácie potrebnej na výkon odbornej činnosti;
- *rekvalifikačné vzdelávanie* v akreditovanom vzdelávacom programe, ktorý vedie k získaniu čiastočnej kvalifikácie alebo k získaniu úplnej kvalifikácie – odbornej spôsobilosti pre jednu alebo viac pracovných činností v inom povolani ako v tom, pre ktoré fyzická osoba získala kvalifikáciu prostredníctvom školského vzdelávania;
- *kontinuálne vzdelávanie* vo vzdelávacích programoch, ktorým si účastník ďalšieho vzdelávania dopĺňa, rozširuje, prehľbuje alebo obnovuje kvalifikáciu ako predpoklad na výkon odbornej činnosti v súlade s osobitnými predpismi;
- *záujmové vzdelávanie, občianske vzdelávanie, vzdelávanie seniorov a iné vzdelávanie*, ktorým účastník ďalšieho vzdelávania uspokojuje svoje záujmy, zapája sa do života občianskej spoločnosti a všeobecne rozvíja svoju osobnosť.

Veľmi dôležitou skutočnosťou je legislatívne vymedzenie pojmov, ktoré nemusia vždy odrážať teoreticko-filozofické definovania v pedagogike a andragogike (Kašický, 2021):

- *vzdelávacím programom* ďalšieho vzdelávania je ucelený program určovania, naplňovania a overovania cieľov, obsahu, metód a foriem vzdelávacieho procesu, jeho hodnotenia, organizácie a riadenia; vzdelávací program môže byť členený na moduly;
- *modulom vzdelávacieho programu* samostatná, ucelená, záväzná, časová a obsahová vzdelávacia jednotka vzdelávacieho programu;
- *odborným garantom vzdelávacieho programu* je fyzická osoba, ktorá na základe a v rozsahu nadobudnutej odbornej spôsobilosti a lektorskej spôsobilosti zodpovedá za kvalitu projektu vzdelávacieho programu, za kvalitu jeho uskutočňovania a za koordináciu činnosti lektorov;

- *lektorom vzdelávacieho programu* je fyzická osoba, ktorá na základe a v rozsahu nadobudnutej odbornej spôsobilosti a lektorskej spôsobilosti uskutočňuje vzdelávaciu činnosť v oblasti ďalšieho vzdelávania;
- *odbornou spôsobilosťou odborného garanta a lektora* súhrn odborných vedomostí, zručností a schopností získaných stupňom vzdelania a praxou v príslušnom odbore;
- *lektorskou spôsobilosťou* súhrn lektorských vedomostí, zručností a schopností získaných vzdelávaním zameraným na rozvoj lektorských kompetencií alebo lektorskou činnosťou;
- *profilom absolventa* popis vedomostí a zručností získaných úspešným absolvovaním vzdelávacieho programu, ktoré vytvárajú spôsobilosť na výkon pracovných činností v určitom povolaní;
- *záverečnou skúškou* akreditovaného vzdelávacieho programu overenie vedomostí, zručností a schopností účastníka ďalšieho vzdelávania v rozsahu schváleného vzdelávacieho programu a overenie spôsobilosti používať ich pri výkone odborných činností;
- *odbornou spôsobilosťou* súhrn vedomostí, zručností a schopností požadovaných na výkon pracovnej činnosti;
- *skúškou na overenie odbornej spôsobilosti* overenie vedomostí, zručností a schopností fyzickej osoby podľa kvalifikačného štandardu a hodnotiaceho štandardu danej čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie;
- *dokumentáciou vzdelávacieho programu* súbor písomných dokumentov, ktorými sa riadi a kontroluje proces vzdelávania a súbor písomností, na základe ktorých vydáva vzdelávacia inštitúcia osvedčenie o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu;
- *čiasťou kvalifikáciou* súbor vedomostí, zručností a schopností fyzickej osoby vykonávať určitú pracovnú činnosť alebo súbor pracovných činností v určitom povolaní v rozsahu určenom kvalifikačným štandardom;
- *úplnou kvalifikáciou* stupeň vedomostí, zručností a schopností fyzickej osoby vykonávať všetky pracovné činnosti v určitom povolaní v rozsahu určenom kvalifikačným štandardom; úplná kvalifikácia sa môže skladať z viacerých čiastočných kvalifikácií;

- *kvalifikačným štandardom* súhrn vedomostí, zručností a schopností potrebných na nadobudnutie príslušnej čiastočnej kvalifikácie a úplnej kvalifikácie;
- *hodnotiacim štandardom* súhrn kritérií, organizačných a metodických postupov, materiálnych, technických a priestorových predpokladov na overovanie a hodnotenie dosiahnutej odbornej spôsobilosti podľa ustanovených kvalifikačných štandardov;
- *informačnou povinnosťou* povinnosť vzdelávacej inštitúcie poskytnúť bezplatne, úplne, správne, pravdivo a v ustanovených termínoch údaje súvisiace s uskutočňovanými vzdelávacími aktivitami ďalšieho vzdelávania;
- *systémom monitorovania a prognózovania vzdelávacích potrieb* komplexný inštitucionálny mechanizmus zberu a vyhodnocovania informácií o požiadavkách trhu práce koordinovaný medzi zástupcami Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, ústredných orgánov štátnej správy a sociálnych partnerov, ktorí na základe jednotnej metodiky formulujú kvalitatívne a kvantitatívne požiadavky na kvalifikácie uplatniteľné na trhu práce.

Veľmi podstatnou skutočnosťou je, že podľa zákonnej úpravy vzdelávacie inštitúcie uskutočňujú akreditované vzdelávacie programy a neakreditované vzdelávacie programy, ktoré sa môžu uskutočňovať prezenčnou, dištančnou alebo kombinovanou formou. Pre všetky vzdelávacie programy akreditované podľa tohto zákona je ustanovený rozsah vyučovacej hodiny 45 minút. Ak sa praktické vyučovanie uskutočňuje na pracovisku fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ktorá nie je vzdelávacou inštitúciou trvá vyučovacia hodina 60 minút. Vzdelávací program, ktorý sa nečlení na moduly alebo jeden modul vzdelávacieho programu zodpovedá minimálne desiatim vyučovacím hodinám.

Vzdelávacie inštitúcie ďalšieho vzdelávania sú:

- *gymnázia, stredné odborné školy, konzervatóriá, školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, základné umelecké školy, jazykové školy a vysoké školy*, ktoré okrem školského vzdelávania uskutočňujú aj vzdelávacie programy,
- *právnické osoby*, ktorých predmetom činnosti je vzdelávanie a činnosti priamo súvisiace so vzdelávaním

- *fyzické osoby – podnikatelia*, ktorých predmetom činnosti je vzdelávanie a činnosti priamo súvisiace so vzdelávaním.

Vzdelávacia inštitúcia, ktorej ministerstvo vydalo potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu, uskutočňuje akreditovaný vzdelávací program za podmienok, za akých bolo potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu vydané; vedie dokumentáciu o uskutočňovaní akreditovaného vzdelávacieho programu; oznamuje ministerstvu zmenu sídla, názvu, zrušenia alebo zániku vzdelávacej inštitúcie a zasiela ministerstvu úradne osvedčené kópie dokladov súvisiacich s oznamovanými zmenami najneskôr do 30 dní odo dňa uskutočnenia zmeny; predkladá na posúdenie ministerstvu zmenu názvu vzdelávacieho programu, obsahu a rozsahu vzdelávacieho programu, odborného garanta a lektorského zabezpečenia vzdelávacieho programu; na účely kontroly dodržiavania podmienok akreditácie vzdelávacieho programu oznamuje ministerstvu začiatok a miesto poskytovania akreditovaného vzdelávacieho programu, a to najmenej desať pracovných dní pred termínom jeho uskutočnenia; v prípade neuskutočnenia nahláseného akreditovaného vzdelávacieho programu oznamuje túto skutočnosť ministerstvu najmenej jeden pracovný deň vopred a poskytuje nevyhnutnú súčinnosť na účely kontroly a hodnotenia uskutočňovaného akreditovaného vzdelávacieho programu a spôsobilosti vzdelávacej inštitúcie uskutočňovať vzdelávací program.

Vzdelávacia inštitúcia vedie dokumentáciu akreditovaného vzdelávacieho programu, ktorú tvorí projekt akreditovaného vzdelávacieho programu, katalógový list účastníkov akreditovaného vzdelávacieho programu, výkaz o uskutočňovaní akreditovaného vzdelávacieho programu, výkaz o materiálnom, technickom a priestorovom zabezpečení akreditovaného vzdelávacieho programu, protokol o záverečnej skúške, hodnotenie kvality uskutočneného akreditovaného vzdelávacieho programu účastníkmi ďalšieho vzdelávania.

DIELČÍ ZÁVER:

Celoživotné vzdelávanie je charakterizované ako všetky aktivity, ktoré sa uskutočňujú v priebehu života s cieľom zlepšiť vedomosti, zručnosti a schopnosti. Umožňuje získať čiastočnú kvalifikáciu alebo úplnú kvalifikáciu alebo doplniť, obnoviť, rozšíriť alebo prehĺbiť si kvalifikáciu nadobudnutú v školskom vzdelávaní, alebo uspokojiť záujmy a získať spôsobilosť zapájať sa do života občianskej spoločnosti. Úspešným absolvovaním

d'alsieho vzdelavania nemožno získať stupeň vzdelania. Medzi druhy d'alsieho vzdelavania sa zaraďuje d'alsie odborné vzdelávanie, rekvalifikačné vzdelávanie, kontinuálne vzdelávanie, záujmové vzdelávanie, občianske vzdelávanie, vzdelávanie seniorov a iné vzdelávanie. Slovenská legislatíva obsahuje presné vymedzenie pojmov v oblasti celoživotného vzdelávania, ako aj definovanie vzdelávacích inštitúcií, medzi ktoré patria aj právnické a fyzické osoby podnikatelia. Tie popri svojich zákonných povinnostiach a termínoch notifikácie určitých činností, musí viesť aj presne stanovenú a definovanú dokumentáciu.

Slovenská legislatíva v zákone o ďalšom vzdelávaní upravuje aj problematiku akreditácie ďalšieho vzdelávania a ukončovanie akreditovaného vzdelávacieho programu. Ako poradný orgán ministerstva definuje a zriaďuje akreditačnú komisiu pre ďalšie vzdelávanie. Akreditačná komisia posudzuje spôsobilosť vzdelávacej inštitúcie uskutočniť vzdelávací program a na základe splnenia podmienok akreditácie vzdelávacieho programu odporúča ministerstvu vydať potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu, ktorý vedie k doplneniu, obnoveniu, rozšíreniu alebo prehĺbeniu kvalifikácie potrebnej na výkon odbornej činnosti; k čiastočnej kvalifikácii alebo k úplnej kvalifikácii, ktorou sa účastník ďalšieho vzdelávania pripravuje na nadobudnutie odbornej spôsobilosti na vykonávanie jednej alebo viacerých pracovných činností v inom povolaní ako v tom, pre ktoré získal kvalifikáciu prostredníctvom školského vzdelávania. To platí aj pre tých účastníkov ďalšieho vzdelávania, ktorí nie sú kvalifikovaní pre žiadne povolanie, alebo k doplneniu, obnoveniu, rozšíreniu alebo prehĺbeniu kvalifikácie ako predpokladu na výkon odbornej činnosti, ak akreditácia tohto vzdelávania nie je upravená osobitným predpisom. Podrobnosti o činnosti akreditačnej komisie upravuje štatút akreditačnej komisie, ktorý vydáva ministerstvo. Predsedu akreditačnej komisie a členov akreditačnej komisie vymenúva minister školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky z odborníkov v oblasti ďalšieho vzdelávania.

Akreditáciou vzdelávacieho programu sa rozumie štátne overenie spôsobilosti vzdelávacej inštitúcie uskutočňovať akreditovaný vzdelávací program na základe splnenia podmienok ustanovených zákonom. O akreditácii rozhoduje ministerstvo, ktoré na základe odporúčania akreditačnej komisie vydá vzdelávacej inštitúcii

potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu.

Akreditáciou vzdelávacieho programu je vyhodnotenie a potvrdenie obsahu a rozsahu doplnenia, obnovenia, rozšírenia alebo prehĺbenia kvalifikácie vzdelávacím programom uvedeným v profile absolventa a overenie spôsobilosti vzdelávacej inštitúcie personálne a materiálno-technicky zabezpečiť poskytovanie vzdelávacieho programu; taktiež vyhodnotenie a potvrdenie zhody posudzovaného vzdelávacieho programu so zodpovedajúcim kvalifikačným štandardom a overenie spôsobilosti vzdelávacej inštitúcie personálne a materiálno-technicky zabezpečiť poskytovanie vzdelávacieho programu; *(školy získavajú akreditáciu pre vzdelávacie programy zodpovedajúce študijným odborom alebo učebným odborom, ktoré sú uvedené pre príslušnú školu v sieti, vysoké školy získavajú akreditáciu pre vzdelávacie programy na základe platnej akreditácie vysokoškolských študijných programov)* alebo vyhodnotenie a potvrdenie zhody posudzovaného vzdelávacieho programu so zodpovedajúcim kvalifikačným predpokladom upraveným v osobitnom predpise a overenie spôsobilosti vzdelávacej inštitúcie personálne a materiálno-technicky zabezpečiť poskytovanie vzdelávacieho programu.

Podmienkou na vydanie potvrdenia o akreditácii vzdelávacieho programu vzdelávacej inštitúcie je predloženie dokladu o odbornej spôsobilosti a lektorskej spôsobilosti odborného garanta; predloženie dokladov o odbornej spôsobilosti a lektorskej spôsobilosti lektorov; predloženie dokladov o materiálnom, technickom a priestorovom zabezpečení vzdelávacieho programu; predloženie vzdelávacieho programu zodpovedajúceho rozsahom a náročnosťou vzdelávaciemu programu a odporúčanie akreditačnej komisie.

Odborná spôsobilosť a lektorská spôsobilosť odborného garanta vzdelávacieho programu a lektora vzdelávacieho programu sú dôležitou súčasťou systému akreditácie ďalšieho vzdelávania.

Odborný garant musí v závislosti od obsahového zamerania akreditovaného vzdelávacieho programu spĺňať tieto požiadavky: vysokoškolské vzdelanie prvého alebo druhého stupňa v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej dva roky praxe v odbore, ktorého sa vzdelávací projekt týka, a najmenej dva roky lektorskej činnosti; vysokoškolské vzdelanie prvého alebo druhého stupňa v inom odbore, najmenej štyri roky praxe v odbore, ktorého sa vzdelávací projekt týka, a najmenej dva

roky lektorskej činnosti; plné stredné vzdelanie s maturitou v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej štyri roky praxe v odbore, ktorého sa vzdelávací projekt týka, a najmenej tri roky lektorskej činnosti; úplné stredné vzdelanie s maturitou v inom odbore, najmenej päť rokov praxe v odbore, ktorého sa vzdelávací projekt týka, a najmenej tri roky lektorskej činnosti; výučný list v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej päť rokov praxe v odbore, ktorého sa vzdelávací projekt týka, a najmenej päť rokov lektorskej činnosti alebo osvedčenie o čiastočnej kvalifikácii alebo osvedčenie o úplnej kvalifikácii v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej päť rokov praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací program týka, a najmenej päť rokov lektorskej činnosti.

Tak isto aj lektor vzdelávacieho programu musí v závislosti od obsahového zamerania akreditovaného vzdelávacieho programu spĺňať tieto požiadavky: vysokoškolské vzdelanie prvého alebo druhého stupňa v odbore vzdelávacieho programu, najmenej dva roky praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací projekt týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť; vysokoškolské vzdelanie prvého alebo druhého stupňa, najmenej štyri roky praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací projekt týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť; úplné stredné vzdelanie s maturitou v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej dva roky praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací projekt týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť; úplné stredné vzdelanie s maturitou, najmenej päť rokov praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací projekt týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť; výučný list v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej päť rokov praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací projekt týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť alebo osvedčenie o čiastočnej kvalifikácii alebo osvedčenie o úplnej kvalifikácii v príslušnom odbore vzdelávacieho programu, najmenej päť rokov praxe v oblasti, ktorej sa vzdelávací program týka, a preukázateľná lektorská spôsobilosť.

Odborná spôsobilosť sa preukazuje príslušným dokladom o vzdelaní a potvrdením zamestnávateľa o dĺžke odbornej praxe. Lektorská spôsobilosť sa preukazuje dokladom o absolvovaní vzdelávania zameraného na rozvoj lektorských kompetencií alebo potvrdením vzdelávacej inštitúcie o výkone lektorskej činnosti lektora za príslušné obdobie s uvedením obsahového zamerania a jej rozsahu najmenej po dobu šiestich mesiacov.

Vzdelávacia inštitúcia pri akreditácii vzdelávacieho programu postupuje tak, že postupuje žiadosť na ministerstvo. Žiadosť obsahuje identifikačné údaje o žiadateľovi a profil vzdelávacej inštitúcie. Prílohou k žiadosti sú projekt vzdelávacieho programu, doklady a dokumentácia preukazujúce splnenie podmienok a doklad o zaplatení správneho poplatku. Na základe odporúčania akreditačnej komisie ministerstvo vydá potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu do 120 dní odo dňa doručenia žiadosti o akreditáciu; ak žiadosť neobsahuje údaje v požadovanom rozsahu, ministerstvo vyzve žiadateľa o predloženie chýbajúcich údajov, ktoré žiadateľ musí doplniť do 30 dní, a vydá potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu do 120 dní odo dňa prijatia požadovaných chýbajúcich údajov. Ak žiadateľ nespĺňa podmienky akreditácie vzdelávacieho programu alebo nedoplnil chýbajúce údaje v lehote, ministerstvo vydá rozhodnutie o neudelení potvrdenia o akreditácii vzdelávacieho programu. Dôležité sú ďalšie doby platnosti potvrdení. Potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu pre školy sa vydáva na dobu uvedenia študijného odboru alebo učebného odboru pre príslušnú školu v sieti. Potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu pre vysoké školy sa vydá na dobu platnosti príslušného akreditovaného vysokoškolského študijného programu. Potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu pre ostatné vzdelávacie inštitúcie sa vydáva na päť rokov. Potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu je neprevoditeľné a neprechádza na právneho nástupcu vzdelávacej inštitúcie. Dôležitou skutočnosťou ešte je, že ak ide o potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu pre školy a vysoké školy, potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu sa vzťahuje aj na uskutočňovanie samostatných modulov akreditovaného vzdelávacieho programu. Súčasťou potvrdenia o akreditácii vzdelávacieho programu je aj uvedenie modulov, na ktoré sa vzťahuje akreditácia.

Akreditácia vzdelávacieho programu zaniká zrušením vzdelávacej inštitúcie, ktorej bolo vydané potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu, alebo zánikom predmetu činnosti, ktorým je vzdelávanie; smrťou fyzickej osoby, ktorej bolo vydané potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu, alebo jej vyhlásením za mŕtvu; uplynutím doby platnosti potvrdenia o akreditácii vzdelávacieho programu alebo odňatím potvrdenia o akreditácii vzdelávacieho programu z dôvodu neplnenia povinností. Ministerstvo odníme potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu, ak vzdelávacia inštitúcia poskytne nepravdivé alebo neúplné údaje v žiadosti o akreditáciu

vzdelávacieho programu, závažným spôsobom alebo opakovane porušuje zákonom špecifikované povinnosti, nespĺňa podmienky akreditácie vzdelávacieho programu alebo požiada o odňatie akreditácie vzdelávacieho programu. Vzdelávacia inštitúcia, ktorej bola odňatá akreditácia vzdelávacieho programu v súvislosti poskytné nepravdivé alebo neúplné údaje v žiadosti o akreditáciu vzdelávacieho programu a závažným spôsobom alebo opakovane porušuje presne definované povinnosti (*napríklad nevedie register účastníkov apod.*) môže opätovne požiadať o akreditáciu príslušného vzdelávacieho programu najskôr po uplynutí dvoch rokov odo dňa právoplatného rozhodnutia o odňatí akreditácie vzdelávacieho programu.

DIELČÍ ZÁVER:

*Dôležitou súčasťou zákonnej úpravy **d'alsieho** vzdelávania je aj problematika akreditácie, v súvislosti s ktorou je v slovenských podmienkach zriadená akreditačná komisia ako poradný orgán ministerstva. Predsedu akreditačnej komisie a členov akreditačnej komisie vymenúva minister školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky z odborníkov v oblasti d'alsieho vzdelávania. Dôležitou súčasťou systému akreditácie je aj odborná a lektorská spôsobilosť odborného garanta a lektora vzdelávacieho programu, ktorí musia spĺňať presne stanovené požiadavky v závislosti od dosiahnutého vzdelania v príslušnom alebo inom odbore, praxe v odbore a doby lektorskej činnosti, ktoré sa dokladajú príslušnými dokladmi a potvrdeniami. Potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu je neprevoditeľné a neprechádza na právneho nástupcu vzdelávacej inštitúcie. Potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu pre školy sa vydáva na dobu uvedenia študijného odboru alebo učebného odboru pre príslušnú školu v sieti, pre vysoké školy na dobu platnosti príslušného akreditovaného vysokoškolského študijného programu a pre ostatné vzdelávacie inštitúcie sa vydáva na päť rokov. Vzdelávacia inštitúcia, ktorej bola odňatá akreditácia vzdelávacieho programu môže opätovne požiadať o akreditáciu programu najskôr po uplynutí dvoch rokov (Matulčík, 2014).*

Vzdelávanie vo vzdelávacom programe sa ukončuje záverečnou skúškou. Účastník d'alsieho vzdelávania môže vykonať záverečnú skúšku, ak absolvoval najmenej 75 % výučby. Cieľom záverečnej skúšky je overenie vedomostí a zručností účastníka d'alsieho vzdelávania v rozsahu schváleného vzdelávacieho programu a

overenie schopností vykonávať odborné činnosti, ktorých sa vzdelávací program týka. Cieľom záverečnej skúšky je overenie vedomostí a zručností účastníka ďalšieho vzdelávania v rozsahu schváleného vzdelávacieho programu a overenie schopností vykonávať odborné činnosti, ktorých sa vzdelávací program týka. Záverečná skúška sa uskutočňuje v písomnej forme, ústnej forme, praktickej forme alebo kombináciou všetkých foriem. Písomná forma a ústna forma záverečnej skúšky sa koná najneskôr do 15 dní po ukončení vzdelávania.

Praktickú formu záverečnej skúšky možno vykonať aj v inom termíne. Záverečná skúška, ktorá vedie k čiastočnej alebo úplnej kvalifikácii, sa koná pred skúšobnou komisiou. Skúšobná komisia má najmenej troch členov, ktorých vymenúva štatutárny orgán vzdelávacej inštitúcie alebo štatutárnym orgánom písomne poverená osoba. Záverečná skúška je verejná.

Predsedom skúšobnej komisie je odborný garant alebo lektor príslušného akreditovaného vzdelávacieho programu. Členmi skúšobnej komisie sú fyzické osoby, ktorých odborná spôsobilosť sa rovná úrovni lektora. Za člena skúšobnej komisie nemôže byť vymenovaný kandidát, ktorému by pôsobením v skúšobnej komisii mohol vzniknúť konflikt záujmov. Členmi skúšobnej komisie sú fyzické osoby, ktorých odborná spôsobilosť sa rovná úrovni lektora podľa zákona o ďalšom vzdelávaní. Za člena skúšobnej komisie nemôže byť vymenovaný kandidát, ktorému by pôsobením v skúšobnej komisii mohol vzniknúť konflikt záujmov.

Ak sa účastník ďalšieho vzdelávania zo závažných dôvodov nemôže zúčastniť záverečnej skúšky v stanovenom termíne, môže vykonať záverečnú skúšku v náhradnom termíne určenom vzdelávacou inštitúciou, najneskôr však do 60 dní odo dňa ukončenia vzdelávania. Ak sa účastník ďalšieho vzdelávania nezúčastní záverečnej skúšky v náhradnom termíne, záverečnú skúšku vykonal neúspešne. Účastníkovi ďalšieho vzdelávania, ktorý neúspešne vykonal záverečnú skúšku, povolí na jeho žiadosť vzdelávacia inštitúcia vykonať opravnú záverečnú skúšku. Vykonať opravnú záverečnú skúšku možno len raz. Opravná záverečná skúška sa uskutoční najneskôr do 30 dní odo dňa neúspešného vykonania záverečnej skúšky. Vzdelávacia inštitúcia vydá na základe úspešného vykonania záverečnej skúšky absolventovi akreditovaného vzdelávacieho programu osvedčenie, ktoré platí na celom území Slovenskej republiky. Osvedčenie je verejnou listinou a vydáva sa na dobu neurčitú; jeho platnosť nemožno

obmedziť ďalšími povinnosťami.

DIELČÍ ZÁVER:

Dôležitou súčasťou vzdelávania z hľadiska validácia, hodnovernosti a procesu je ak klasifikačný a hodnotiaci proces. Jeho súčasťou sú aj záverečné skúšky, ktorú účastník vo vzdelávacom programe ukončuje vzdelanie, po absolvovaní najmenej 75 % výučby. Záverečná skúška sa uskutočňuje v písomnej forme, ústnej forme, praktickej forme alebo kombináciou všetkých foriem. Písomná forma a ústna forma záverečnej skúšky sa koná najneskôr do 15 dní po ukončení vzdelávania. Záverečná skúška je verejná. Vzdelávacia inštitúcia vydá na základe úspešného vykonania záverečnej skúšky absolventovi akreditovaného vzdelávacieho programu osvedčenie, ktoré platí na celom území Slovenskej republiky.

Škola alebo vysoká škola, profesijná organizácia alebo stavovská organizácia, organizácia zriadená ministerstvom na zabezpečenie alebo plnenie úloh v oblasti celoživotného vzdelávania, ktorej bolo vydané potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu, môže požiadať ministerstvo o udelenie oprávnenia v tomto akreditovanom vzdelávacom programe. Ministerstvo na základe odporúčania akreditačnej komisie udeli oprávnenie príslušnému žiadateľovi, ak predloží menný zoznam osôb, ktoré navrhuje za členov skúšobnej komisie; doklady o materiálnom a technickom zabezpečení potrebnom na vykonávanie skúšky; doklad o zaplatení správneho poplatku podľa osobitného predpisu a poskytuje vzdelávanie, ktoré je predmetom skúšky, po dobu najmenej dva roky. Ministerstvo rozhodne do 90 dní od doručenia žiadosti o udelenie oprávnenia. Oprávnenie pre školu alebo vysokú školu sa vydáva na dobu platnosti potvrdenia o akreditácii príslušného vzdelávacieho programu. Oprávnenie pre profesijné organizácie a stavovské organizácie sa vydáva na päť rokov. Oprávnenie je neprevoditeľné a neprechádza na právneho nástupcu. Oprávnenie zaniká, ak zanikne vzdelávacia inštitúcia, ktorej bolo vydané oprávnenie, uplynie doba platnosti oprávnenia alebo odníme oprávnenie ministerstvo a to v tom prípade, že poskytne nepravdivé alebo neúplné údaje v žiadosti o udelenie oprávnenia, závažným spôsobom poruší alebo opakovane porušuje zákonom presne definované povinnosti (napr. postup súvisiaci so záverečnou skúškou) alebo ak vzdelávacia inštitúcia požiada o odňatie oprávnenia.

Uznávanie výsledkov ďalšieho vzdelávania a overenie a hodnotenie odbornej

spôsobilosti fyzickej osoby podľa kvalifikačného štandardu a hodnotiaceho štandardu danej čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie sa uskutočňuje skúškou. Žiadateľom o vykonanie skúšky môže byť fyzická osoba, ktorá najneskôr v deň konania skúšky dosiahla vek 18 rokov a má ukončenú povinnú školskú dochádzku a spĺňa ďalšie podmienky. Písomnú žiadosť o vykonanie skúšky zasiela uchádzač škole, vysokej škole, stavovskej organizácii, profesijnej organizácii alebo organizácii zriadenej ministerstvom na zabezpečenie alebo plnenie úloh v oblasti celoživotného vzdelávania, ktorej bolo vydané oprávnenie. Žiadosť o vykonanie skúšky musí obsahovať meno, priezvisko a dátum narodenia uchádzača, adresu trvalého pobytu uchádzača a názov čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie, o ktorej overenie uchádzač žiada. Súčasne sa k nej prikladá úradne osvedčenú kópiu dokladu o dosiahnutom stupni vzdelania; úradne osvedčenú kópiu osvedčenia o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu, ktorý vedie k získaniu čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie, o ktorej overenie žiada alebo potvrdenie zamestnávateľa o najmenej 5-ročnej praxi v príslušnom odbore, potvrdenie o zdravotnej spôsobilosti na výkon príslušnej pracovnej činnosti, ak sa vyžaduje a doklad o zaplatení poplatku. Oprávnená vzdelávacia inštitúcia, ktorej bola doručená žiadosť o vykonanie skúšky, nesmie podmieniť vykonanie skúšky absolvovaním akreditovaného vzdelávacieho programu v tejto vzdelávacej inštitúcii. Odbornú spôsobilosť uchádzača pri skúške overuje a hodnotí skúšobná komisia oprávnenej vzdelávacej inštitúcie, ktorú tvorí predseda a traja ďalší členovia. Predsedu a ďalších členov skúšobnej komisie vymenúva štatutárny orgán oprávnenej vzdelávacej inštitúcie. Členom skúšobnej komisie je zástupca oprávnenej vzdelávacej inštitúcie, zástupca stavovskej organizácie alebo zástupca profesijnej organizácie, zástupca zamestnávateľov a zástupca príslušnej školy alebo vysokej školy odborne spôsobilý v odbore požadovanej čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie. Oprávnená vzdelávacia inštitúcia informuje najmenej desať dní vopred ministerstvo o mieste a čase konania skúšky a je oprávnená požadovať od uchádzača poplatok za vykonanie skúšky, ktorý je najviac 300 eur. Súčasne je oprávnená požadovať od uchádzača poplatok za vykonanie opravnej skúšky, ktorý je najviac 300 eur.

Oprávnená vzdelávacia inštitúcia zašle uchádzačovi do 90 dní odo dňa doručenia žiadosti o vykonanie skúšky oznámenie o termíne konania skúšky a zoznam

požiadaviek na úspešné absolvovanie skúšky spolu s hodnotiacimi štandardmi na danú čiastočnú kvalifikáciu alebo úplnú kvalifikáciu. Skúšku možno vykonať najskôr po uplynutí 21 dní odo dňa doručenia oznámenia uchádzačovi, najneskôr však do štyroch mesiacov odo dňa doručenia žiadosti o vykonanie skúšky. Ak sa uchádzač zo zdravotných dôvodov alebo iných závažných dôvodov nemôže zúčastniť skúšky v termíne, môže s uvedením dôvodov písomne požiadať o určenie iného termínu konania skúšky. Žiadosť musí byť doručená oprávnenej vzdelávacej inštitúcii najneskôr dva dni pred pôvodným termínom konania skúšky. Zmeškanie tejto lehoty môže oprávnená vzdelávacia inštitúcia odpustiť uchádzačovi zo závažných dôvodov. Skúška je verejná a uskutočňuje sa pred skúšobnou komisiou oprávnenej vzdelávacej inštitúcie. Pred začatím skúšky uchádzač predloží predsedovi skúšobnej komisie na overenie odbornej spôsobilosti doklad totožnosti. Skúšku tvorí teoretická časť a praktická časť v závislosti od charakteru pracovnej činnosti, na ktorej výkon sa overuje dosiahnutá odborná spôsobilosť a ktorá je určená hodnotiacim štandardom. Uchádzač vykoná skúšku úspešne, ak splní požiadavky určené v hodnotiacom štandarde. Skúšobná komisia sa na výsledku skúšky uznáša nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých svojich členov. Pri rovnosti hlasov rozhoduje hlas predsedu skúšobnej komisie. Predseda skúšobnej komisie kontroluje pripravenosť a organizáciu skúšky, odpovedá za priebeh skúšky a hodnotenie, dbá na to, aby sa skúška uskutočňovala podľa príslušného hodnotiaceho štandardu, kontroluje správnosť protokolu o skúške, podpisuje osvedčenie o čiastočnej kvalifikácii alebo osvedčenie o úplnej kvalifikácii a vypracúva správu o priebehu a výsledku skúšky.

Oprávnená vzdelávacia inštitúcia zašle uchádzačovi, ktorý vykonal skúšku úspešne, osvedčenie o čiastočnej kvalifikácii alebo osvedčenie o úplnej kvalifikácii do desiatich dní odo dňa vykonania skúšky. Ak uchádzač vykonal skúšku neúspešne, oprávnená vzdelávacia inštitúcia zašle uchádzačovi písomné oznámenie o výsledku skúšky do desiatich dní odo dňa vykonania skúšky. Uchádzač, ktorý vykonal skúšku neúspešne, môže požiadať do 15 dní odo dňa doručenia písomného oznámenia o výsledku skúšky oprávnenú vzdelávaciu inštitúciu o vykonanie opravnej skúšky alebo do 15 dní odo dňa doručenia výsledku preskúmania priebehu a výsledku skúšky. Opravná skúška sa uskutoční najneskôr do 60 dní odo dňa doručenia žiadosti o vykonanie opravnej skúšky. Oprávnená vzdelávacia inštitúcia vedie dokumentáciu o

uskutočňovaní skúšok na overenie odbornej spôsobilosti, ktorú tvorí dokumentácia o obsahu a forme skúšky, zoznam účastníkov skúšky, zoznam členov skúšobnej komisie a správa o priebehu a výsledku skúšky.

Dokladom potvrdzujúcim úspešné vykonanie skúšky je osvedčenie o čiastočnej kvalifikácii alebo osvedčenie o úplnej kvalifikácii, ktoré oprávňuje držiteľa vykonávať odborné činnosti zodpovedajúcej čiastočnej kvalifikácii alebo úplnej kvalifikácii. Osvedčenie o čiastočnej kvalifikácii alebo osvedčenie o úplnej kvalifikácii je verejnou listinou a vydáva ho oprávnená vzdelávacia inštitúcia v štátnom jazyku. Oprávnená vzdelávacia inštitúcia vedie register účastníkov ďalšieho vzdelávania oznamuje tieto údaje ministerstvu.

Každý, kto neúspešne vykonal skúšku alebo opravnú skúšku, môže písomne požiadať ministerstvo o preskúmanie priebehu a výsledku skúšky alebo opravnej skúšky do 15 dní odo dňa doručenia písomného oznámenie o výsledku skúšky. Ministerstvo preskúma priebeh a výsledok skúšky v celom rozsahu, môže si vyžiadať správu o priebehu a výsledku skúšky, vyjadrenia skúšobnej komisie a uchádzača. Ministerstvo rozhodne o žiadosti do 60 dní odo dňa jej doručenia. Ak zistí, že priebeh a výsledok skúšky nezodpovedali riadnemu vykonaniu skúšky, najmä ak sa v priebehu skúšky vyskytli závažné nedostatky, ktoré mali vplyv na výsledok skúšky, alebo hodnotenie nebolo uskutočnené v súlade s hodnotiacim štandardom, nariadi vykonať opakovanú skúšku, inak žiadosť zamietne a výsledok skúšky potvrdí. Výsledok preskúmania priebehu a výsledku skúšky ministerstvo písomne oznámi uchádzačovi a oprávnenej vzdelávacej inštitúcii. Oprávnená vzdelávacia inštitúcia, ktorá vykonala skúšku, uskutoční opakovanú skúšku najneskôr do 30 dní odo dňa doručenia výsledku preskúmania priebehu a výsledku skúšky. Skúšobnú komisiu tvoria piati členovia. Jedným z členov skúšobnej komisie je zástupca ministerstva. Oprávnená vzdelávacia inštitúcia nie je oprávnená požadovať od uchádzača poplatok za vykonanie opakovanej skúšky.

DIELČÍ ZÁVER

Vzdelávacie inštitúcie celoživotného vzdelávania, ktorej bolo vydané potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu, môže požiadať ministerstvo o udelenie oprávnenia v tomto akreditovanom vzdelávacom programe. Ministerstvo rozhodne do 90 dní od doručenia žiadosti o udelenie oprávnenia. Oprávnenie pre školu alebo vysokú školu sa

vydáva na dobu platnosti potvrdenia o akreditácii príslušného vzdelávacieho programu, pre profesijné organizácie a stavovské organizácie sa vydáva na päť rokov. Oprávnenie je neprevoditeľné a neprechádza na právneho nástupcu. Uznávanie výsledkov ďalšieho vzdelávania a overenie a hodnotenie odbornej spôsobilosti fyzickej osoby podľa kvalifikačného štandardu a hodnotiaceho štandardu danej čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie sa uskutočňuje skúškou. Priebeh a výsledok skúšky môže byť predmetom preskúmania ministerstvom.

V Slovenskej republike je upravený systém národnej sústavy kvalifikácií, informačný systém ďalšieho vzdelávania, ako aj systém monitorovania a prognózovania vzdelávacích potrieb, ako aj funkčný systém kontroly. *Národná sústava kvalifikácií* je verejne prístupný register, ktorý obsahuje popis čiastočných a úplných kvalifikácií rozlišovaných a uznávaných v Slovenskej republike, požadovaných na výkon pracovných činností pre dané povolanie vo forme kvalifikačných štandardov a hodnotiacich štandardov. Systémovým rámcom pre tvorbu národnej sústavy kvalifikácií je najmä národná sústava povolání. Národnú sústavu kvalifikácií vytvára a aktualizuje ministerstvo v súčinnosti so zástupcami zamestnávateľov, zástupcami zamestnancov, zástupcami územnej samosprávy, zástupcami vzdelávacích inštitúcií a zástupcami ústredných orgánov štátnej správy. Ministerstvo zverejňuje a priebežne aktualizuje Národnú sústavu kvalifikácií v Informačnom systéme ďalšieho vzdelávania. Národný kvalifikačný rámec obsahuje úrovne klasifikácie kvalifikácií podľa súboru kritérií pre dosiahnuté vedomosti, zručnosti a schopnosti a je prepojením na úrovne Európskeho kvalifikačného rámca. *Informačný systém ďalšieho vzdelávania* je informačným systémom verejnej správy a jeho správcom je ministerstvo, pričom obsahuje register vzdelávacích inštitúcií, ktoré uskutočňujú akreditované vzdelávacie programy, register akreditovaných vzdelávacích programov, register účastníkov ďalšieho vzdelávania, prognóza vzdelávacích potrieb, Národná sústava kvalifikácií a register oprávnených vzdelávacích inštitúcií. Systém monitorovania a prognózovania vzdelávacích potrieb vytvára ministerstvo. Výstupom je prognóza vzdelávacích potrieb, ktorú ministerstvo zverejňuje v registri prognóz vzdelávacích potrieb každé tri roky. Prognóza obsahuje kvantitatívnu definíciu typov voľných pracovných miest, kvalitatívny popis obsahu kvalifikácií vyžadovaných trhom práce na obdobie, na ktoré sa táto prognóza vydáva,

odvetvovú a regionálnu špecifikáciu kvalifikačných potrieb trhu práce a špecifikáciu podľa úrovne vzdelania. Prognóza vzdelávacích potrieb je nástrojom poradenstva o celoživotnom vzdelávaní, ktorý využívajú inštitúcie poskytujúce poradenské služby, ako aj ministerstvo na usmerňovanie ponuky celoživotného vzdelávania.

Dôležitou súčasťou systému je aj *kontrola* dodržiavania podmienok akreditácie vzdelávacieho programu a dodržiavanie podmienok, za ktorých bolo vzdelávacej inštitúcii udelené oprávnenie. Pri kontrole dodržiavania podmienok akreditácie vzdelávacieho programu ide o vedenie dokumentácie vzdelávacieho programu súvisiaceho s uskutočňovaním akreditovaného vzdelávacieho programu, hodnotenie úrovne uskutočňovaného vzdelávacieho procesu, dodržiavanie učebného plánu a učebných osnov, na základe ktorého bolo vydané potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu, overenie zodpovedajúceho personálneho, materiálneho a technického zabezpečenia vzdelávacieho programu v súlade s projektom vzdelávacieho programu, overenie pravdivosti dokladov o právnej subjektivite, názve a adrese vzdelávacej inštitúcie a splnenie povinností stanovené zákonom. Kontrola dodržiavania podmienok, za ktorých bolo vzdelávacej inštitúcii udelené oprávnenie sa zameriava na platnosť potvrdenia o akreditácii vzdelávacieho programu, dodržiavanie hodnotiacich štandardov ustanovených na hodnotenie čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie, na ktorú získala oprávnenie, overenie zodpovedajúceho personálneho, materiálneho a technického zabezpečenia potrebného na vykonávanie skúšky, overenie pravdivosti dokladov o právnej subjektivite, názve a adrese vzdelávacej inštitúcie, vedenie dokumentácie súvisiacej s uskutočňovaním skúšok a plnenie povinností podľa zákona.

DIELČÍ ZÁVER:

Z hľadiska komplexnosti a systémovosti ďalšieho vzdelávania je dôležitý aj systém národnej sústavy kvalifikácií, informačný systém ďalšieho vzdelávania, ako aj systém monitorovania a prognózovania vzdelávacích potrieb, ktoré sú legislatívne upravené. Dôležitou súčasťou systému je aj kontrola dodržiavania podmienok akreditácie vzdelávacieho programu a dodržiavanie podmienok, za ktorých bolo vzdelávacej inštitúcii udelené oprávnenie, vrátane sankčných opatrení.

2.4. Vyhláška ministerstva školstva k zákonu o celoživotnom vzdelávaní

Podrobnosti zákona o celoživotnom vzdelávaní sú v slovenskej legislatíve

upravené vo vyhláske (všeobecne záväzné právne prepisy ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy SR vyhlásené v Zbierke zákonov SR (Slovensko, 2020) ministerstva školstva, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o dokumentácii akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o obsahu žiadosti o akreditáciu vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania a o projekte vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o osvedčení o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania, o náležitostiach osvedčenia o čiastočnej kvalifikácii a osvedčenia o úplnej kvalifikácii (Vyhláska č. 97/2010 Ministerstva školstva Slovenskej republiky).

Hodnotenie kvality uskutočneného akreditovaného vzdelávacieho programu účastníkmi ďalšieho vzdelávania je zamerané najmä na aktuálnosť obsahu vzdelávania, kvalitu lektorského zabezpečenia a úroveň organizačného a materiálno-technického zabezpečenia vzdelávania.

Profil vzdelávacej inštitúcie obsahuje dátum vzniku vzdelávacej inštitúcie, informácie o predchádzajúcej činnosti z oblasti vzdelávania, zameraní a profesionálnej orientácii vzdelávacej inštitúcie, údaje o priestorovom, materiálnom, technickom a personálnom zabezpečení vzdelávacej činnosti. Vyhláska súčasne obsahuje súčasne aj nižšie zobrazené vzory osvedčení o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania (obr.1), o čiastočnej kvalifikácii (obr.2) a o úplnej kvalifikácii (obr.3).

V Z O R

Evidenčné číslo osvedčenia:

(Názov a sídlo vzdelávacej inštitúcie)

Číslo potvrdenia o akreditácii vzdelávacieho programu:
(Uvede sa v celom rozsahu číslo priradené akreditovanému vzdelávaciemu programu.)

OSVEDČENIE
o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania

Meno a priezvisko:

Deň, mesiac, rok a miesto narodenia:

Úspešne absolvoval(a) (názov absolvovaného akreditovaného vzdelávacieho programu):

v čase od do

v rozsahu (celkový počet hodín)
s odborným obsahom v predmetovej skladbe (vymenovať hlavné odborné témy a ich rozsah):

Osvedčenie o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania
vydané podľa §14 ods. 9 zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene
a doplnení niektorých zákonov.

V dňa 20

Meno, priezvisko a podpis
odborného garanta

Meno, priezvisko a podpis
kuriáriskeho orgánu
vzdelávacej inštitúcie

Obrázok 1: Osvedčenie o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania Zdroj: Vyhláska č. 97/2010 Ministerstva školstva Slovenskej republiky.

V Z O R

Evidenčné číslo osvedčenia:

(Názov a sídlo vzdelávacej inštitúcie)

Dátum a číslo vydania oprávnenia na vykonávanie skúšky na overenie odbornej spôsobilosti:

OSVEDČENIE
o čiastočnej kvalifikácii

Meno a priezvisko:

Deň, mesiac, rok a miesto narodenia:

Úspešne vykonal(a) skúšku na overenie odbornej spôsobilosti na získanie čiastočnej kvalifikácie podľa § 18 zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Menovaný(á) je odborne spôsobilý(á) na výkon pracovných činností pre čiastočnú kvalifikáciu podľa kvalifikačných a hodnotiacich štandardov definovaných v Národnej sústave kvalifikácií podľa § 21 zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Názov čiastočnej kvalifikácie podľa Národnej sústavy kvalifikácií:

Kód čiastočnej kvalifikácie podľa Národnej sústavy kvalifikácií:

Úroveň kvalifikácie podľa Národného kvalifikačného rámca a
úroveň kvalifikácie podľa Európskeho kvalifikačného rámca:

.....

Osvedčenie o čiastočnej kvalifikácii vydané podľa § 19 ods. 1 zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V dňa 20.....

Meno, priezvisko a podpis
predsedu skúšobnej
komisie

Meno, priezvisko a podpis
štátneho orgánu
oprávnenej vzdelávacej
inštitúcie

Obrázok 2: Osvedčenie o čiastočnej kvalifikácii Zdroj: Vyhláška č. 97/2010 Ministerstva školstva Slovenskej republiky.

V Z O R

Evidenčné číslo osvedčenia:

(Názov a sídlo vzdelávacej inštitúcie)

Dátum a číslo vydania oprávnenia na vykonávanie skúšky na overenie odbornej spôsobilosti:

OSVEDČENIE
o úplnej kvalifikácii

Meno a priezvisko:

Deň, mesiac, rok a miesto narodenia:

Úspešne vykonal(a) skúšku na overenie odbornej spôsobilosti na získanie úplnej kvalifikácie podľa § 18 zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Menovaný(á) je odborne spôsobilý(á) na výkon pracovných činností pre úplnú kvalifikáciu podľa kvalifikačných a hodnotiacich štandardov definovaných v Národnej sústave kvalifikácií podľa § 21 zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Názov úplnej kvalifikácie podľa Národnej sústavy kvalifikácií:

Kód úplnej kvalifikácie podľa Národnej sústavy kvalifikácií:

Úroveň kvalifikácie podľa Národného kvalifikačného rámca a
úroveň kvalifikácie podľa Európskeho kvalifikačného rámca:

.....

Osvedčenie o úplnej kvalifikácii vydané podľa § 19 ods. 1 zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V dňa 20.....

Meno, priezvisko a podpis
predsedu skúšobnej
komisie

Meno, priezvisko a podpis
štátneho orgánu
oprávnenej vzdelávacej
inštitúcie

Obrázok 3: Osvedčenie o úplnej kvalifikácii Zdroj: Vyhláška č. 97/2010 Ministerstva školstva Slovenskej republiky.

DIELČÍ ZÁVER:

Aktivita vzdelávacích inštitúcií (štátnych, verejných, súkromných inštitúcií; škôl, pracovísk, osvetových centier a pod.) majú, podľa európskych dokumentov (Reding, 2002) smerovať k vytvoreniu jednoduchého a transparentného rámca zahrňujúceho posúdenia kvalifikácií a kompetencií; formulovania spoločných kritérií a pravidiel určovania kvality vzdelávania; formulovania jednotných zásad hodnotenia formálneho, neformálneho a informálneho vzdelávania a vytvorenia informačného poradenstva a poradenských služieb zameraných na celoživotné vedenie a pomoc ľuďom prostriedkami výchovy a vzdelávania.

3 PROBLEMATIKA FONDOV V ROZVOJI SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI

3.1 Charakteristika základných pojmov – fond, grant, finančné mechanizmy, nástroje a programy

K definovaniu pojmov ako fond, grant, finančný mechanizmus, nástroj, či program je možné pristupovať z viacerých hľadísk a prístupov. Grant je napríklad charakterizovaný ako účelový príspevok na verejne prospešný účel, ktorý sa obvykle získava viac-menej vo verejnej súťaži s anonymným posúdením na základe predloženého projektu. Zatiaľ čo v USA a vo Veľkej Británii je význam slova grant (cena) širší a zahŕňa aj súkromnú dobročinnosť, v zvyšnej časti Európy sa tým obvykle chápe podpora vedeckých, výskumných, prípadne i kultúrnych projektov, poskytovaná inštitúciami (Grant..., 2019).

Za grant sa taktiež považuje „Finančná čiastka, ktorá je poskytnutá organizácií. Granty bývajú často nazývané „voľne peniaze“, ale nie sú. U grantov sa neplatí žiaden úrok a tieto peňažné prostriedky bývajú obvykle nevratné - pokiaľ sú splnené podmienky grantu. Podnikateľské granty/dotácie sú poskytované vládou, miestnymi správnymi organizáciami, Európskou úniou alebo ďalšími, k tomuto účelu založenými organizáciami. Pre žiadanie o granty je nutné vyhradiť si čas a vynaložiť úsilie (Association for education..., 2019).

Fond môže byť v ekonomike charakterizovaný ako súhrn prostriedkov slúžiacich na určitý cieľ, súhrn hospodárskych prostriedkov, základný súbor, hodnôt, schopností a pod. slúžiacich ako základ (Fond...,2019). Z právneho hľadiska je fond neziskovou právnickou osobou, ktorá združuje peňažné prostriedky určené na plnenie všeobecne prospešného účelu alebo individuálne určenej humanitnej pomoci pre jednotlivca alebo pre skupinu osôb, ktoré sa ocitli v ohrození života alebo potrebujú naliehavú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou. Podľa tohto zákona sa za všeobecne prospešný účel považuje najmä rozvoj a ochrana duchovných hodnôt, ochrana ľudských práv, ochrana a tvorba životného prostredia, zachovanie prírodných a kultúrnych hodnôt, ochrana a podpora zdravia a vzdelávania a rozvoj sociálnych služieb (Zákon 147/1997 Zb.).

V slovenskej legislatíve je osobitne definovaný aj pojem štátneho fondu. Podľa zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy je štátny fond právnická osoba, ktorá

sa zriaďuje zákonom na financovanie osobitne určených úloh štátu. Správcom štátneho fondu je ústredný orgán štátnej správy ustanovený zákonom, ktorý predkladá ministerstvu financií návrh rozpočtu štátneho fondu na príslušný rozpočtový rok, prehľad pohľadávok štátneho fondu a záväzkov štátneho fondu a návrh záverečného účtu štátneho fondu. Ako doplnkový zdroj štátneho fondu možno prostredníctvom správcu štátneho fondu poskytnúť dotáciu zo štátneho rozpočtu v rozsahu schválenom zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok. Rozpočet štátneho fondu schvaľuje vláda spolu s návrhom zákona o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok. Slovenská republika neručí za záväzky štátneho fondu a štátny fond neručí za záväzky Slovenskej republiky. Štátny fond nemôže byť zriaďovateľom ani zakladateľom inej právnickej osoby (Zákon 523/2004 Zb.).

Tak isto je zákonom upravená aj definícia dotácie. Zo štátneho rozpočtu možno v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok poskytovať dotácie. Dotácie vo svojej vecnej pôsobnosti môže poskytovať správca kapitoly, orgán štátnej správy, ktorý je svojimi príjmami a výdavkami zapojený na rozpočet správcu kapitoly, alebo ak tak ustanovia osobitné zákony, iná rozpočtová organizácia, teda „poskytovateľ dotácie“. Dotácie sa poskytujú len na základe osobitného zákona v rozsahu, spôsobom a za podmienok ním ustanovených alebo ustanovených podrobnejšie iným všeobecne záväzným právnym predpisom vydaným na jeho vykonanie. Poskytovateľ dotácie môže ustanovené podmienky podrobnejšie určiť, prípadne môže určiť ďalšie podmienky, ktorými sa zabezpečí maximálna hospodárnosť a efektívnosť použitia dotácie. Poskytovateľ dotácie je povinný pri poskytnutí dotácie jednoznačne písomne vymedziť účel, na ktorý sa dotácia poskytuje (Zákon 523/2004 Zb.).

Grantová schéma je fond založený za jasne definovaným účelom, ktorý sa môže použiť na poskytnutie pomoci jednotlivcom, organizáciám alebo inštitúciám. Grantové schémy majú uľahčiť implementáciu projektov, pri ktorých je každý podprojekt alebo konečný prijímateľ príliš malý, aby bol identifikovaný a priori alebo, aby bol spravovaný efektívne na individuálnej báze. Obmedzená časť z celkového množstva sa môže prideliť grantovým schémam, ktoré môžu byť navrhnuté na regionálnej alebo miestnej úrovni, alebo zamerané na osobitné strategické témy. Grantové schémy umožňujú, aby boli napríklad zdroje Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru (FM EHP) a Nórskeho finančného mechanizmu (NFM) ľahšie

dostupné pre organizácie, aby reagovali na špecifické rozvojové problémy (*napríklad spoločenské začlenenie alebo iniciatívy zamerané na miestny rozvoj*), ktoré však nie sú nevyhnutne dobre vybavené, aby sa sami zaoberali požiadavkami procesu žiadosti. Sprostredkovatelia grantových schém sa zodpovedajú národnému kontaktnému bodu a Finančnému mechanizmu EHP a/ alebo Nórskeho finančného mechanizmu za implementáciu grantovej schémy na základe delegovanej právomoci. Dve varianty grantových schém majú nárok na podporu podľa, ktorej sprostredkovateľ grantovej schémy poskytne zdroje na spolufinancovanie pre konečných prijímateľov malých grantov, a/ alebo koneční prijímatelia majúci úžitok z pomoci poskytnú vlastné spolufinancovanie sprostredkovateľovi grantovej schémy.

Například Finančný mechanizmu EHP a Nórsky finančný mechanizmus prinášajú ďalší úžitok pre prijímateľské štáty. Poskytujú dodatočné finančné zdroje a nenahrádzajú finančnú podporu z iných zdrojov. V tomto prípade grantové schémy by mali byť doplnkom a nesmú nahrádzať už existujúce činnosti podporované zo zdrojov Európskeho spoločenstva a iné finančné zdroje (Blokové schémy..., 2019).

Dotácia (subsidy) sa chápe ako priama štátna finančná pomoc alebo daňová úľava poskytnutá určitému odvetviu alebo firme, s cieľom znížiť cenu výrobku pre konečného spotrebiteľa, zlepšenia prevádzkových výsledkov firmy alebo pomoci pri prispôbení sa meniacim podmienkam. Dotácie neefektívne rozistribuuujú bohatstvo, narušujú slobodnú súťaž a znižujú snahy o efektívne hospodárenie (Štandardizovaný medzinárodný slovník...,2019) .

Dôležitým aspektom pre fondy, dotácie, granty schémy, mechanizmy a programy sa zdroje a ich členenie. Domáce finančné zdroje sa delia na vládne (verejné): štát (ministerstva, štátne fondy, grantové agentúry); samospráva: krajské, mestské a obecné úrady; akademické a vedecké inštitúcie zriaďované štátom a nevládne (súkromné): nadácie; nadačné fondy; darcovia (jedinci, firmy). Zahraničné finančné zdroje sa delia na vládne: Európska únie (komunitárne a štrukturálne fondy) a nevládne: nadácie; nadačné fondy; súkromní darcovia a organizácie ako UNESCO a pod. (Hurtyová, 2001).

DIELČÍ ZÁVER:

V krajinách EÚ sú veľké rozdiely v samotnej štruktúre finančných zdrojov. Európska komisia (EK) preto prišla s návrhom a viacerými možnosťami konania

politiky spolupatričnosti pre obdobie od roku 2014 do roku 2020. Krajiny EÚ a riadiace orgány sa tak môžu rozhodnúť, čo bude pre nich najefektívnejšie, a to budú využívať. Táto politika súdržnosti môže exponovať finančné nástroje zriadené na úrovni Európskej únie a riadené Komisiou v harmónii s finančným nariadením. Tu môžeme vymenovať napríklad makroregionálne stratégie a iniciatívy Európskej komisie (Fondy a formy podpory...,2019). Finančné nástroje zriadené na vnútroštátnej/regionálnej úrovni a dodržiavané v harmónii s právnymi normami a tiež so spoločenskými ustanoveniami. Patrí sem napríklad Program cezhraničnej spolupráce alebo rôzne iné operačné programy. Finančné nástroje pozostávajúce výlučne z pôžičiek alebo záruk môžu ovplyvňovať jednotlivé riadiace orgány. Keď takáto situácia nastane, riadiace orgány dostanú kompenzáciu podľa skutočne poskytnutých pôžičiek, resp. finančných balíčkov, ktoré boli zablokované pre nové pôžičky.

Pre potreby dizertačnej práce je generálne používaný pojem fond.

4. ANALÝZA AKTUÁLNEHO STAVU FONDŮ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

4.1. Charakteristika jednotlivých typů fondů a ich zameranie

V Slovenskej republike bolo a je možné na financovanie a realizáciu projektov rôzneho zamerania v súčasnosti využívať širokú škálu fondov, grantov, grantových schém, programov, či finančných mechanizmov.

Ide napríklad o Medzinárodný vyšehradský fond, Finančný mechanizmus EHP a Nórsky finančný mechanizmus, Švajčiarsky finančný mechanizmus, Európske štrukturálne a investičné fondy, programy Európa pre občanov, ERAZMUS+, programy cezhraničnej spolupráce - INTERREG V-A Slovenská republika - Maďarsko, INTERREG V-A Poľsko - Slovensko, INTERREG V-A Slovenská republika - Česká republika, ENI Maďarsko - Slovensko - Rumunsko - Ukrajina - Maďarsko, INTERREG V-A Slovensko - Rakúsko, INTERREG V-B DUNAJ (Dunajský nadnárodný program 2014-2020), Program Interreg Stredná Európa 2014 - 2020, Národný štipendijný program Slovenskej republiky, Programy Slovenskej akademickej informačnej agentúry - Akademické mobility, Stredoeurópsky výmenný program pre univerzitné štúdiá, program Rakúsko - Slovensko, spolupráca vo vede a vzdelávaní, EURAXESS Slovensko - centrá pre výskumných pracovníkov a výskumné organizácie, Štipendium pre francúzskych lektorov na Slovensku, Fond na podporu umenia, Program Kreativna Európa, ako aj ďalšie dotačné zdroje ako dotácie orgánov štátnej správy, dotačné schémy vyšších územných celkov, dotácie územnej miestnej správy.

4.1.1. Medzinárodný vyšehradský fond

Fond je medzinárodnou darcovskou organizáciou, ktorá bola založená v roku 2000 vládami krajín V4 - Českej republiky, Maďarska, Poľska a Slovenska na podporu regionálnej spolupráce vo Vyšehradskom regióne (V4), ako aj medzi regiónom V4 a ostatnými krajinami, najmä západného Balkánu a regiónov Východného partnerstva. Fond tak robí prostredníctvom grantov, štipendií a rezidenčných pobytov umelcov ročne s 8 miliónmi EUR, ktoré sa poskytujú rovnakým príspevkom všetkých krajín V4. Ďalšie darcovské krajiny (Kanada, Nemecko, Holandsko, Južná Kórea, Švédsko,

spoluprácou v mnohých súvisiacich oblastiach. Island, Lichtenštajnsko a Nórsko tvoria stranu EZVO v spolupráci s EHP. Dohoda o EHP viedla k užšej spolupráci s EÚ za posledných 15 rokov. Prostredníctvom finančných mechanizmov EHP, ktoré sa riadia najmä grantovými dohodami s novými členskými štátmi, prispieva Nórsko značnými finančnými prostriedkami na podporu sociálnej a hospodárskej súdržnosti (Report No. 15, 2008).

Celkovými cieľmi finančných mechanizmov je prispieť k odstraňovaniu regionálnych disparít v rámci Európskeho hospodárskeho priestoru a posilniť bilaterálnu spoluprácu medzi prijímateľskými a prispievateľskými štátmi. Dosahovanie týchto cieľov sa predpokladá implementáciou bilaterálnych medzinárodných zmlúv, tzv. memoránd o porozumení, ktoré boli uzavreté medzi Slovenskou republikou a prispievateľskými krajinami pre jednotlivé programové obdobie. Memorandá o porozumení, okrem iného, ustanovujú riadiace a kontrolné štruktúry a implementačný rámec.

Z pohľadu spravovania finančných mechanizmov sa výnimočný dôraz kladie na dobrú správu vecí verejných, participatívnosť a inkluzívnosť, zodpovednosť, transparentnosť, citlivosť, hospodárnosť, účinnosť, riadenie založené na výsledkoch, riadenie rizík a nulovú toleranciu voči korupcii. V oblasti plánovania a dosahovania výsledkov sa implementáciou dosahuje udržateľný rozvoj, dlhodobý hospodársky rast, sociálna súdržnosť a ochrana životného prostredia. Uvedené princípy sa prelínajú celým implementačným cyklom. Uplatňovanie všetkých uvedených princípov zabezpečuje najvyššiu mieru koordinovaného a transparentného čerpania finančných prostriedkov (Kašický, Strážinec, 2018).

Slovenskej republike bola v období 2014 – 2021 poskytnutá pomoc v celkovej výške 113,1 mil. €, z toho 54,9 mil. € z Finančného mechanizmu EHP a 58,2 mil. € z Nórskeho finančného mechanizmu, **čo je zhruba o 30 miliónov eur viac ako v predchádzajúcom období 2009-2014.**

V rámci programového obdobia 2014-2021 sa na Slovensku implementovali nasledujúce programy:

V rámci Nórskeho finančného mechanizmu:

Rozvoj obchodu, inovácií a MSP (14 mil. eur) - Správca programu: Výskumná agentúra

Miestny rozvoj, odstraňovanie chudoby a inklúzia Rómov (15 mil. eur) - Správca programu: Úrad vlády SR (Národný kontaktný bod)

Zmierňovanie a prispôsobovanie sa zmene klímy (11 mil. eur) - Správca programu: Ministerstvo životného prostredia SR

Domáce a rodovo podmienené násilie (9 mil. eur) - Správca programu: Úrad vlády SR (Národný kontaktný bod)

Sociálny dialóg a dôstojná práca (582 tis. eur) - Správca programu: Úrad pre finančný mechanizmus v súlade s článkom 6.13 Nariadenia. Innovation Norway je určený za správcu fondu v súlade s odsekom 4 čl. 6.13 Nariadenia

Fond pre bilaterálne vzťahy (1,164 mil. eur) - Správca programu : Národný kontaktný bod - Úrad vlády SR

V rámci Finančného mechanizmu EHP:

Rozvoj obchodu, inovácií a MSP (6 mil. eur) - Správca programu: Výskumná agentúra

Zmierňovanie a prispôsobovanie sa zmene klímy (5 mil. eur) - Správca programu: Ministerstvo životného prostredia SR

Podnikanie v oblasti kultúry, kultúrneho dedičstva a kultúrna spolupráca (17,5 mil. eur) - Správca programu: Úrad vlády SR

Cezhraničná spolupráca/Dobrá správa vecí verejných, zodpovedné inštitúcie, transparentnosť (8,5 mil. eur) - Správca programu: Úrad vlády SR (Národný kontaktný bod)

Fond pre aktívne občianstvo (9 mil. eur) - Správca programu: Úrad pre finančný mechanizmus v súlade s článkom 6.13 Nariadenia

Fond pre bilaterálne vzťahy (1,164 mil. eur) - Správca programu: Národný kontaktný bod - Úrad vlády SR

Niektoré programy sa realizujú iba v rámci jedného mechanizmu a niektoré v rámci oboch nasledovne.

V rámci finančného mechanizmu EHP ide o programy:

Podnikanie v oblasti kultúry, kultúrneho dedičstva a kultúrna spolupráca

Cezhraničná spolupráca/Dobrá správa vecí verejných, zodpovedné inštitúcie, transparentnosť

Fond pre aktívne občianstvo

V rámci Nórskeho finančného mechanizmu:

Miestny rozvoj, odstraňovanie chudoby a inklúzia Rómov

Domáce a rodovo podmienené násilie SR

Sociálny dialóg a dôstojná práca

V rámci oboch mechanizmov:

Rozvoj obchodu, inovácií a malého a stredného podnikania

Zmierňovanie a prispôsobovanie sa zmene klímy (Kašický, 2018).

V rámci Finančného mechanizmu EHP a Nórska bolo v programovom období rokov 2009-2014 na projekty vyčlenených viac ako - 80 mil. EUR, pričom čerpanie bolo vysoké, na úrovni takmer 80 percent. V programovom období 2014 - 2021 mohla Slovenská republika čerpať 113 mil. EUR. V oboch obdobiach štát poskytol finančné spolufinancovanie vo výške 15 percent (Kašický, 2020).

4.1.3. Švajčiarsky finančný mechanizmus

Globálnym cieľom Švajčiarskeho finančného mechanizmu financovaného z prostriedkov Švajčiarskej konfederácie a štátneho rozpočtu SR je prispieť k zníženiu hospodárskych a sociálnych rozdielov v rámci rozšírenej Európskej únie, ako aj v rámci Slovenskej republiky. V období rokov 2008 až 2017 SR zrealizovala z finančného príspevku vo výške takmer 67 mil. CHF spolu 23 projektov, z toho 19 individuálnych a 4 fondy resp. schémy, zameraných na tematické oblasti hospodárskeho rastu a zvyšovania zamestnanosti, bezpečnosti, stability a podpory reforiem, životného prostredia a infraštruktúry, ako aj ľudského a sociálneho rozvoja. Alokácia viac ako 42 percent prostriedkov bola realizovaná v rámci regiónu Východného Slovenska, pričom do realizácie programu sa zapojilo celkovo 29 švajčiarskych organizácií a inštitúcií. Úspešnosť čerpania bola veľmi úspešná, cez 90 percent (Švajčiarsky finančný mechanizmus, 2019).

Švajčiarsko schválilo a oficiálne zverejnilo v roku 2018 obnovenie finančného mechanizmu vo výške 1,302 mld. CHF na ďalšie desaťročné programové obdobie. V súčasnosti prebiehajú rokovania medzi Švajčiarskou konfederáciou a Európskou komisiou (EK) príslušné rokovania. Podpísanie bilaterálnych dohôd, ktoré predchádzajú praktickej realizácii, sa zrealizujú po podpise memoranda o porozumení medzi švajčiarskou vládou a EK.

4.1.4. Európske štrukturálne a investičné fondy

Vyššie polovica finančných prostriedkov EÚ sa poskytuje cez päť európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF). Spoločne ich spravujú Európska komisia a členské štáty EÚ. Účelom týchto finančných prostriedkov je investovať do tvorby pracovných miest a do udržateľného a zdravého európskeho hospodárstva a životného prostredia. EŠIF sa zameriavajú hlavne na päť oblastí: výskum a inovácie, digitálne technológie, podpora nízko uhlíkového hospodárstva, udržateľné riadenie prírodných zdrojov a malé podniky. Medzi európske štrukturálne a investičné fondy patria: **Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR)** – podporuje vyvážený rozvoj v rôznych regiónoch EÚ. **Európsky sociálny fond (ESF)** – podporuje projekty v oblasti zamestnanosti v celej Európe a investuje do ľudského kapitálu Európy – jej pracovníkov, mladých ľudí a všetkých tých, ktorí si hľadajú zamestnanie. **Kohézny fond (KF)** – poskytuje fondy na dopravné a environmentálne projekty v krajinách, v ktorých je hrubý národný dôchodok (HND) na obyvateľa nižší ako 90 % priemeru EÚ. V rokoch 2014 až 2020 sú to Bulharsko, Cyprus, Česká republika, Estónsko, Grécko, Chorvátsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Poľsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko. **Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV)** – zameriava sa na riešenie konkrétnych výziev, ktorým čelia vidiecke oblasti EÚ. **Európsky námorný a rybársky fond (ENRF)** – pomáha rybárom pri prechode na udržateľný rybolov a pobrežným spoločnostiam pri diverzifikácii ich hospodárstiev, čím zlepšuje kvalitu života v európskych pobrežných oblastiach (Európske štrukturálne a investičné fondy, 2019).

Pre Slovensko bolo na obdobie rokov 2014 – 2020, ktoré je v poradí tretí programovým obdobím, prostredníctvom deviatich národných programov (*Výskum a inovácie, Integrovaná infraštruktúra, Ľudské zdroje, Kvalita životného prostredia, Integrovaný regionálny operačný program, Efektívna verejná správa, Technická pomoc, Program rozvoja vidieka, Rybné hospodárstvo*) a regionálnych operačných programov (*cezhraničnej spolupráce, nadnárodnej spolupráce, medziregionálnej spolupráce*) vyčlenených z EŠIF 15,32 miliardy eur. S národným príspevkom vo výške 4,72 miliardy eur má Slovensko celkový rozpočet vo výške 20 miliárd eur, ktoré majú byť investované do rôznych oblastí od vytvárania pracovných miest a rastu cez podporu

udržateľnej dopravy až po ochranu životného prostredia a investície do výskumu a inovácií (Členské fondy Európskej únie, 2019).

V rámci EŠIF sú na Slovensku v sídlach ôsmich vyšších územných celkov zriadené Informačno-poradenské centrá, financované práve z fondov ako samostatný projekt a to za účelom **informačnej, edukačnej a poradenskej podpory pre žiadateľov**.

4.1.5. Európa pre občanov

Slovenská republika sa zapojila do programu Európa pre občanov v roku 2004 vstupom do Európskej únie. Miestne a regionálne orgány, mimovládne organizácie, vzdelávacie, výskumné, kultúrne a mládežnícke inštitúcie môžu získať podporu na diskusné podujatia, konferencie, workshopy, umelecké dielne, športové podujatia, štúdie a iné občianske aktivity rôznorodého charakteru. Hlavné ciele programu boli prispievať k tomu, aby občania EÚ rozumeli únii, jej histórii a rozmanitosti, posilňovať inštitúciu občianstva k Európskej únii a zlepšovať podmienky pre demokratickú a občiansku participáciu na úrovni EÚ. Špecifické ciele programu boli zvyšovať povedomie o spoločnej európskej pamäti, histórii a hodnotách tak, aby sa sledoval hlavný cieľ EÚ, ktorým je presadzovať mier, jeho hodnoty a všeobecné blaho občanov EÚ a to podnecovaním debát, reflexií a rozvojom sietí a súčasne podporovať demokratickú a občiansku participáciu občanov EÚ rozvíjaním chápania procesu tvorby politík na úrovni EÚ a podporovaním príležitostí pre spoločenskú a medzi-kultúrnu výmenu a dobrovoľníctvo na úrovni EÚ. Program mal tri úrovne zodpovednosti. Za riadenie programu bola zodpovedná Európska komisia, konkrétne Generálne riaditeľstvo pre vnútorné záležitosti a migráciu (DG HOME). Za implementáciu programu (posudzovanie žiadostí, rozdeľovanie grantov a supervíziu projektových aktivít) zodpovedala Výkonná agentúra pre vzdelávanie, audiovizuálny sektor a kultúru (EACEA) sídliaca v Bruseli. Členské štáty a iné účastnícke krajiny mali konzultačnú úlohu formou „kontaktných bodov“ (Európa pre občanov, 2019). Výkonná agentúra pre vzdelávanie, audiovizuálny sektor a kultúru (EACEA) zriadená rozhodnutím Európskej komisie 2005/56/ES zo 14. januára 2005 bola zodpovedná za realizáciu väčšiny akcií programu Európa pre občanov s výnimkou aktivít, ktoré realizuje priamo Generálne

riadiťstvo pre komunikáciu. Agentúra EACEA riadi celý životný cyklus týchto projektov vrátane prípravy výziev na predloženie návrhov, výberu projektov a podpisovania projektových rozhodnutí/dohôd, finančného riadenia, monitorovania projektov, komunikácie s príjemcami a kontrol na mieste. Z programu Európa pre občanov získalo v období rokov 2007 až 2013 podporu spolu 195 slovenských projektov v celkovej výške 4 376 651 EUR. V programovom období 2014 - 2020 bolo dosiaľ na Slovensku podporených 205 subjektov. Celkovo Slovensko tak vďaka programu Európa pre občanov získalo 6 067 915€.

4.1.6. ERAZMUS+

Erasmus+ je program Európskej únie, ktorý podporuje aktivity v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy, mládeže a športu počas programového obdobia v rokoch 2014-2020. S rozpočtom 14,7 miliardy EUR poskytuje vyše 4 miliónom Európanov príležitosti na štúdium, odbornú prípravu, získavanie skúseností a dobrovoľnícku prácu v zahraničí. Sústreďuje sedem prioritných programov, v rámci ktorých ponúka možnosti pre širokú škálu jednotlivcov a organizácií. Erasmus+ poskytuje granty pre široké spektrum akcií a aktivít v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy, mládeže a športu. Program dáva príležitosť študentom, žiakom odbornej prípravy, pedagogickým zamestnancom, pracovníkom s mládežou a dobrovoľníkom stráviť obdobie v zahraničí a zlepšiť tak svoje poznatky, zručnosti a zamestnateľnosť. Program podporuje organizácie, ktoré sa môžu zapájať do projektovej spolupráce a v rámci partnerstiev zdieľať inovácie vo vzdelávaní, odbornej príprave a mládeže. Nová akcia Šport podporuje aktivity v rámci masového športu a prostredníctvom cezhraničnej spolupráce bude riešiť aj problémy ako doping, násilie a rasizmus. Akcie programu Erasmus+ sú rozdelené na decentralizované a centralizované. Decentralizované akcie sú riadené Národnými agentúrami v každej účastníckej krajine programu. Centralizované akcie sú riadené Výkonnou agentúrou pre vzdelávanie, audiovizuálny sektor a kultúru so sídlom v Bruseli (EACEA). Pre záujemcov o spoluprácu s krajinami mimo EÚ a ostatnými krajinami programu, tzv. partnerské krajiny existujú v každej národnej agentúre kontaktné body (International Contact Points) a v partnerských krajinách sú vytvorené Národné kancelárie Erasmus+ - National Erasmus+ Offices (Erasmus+, 2020).

4.1.7. Programy cezhraničnej spolupráce

Programy cezhraničnej spolupráce - INTERREG V-A Slovenská republika – Maďarsko, INTERREG V-A Poľsko – Slovensko, INTERREG V-A Slovenská republika - Česká republika, ENI Maďarsko – Slovensko – Rumunsko – Ukrajina – Maďarsko, INTERREG V-A Slovensko – Rakúsko, INTERREG V-B DUNAJ (Dunajský nadnárodný program 2014-2020), Program Interreg Stredná Európa 2014 – 2020 predstavujú v bilaterálnej spolupráci Slovenska so zahraničím významný zdroj finančných prostriedkov na realizáciu projektov v rôznych oblastiach.

INTERREG V-A Slovenská republika – Maďarsko

Kooperačný program INTERREG V-A Slovenská republika – Maďarsko 2014 – 2020 bol schválený Európskou komisiou v septembri 2015. Rozpočet programu z EFRR je vyše 155 miliónov eur. Projekty budú podporené do výšky 95 % rozpočtu v závislosti od typu žiadateľa. Oprávnenými územia sú: na slovenskej strane Bratislavský, Trnavský, Nitriansky, Banskobystrický kraj a Košický kraj, na maďarskej strane sú to regióny Budapest, Pest, Komárom-Esztergom, Győr-Moson-Sopron, Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, Nógrád, Szabolcs-Szatmár-Bereg (INTERREG V-A Slovenská republika – Maďarsko, 2019).

Riadiaci orgán (RO) je Ministerstvo zahraničných vecí a obchodu Maďarska. Národným orgánom (NO) bolo Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Program je financovaný z EÚ z: EFRR, z toho pre SR - 155 808 987 EUR. Prioritné osi sú : Príroda a kultúra - 67 558 119 EUR, podpora cezhraničnej mobility - 24 777 769 EUR, posilnenie udržateľnej a kvalitnej zamestnanosti a podpora pracovnej mobility - 34 608 080 EUR, podpora cezhraničnej spolupráce verejných orgánov a osôb žijúcich v pohraničnej oblasti - 21 816 480 EUR a technická pomoc - 9 348 539 EUR (Programy cezhraničnej spolupráce SR, 2019).

INTERREG V-A Poľsko – Slovensko

Za implementáciu mikroprojektov sú na poľskej strane zodpovedné Euroregióny pôsobiace na poľsko-slovenskej prihraničnej oblasti, t. j. Euroregión Beskydy, Karpatský euroregión a Euroregión Tatry. Na slovenskej strane sú za implementáciu

mikroprojektov zodpovedné Žilinský samosprávny kraj a Prešovský samosprávny kraj (VÚC Žilina a VÚC Prešov). Až polovica programových finančných prostriedkov bola investovaná do ochrany, propagácie a rozvoja prírodných zdrojov a kultúrneho dedičstva. Podporený bol rozvoj cestnej infraštruktúry, zjednodušenej komunikácie medzi Slovenskom a Poľskom, ako aj zlepšeného spojenia s Transeurópskou dopravnou sieťou. V oblasti vzdelávania budú financované spoločné cezhraničné projekty týkajúce sa odborného vzdelávania, ktorých cieľom je prispôbenie odborného vzdelania k požiadavkám cezhraničného trhu práce ako aj k očakávaniam zamestnávateľov z oprávneného územia (INTERREG V-A Poľsko – Slovensko, 2019).

Riadiacim orgánom (RO) je Ministerstvo investícií a rozvoja Poľskej republiky. Národným orgánom Slovenskej republiky bolo Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Program je financovaný z EÚ prostredníctvom EFRR a celková alokácia pre SR po navýšení programu v decembri 2018 o sumu 23,68 mil. EUR je 178 597 014 EUR. Alokácia programu je vyčerpaná. Za Interreg V-A PL-SK bolo vyhlásených spolu 14 výziev, pričom celkovo bolo schválených 70 projektov vo výške 170,99 mil. EUR z EFRR, čo predstavuje 95,7 % programovej alokácie. Posledné projekty budú schvaľované v rámci najbližšieho zasadnutia Monitorovacieho výboru, čím bude alokácia programu vyčerpaná. Prioritné osi predstavujú Ochrana a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva cezhraničného územia (101 108 291 EUR), Trvalo udržateľná cezhraničná doprava (55 800 000 EUR), Rozvoj cezhraničného a celoživotného vzdelávania (12 400 000 EUR) a Technická pomoc (9 288 723 EUR) - (Programy cezhraničnej spolupráce SR, 2019).

INTERREG V-A Slovenská republika - Česká republika

Cieľom programu je prostredníctvom spoločných cezhraničných projektov riešiť spoločné výzvy prihraničných regiónov. Program je zameraný na nasledujúce oblasti: podpora investovania podnikov do výskumu a inovácií a vytváranie prepojenia a synergií medzi podnikmi, centrami výskumu a vývoja a vysokoškolským vzdelávacím prostredím; investície do vzdelávania, odbornej prípravy a školení za účelom získavania zručností a celoživotného vzdelávania, a to vypracovaním a naplňovaním spoločných programov vzdelávania, odbornej prípravy a školení; zachovanie, ochrana, propagácia a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva; ochrana a obnova biologickej rozmanitosti,

ochrana a obnova pôdy a podpora ekosystémových služieb, vrátane siete NATURA 2000 a ekologickej infraštruktúry; podpora právnej a správnej spolupráce a spolupráce medzi občanmi a inštitúciami. Program je financovaný z finančných prostriedkov Európskeho fondu pre regionálny rozvoj (EFRR) a štátnych rozpočtov Slovenskej republiky a Českej republiky. Miera podpory zo zdrojov Európskej únie je stanovená na maximálne 85% z celkových oprávnených výdavkov (INTERREG V-A Slovenská republika - Česká republika, 2019).

Rozpočet programu predstavoval 90 mil. EUR z prostriedkov EFRR. Pokrok v kontrahovaní alokácie programu k 31. decembru 2017 bolo kontrahovanie na úrovni 0%, čo bolo spôsobené absenciou relevantných podkladov potrebných na uzavretie zmlúv o poskytnutí NFP od úspešných žiadateľov. Kontrahovanie žiadostí o NFP schválených na 4. zasadnutí SMV sa predpokladá začiatkom roka 2018. Stav čerpania k 31.12.2017 neboli certifikačnému orgánu v rámci súhrnných žiadostí o platbu za programové obdobie 2014 – 2020 predložené žiadne výdavky na schválenie a z tohto dôvodu je čerpanie z celkovej alokácie programu na úrovni 0 % (Výročná správa o vykonávaní programu, 2018).

Riadiacim orgánom (RO) bolo Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Financované je z EÚ prostredníctvom EFRR. Alokácia programu predstavuje pre SR 90 139 463 EUR. Kontrahovanie na úrovni 46,34 mil. EUR, čo predstavuje 51,4 % alokácie programu a čerpanie je na úrovni 2,28 mil. EUR z EFRR (2,53% alokácie programu). V rámci programu Interreg V-A SK-CZ bolo k 27.3.2019 vyhlásených 9 výziev na predkladanie žiadostí o NFP (ŽoNFP), 1 vyzvanie v rámci Fondu malých projektov a 1 výzva na Technickú pomoc. V rámci vyhlásených výziev bolo predložených 417 ŽoNFP, schválených bolo 78 projektov vo výške 54,37 mil. EUR z EFRR, zazmluvnených (kontrahovaných) bolo 70 projektov vo výške 46,34 mil. EUR z EFRR, čo predstavuje 51,40 % programovej alokácie.

Prioritné osi sú Využívanie inovačného potenciálu (14 422 314 EUR), Kvalitné životné prostredie 60 393 440 EUR, Rozvoj miestnych iniciatív (9 915 342 EUR) a Technická pomoc (5 408 367 EUR) - (Programy cezhraničnej spolupráce SR, 2019).

ENI Maďarsko – Slovensko – Rumunsko – Ukrajina – Maďarsko

V roku 2014 sa Nástroj európskeho susedstva a partnerstva (ENPI) zmenil na Nástroj európskeho susedstva (ENI), s celkovou hodnotou viac než 15 miliárd € v programovom období 2014 – 2020. Na Programovej úrovni (HUSKROUA) došlo k zvýšeniu alokácie zo 68,6 milión € (ENPI) na 78,9 milióna € (ENI) a následne na celkových 81,3 mil. Eur. Program ENI cezhraničná spolupráca Maďarsko – Slovensko – Rumunsko - Ukrajina je realizovaný počas programového obdobia 2014-2020 Európskej Únie. Spoločný operačný program (SOP) je založený na spoločnom plánovanom úsilí všetkých štyroch zúčastnených krajín a je zameraný na poskytnutie rámca pre činnosti, ktoré povedú k intenzívnejšej spolupráci medzi regiónmi Ukrajiny a regiónmi členských štátov so spoločnou hranicou. Cieľom programu je zintenzívnenie spolupráce medzi regiónmi Zakarpattia, Ivano-Frankovskou a Černivetskou oblasťami s oprávnenými územiaми členských štátov EÚ. Priority programu sú ekonomický a sociálny rozvoj (podpora miestnej kultúry a zachovanie historického dedičstva), zlepšenie kvality životného prostredia (Ochrana životného prostredia, zmiernenie vplyvov klimatických zmien a prispôsobenie sa im), zvýšenie efektívnosti na hraniciach (Zlepšenie prístupnosti regiónov, rozvoj udržateľných a voči klimatickým zmenám odolných dopravných a komunikačných sietí a systémov), podpora spolupráce Ľudia ľuďom (Spoločné výzvy v oblasti bezpečnosti a ochrany) - (ENI Maďarsko – Slovensko – Rumunsko – Ukrajina – Maďarsko, 2019).

Riadiacim orgánom (RO) bolo Ministerstvo zahraničných vecí a obchodu Maďarska. Národným orgánom SR (NO) je Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Program je financovaný z EÚ prostredníctvom Nástroja európskeho susedstva (ENI). Alokácia programu pre SR predstavuje 81 347 200 EUR. Za ENI HU-SK-RO-UA bolo k 31.12.2018 schválených 39 projektov vo výške cca 47 mil. EUR z ENI, čo predstavuje 56,6 % programovej alokácie. Kontrahovanie ako aj čerpanie k uvedenému termínu bolo 0 mil. EUR. Proces dezignácie ešte nebol ukončený

Tematické ciele a priority programu boli Podpora miestnej kultúry a zachovanie kultúrneho dedičstva (*Podporovanie miestnej kultúry a historického dedičstva spolu s funkciami cestovného ruchu*), Ochrana životného prostredia a zmiernenie vplyvov klimatických zmien (*Udržateľné využívanie životného prostredia na prihraničnom území*), Zlepšenie dostupnosti regiónov, rozvoj udržateľných a voči klimatickým

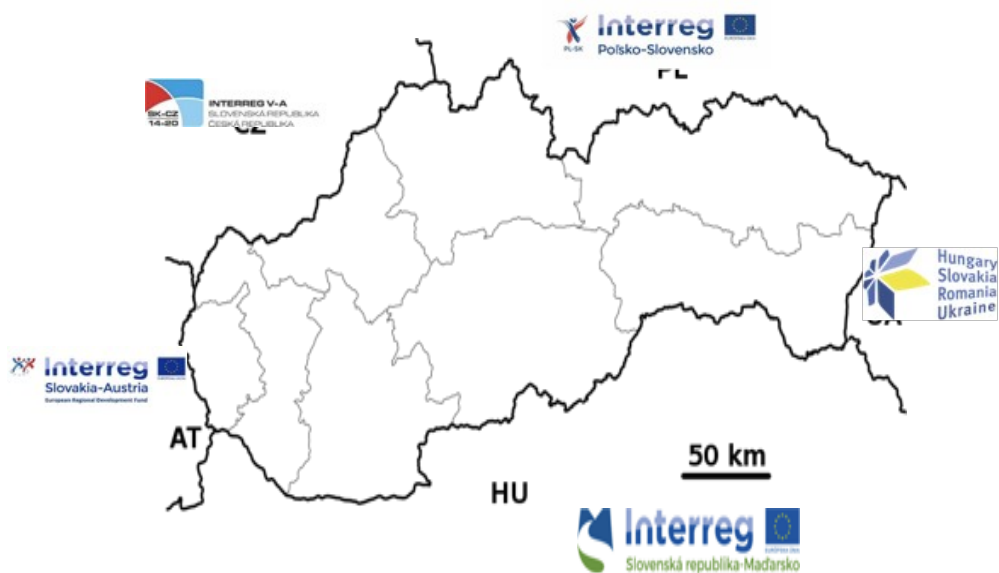
zmenám odolných dopravných a komunikačných sietí a systémov (*Rozvoj dopravnej infraštruktúry s cieľom zlepšiť mobilitu osôb a tovaru, Rozvoj infraštruktúry informačno komunikačných technológií a výmena informácií*), Spoločné výzvy v oblasti bezpečnosti a ochrany (*Podpora spoločných aktivít zameraných na predchádzanie prírodným a človekom spôsobeným katastrofám, podpora spoločného postupu v mimoriadnych situáciách, Podpora rozvoja zdravia*) - (Programy cezhraničnej spolupráce SR, 2019).

INTERREG V-A Slovensko – Rakúsko

Program spolupráce Interreg V-A Slovensko – Rakúsko sa zameriava na inteligentný a udržateľný rast v rakúsko-slovenskej pohraničnej oblasti. Cieľom programu je v prvom rade prispieť k inteligentnej špecializácii a cezhraničnému výskumu motivovanému iniciatívami v oblasti partnerských miest Viedeň a Bratislava. Po druhé, program podporí udržateľné riadenie a ochranu prírodných zdrojov v prírodnej oblasti pozdĺž bývalej „železnej opony“ a zavedie nové udržateľné riešenia dopravy. Tieto hlavné ciele doplní úsilie o posilnenie riadenia a inštitucionálnej spolupráce, ktoré vedú k integrovanej pohraničnej oblasti. V záujme dosiahnutia týchto strategických cieľov sa program zameriava na zvýšenie počtu aktivít v oblasti cezhraničného výskumu a vývoja, aby tak poskytol nástroje na ochranu a riadenie životného prostredia v spoločných prírodných oblastiach, zintenzívil vzájomné pôsobenie prostredníctvom lepšie integrovaných riešení dopravy a ďalej zlepšoval cezhraničné štruktúry riadenia.

Riadiaci orgán (RO) bolo Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Je financovaný z EÚ prostredníctvom EFRR. Alokácia programu pre SR predstavovala 75 139 463 EUR. Kontrahovanie na úrovni 36,61 mil. EUR z EFRR (48,2 % alokácie programu) a čerpanie na úrovni 2,01 mil. EUR z EFRR (2,65 % alokácie programu). V rámci programu Interreg V-A SK-AT boli k 4.3.2019 vyhlásené 4 otvorené výzvy na predkladanie žiadostí o NFP (ŽoNFP) a 1 vyzvanie na Technickú pomoc. V rámci vyhlásených výziev bolo predložených 55 ŽoNFP, schválených bolo 32 projektov vo výške 49,43 mil. EUR z EFRR, zazmluvnených (kontrahovaných) bolo 19 projektov vo výške 36,61 mil. EUR z EFRR, čo predstavuje 48,2 % programovej alokácie. Prioritné osi sú Prispievanie k inteligentnému cezhraničnému regiónu (19 683 142 EUR),

Ochrana prírodného a kultúrneho dedičstva a biodiverzity (27 820 000 EUR), Podpora udržateľných dopravných riešení (9 655 000 EUR), Posilnenie cezhraničnej správy a inštitucionálnej spolupráce (14 180 979 EUR) Technická pomoc (4 553 560 EUR) - (Programy cezhraničnej spolupráce SR, 2019).

Obrázok 5: Programy cezhraničnej spolupráce SR – mapa

INTERREG V-B DUNAJ (Dunajský nadnárodný program 2014-2020)

Dunajský nadnárodný program 2014 – 2020 je finančným nástrojom Európskej územnej spolupráce (European Territorial Cooperation – ETC), ktorá je jedným z cieľov kohéznej politiky Európskej únie. Dunajský nadnárodný program (DTP) presadzuje ekonomickú, sociálnu a územnú súdržnosť dunajského regiónu vo vybraných oblastiach. Geografické pokrytie zahŕňa nasledujúce krajiny: Rakúsko, Bulharsko, Chorvátsko, Česko, Maďarsko, Nemecko – Bádensko – Würtembersko a Bavorsko), Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Bosnu a Hercegovinu, Moldavsko, Čiernu Horu, Srbsko a štyri oblasti Ukrajiny. Ide o krajiny, na ktoré sa vzťahuje aj Stratégia EÚ pre dunajský región. Poskytovanie podpory z prostriedkov DTP sa uskutočňuje v rámci štyroch prioritných osí (piatou je technická pomoc), ktoré sa členia na niekoľko špecifických cieľov: Inovatívny a sociálne zodpovedný dunajský región (*zlepšiť rámcové podmienky pre inovácie a zvýšiť kompetentnosti v oblasti podnikových a sociálnych inovácií*), Dunajský región zodpovedný voči životnému prostrediu a kultúre (*podporiť udržateľné využívanie prírodného a kultúrneho dedičstva a zdrojov*,

podpora obnovy a manažmentu ekologických koridorov, posilniť nadnárodné vodné hospodárstvo a predchádzanie povodňovým rizikám a zlepšiť pripravenosť na zvládanie rizika pohrôm), Lepšie prepojený a energeticky zodpovedný dunajský región (podporiť bezpečné dopravné systémy šetrné k životnému prostrediu a vyváženú dostupnosť mestských a vidieckych oblastí, zlepšiť energetickú bezpečnosť a energetickú efektívnosť), Dobre spravovaný dunajský región (zlepšiť inštitucionálne kapacity na riešenie významných spoločenských výziev a podporiť správu (governance) a implementáciu Stratégie EÚ pre dunajský región (EUSDR)) a samozrejme Technická pomoc (Dunajský nadnárodný program 2014-2020, 2019).

Celkový rozpočet programu je 262 989 839 eur (221 924 597 EUR je podpora z fondov EÚ a 41 065 242 EUR predstavuje národné spolufinancovanie). Podpora EÚ pochádza z troch fondov: Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF), Nástroja predvstupovej pomoci (IPA) a Nástroja európskeho susedstva (ENI). Oprávnenými prijímateľmi podpory z prostriedkov programu sú miestne, regionálne a národné verejné orgány, organizácie riadiace sa verejným právom, medzinárodné organizácie a súkromné organizácie, vrátane súkromných podnikov z krajín EÚ programovej oblasti s právnou subjektivitou. Riadiacim orgánom je Ministerstvo národného hospodárstva Maďarska so sídlom v Budapešti. Funkciu národného kontaktného bodu programu na Slovensku vykonával Úrad vlády SR (Dunajský národný program, 2019).

Program Interreg Stredná Európa 2014 – 2020

Program Interreg Stredná Európa 2014 – 2020 je finančným nástrojom Európskej územnej spolupráce (European Territorial Cooperation – ETC), ktorá je jedným z cieľov kohéznej politiky Európskej únie. Hlavným cieľom Programu Stredná Európa (CE) je vďaka spolupráci presahujúcej hranice strednej Európy urobiť z našich miest a regiónov lepšie miesta pre život a prácu. Do programu je zapojených deväť členských štátov Európskej únie (EÚ) vrátane všetkých regiónov Rakúska, Chorvátska, Českej republiky, Maďarska, Poľska, Slovenska a Slovinska, osem nemeckých spolkových republík (Bádensko-Württembersko, Bavorsko, Berlín, Brandenbursko, Meklenbursko-Predpomoransko, Sasko, Sasko-Anhaltsko, Durínsko) a deväť talianskych regiónov (Emilia-Romagna, Friuli Venezia Giulia, Liguria, Lombardia, Piemonte, Autonómna provincia Bolzano, Autonómna provincia Trento, Valle d'Aosta a Veneto).

Poskytovanie podpory z prostriedkov sa uskutočňuje v rámci štyroch prioritných osí (piatou je technická pomoc), ktoré sa členia na niekoľko špecifických cieľov: Spolupráca v inováciách s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť strednej Európy (*zlepšiť udržateľné prepojenia medzi aktérmi inovačných systémov pre posilnenie regionálnej inovačnej kapacity v strednej Európe a zlepšiť schopnosti a podnikateľské zručnosti pre pokrok v ekonomických a sociálnych inováciách v stredoeurópskych regiónoch*), Spolupráca v oblasti nízko uhlíkových stratégií v strednej Európe (*vyvinúť a realizovať riešenia na zvýšenie energetickej účinnosti a využitie obnoviteľných zdrojov energií vo verejnej infraštruktúre, zlepšiť územne založené nízko uhlíkové energeticke stratégie plánovania a politiky zmierňujúce klimatické zmeny, zlepšiť kapacity pre plánovanie mobility vo funkčných mestských územiach s cieľom znížiť emisie CO₂*), Spolupráca v oblasti prírodných a kultúrnych zdrojov pre udržateľný rast v strednej Európe (*zlepšiť kapacity integrovaného environmentálneho manažmentu pre ochranu a udržateľné využívanie prírodného dedičstva a zdrojov, zlepšiť kapacity pre udržateľné využívanie kultúrneho dedičstva a zdrojov zlepšiť environmentálny manažment vo funkčných mestských územiach s cieľom zlepšenia kvality života v nich*), Spolupráca v oblasti dopravy pre lepšie prepojenie strednej Európy (*zlepšiť plánovanie a koordináciu regionálnych systémov osobnej dopravy pre ich lepšie napojenie na národné a európske dopravné siete, zlepšiť koordináciu medzi aktérmi v oblasti nákladnej dopravy s cieľom zvýšiť využívanie multimodálnych ekologických riešení v nákladnej doprave*) a technická pomoc.

Celkový rozpočet programu je 298 987 025 eur (246 581 112 je podpora EÚ a 52 405 913 eur predstavuje národné spolufinancovanie).

Oprávnenými prijímateľmi podpory z prostriedkov programu sú miestne, regionálne a národné verejné orgány, organizácie riadiace sa verejným právom, medzinárodné organizácie a súkromné organizácie, vrátane súkromných podnikov s právnou subjektivitou.

Riadiacim orgánom je mesto Viedeň.

Funkciu národného kontaktného bodu programu na Slovensku vykonával Úrad vlády SR (Program Stredná Európa, 2019).

4.1.8. Národný štipendijný program Slovenskej republiky

Vytvorenie Národného štipendijného programu na podporu mobilit študentov, doktorandov, vysokoškolských učiteľov, výskumných a umeleckých pracovníkov schválila vláda Slovenskej republiky v roku 2005. Národný štipendijný program SR (NŠP) je financovaný Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠVVaŠ SR). Štipendiá sú určené pre študentov, doktorandov a post doktorandov slovenských vysokých škôl a výskumných organizácií na pokrytie životných nákladov na študijný a/alebo výskumný/umelecký pobyt na vybranej zahraničnej vysokej škole, resp. výskumnom pracovisku. Študenti, doktorandi a post doktorandi, ktorí majú trvalý pobyt na Slovensku, sa môžu súčasne so žiadosťou o štipendium v rámci NŠP uchádzať aj o cestovný grant na pokrytie cestovného (resp. jeho časti) v súvislosti s ich plánovaným študijným a/alebo výskumným/umeleckým pobytom v zahraničí (Národný štipendijný program, 2019). Vytvorenie programu schválila vláda Slovenskej republiky v roku 2005 ako súčasť Akčného plánu SR pre implementáciu Lisabonskej stratégie. Administrátorom programu je Slovenská akademická informačná agentúra.

4.1.9. Programy Slovenskej akademickej informačnej agentúry

Akademické mobility - Program Akademické mobility sa spája so vznikom SAIA v roku 1990. Jeho zámerom už v tom čase bolo umožniť mladým ľuďom ľahší prístup k informáciám o mobilitách študentov, doktorandov a mladých výskumných pracovníkov. Program finančne podporuje Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Od roku 1990 bolo v rámci výberových konaní a nominácií odporučených viac ako 11 600 žiadateľov o štipendium na pobyt v zahraničí. V období rokov 2000 – 2016 bolo na Slovensku prijatých 1 532 zahraničných štipendistov na základe medzivládnych bilaterálnych dohôd (SAIA, 2020).

CEEPUS - Stredoeurópsky výmenný program pre univerzitné štúdiá - (CEEPUS Central European Exchange Programme for University Studies) podporuje spoluprácu vysokých škôl z 15 krajín (Albánsko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Česká republika, Čierna Hora, Chorvátsko, Macedónsko, Maďarsko, Moldavsko, Poľsko, Rakúsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Srbsko). Program vznikol v roku 1994 a zamerá sa najmä na multilaterálnu spoluprácu vysokých škôl a ECTS. Súčasný program CEEPUS III (v platnosti od roku 2011), je zameraný na mobilitu študentov,

doktorandov a vysokoškolských učiteľov formou podpory spolupracujúcich sietí a individuálnych mobilít, pričom prioritou je podpora sietí spolupracujúcich na vytváraní spoločných študijných programov. Na Slovensku program financuje MŠVVaŠ SR. Od roku 2005 (CEEPUS II a začiatok CEEPUS III) bolo vyslaných do zahraničia na študijný alebo prednáškový pobyt viac ako 3 100 účastníkov a na Slovensku bolo prijatých 2 000 zahraničných štipendistov.

Program Rakúsko-Slovensko, spolupráca vo vede a vzdelávaní

je bilaterálny program, ktorého cieľom je zintenzívniť spoluprácu v oblasti vzdelávania a vedy medzi Rakúskom a Slovenskom. Program financuje Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR a Spolkové ministerstvo pre vedu a výskum Rakúskej republiky na základe dohody, ktorá bola podpísaná v roku 1992. Program finančne podporuje projekty a štipendiá pre študentov, doktorandov a výskumníkov.

EURAXESS Slovensko - centrá pre výskumných pracovníkov a výskumné organizácie je súčasťou európskej siete EURAXESS približne 200 servisných centier v 40 krajinách. Centrá začali postupne vznikať v roku 2004 na základe iniciatívy Európskej komisie. Napomáhajú odstraňovaniu prekážok, ktoré stoja v ceste hladkému priebehu mobility programov; zahraničným a slovenským výskumníkom a ich rodinám poskytujú informácie a služby týkajúce sa rôznych aspektov mobility, vrátane praktických informácií (sociálne zabezpečenie, daňové otázky, víza a povolenie na pobyt, možnosti vzdelávania pre rodinných príslušníkov) spojených s pobytom v inej krajine. Usilujú sa podporovať rozvoj kariéry výskumníkov vo všetkých stupňoch ich kariéry. Na Slovensku je EURAXESS súčasťou SAIA, národnú sieť EURAXESS tvorí päť centier umiestených na všetkých pracoviskách SAIA - v Bratislave, Nitre, Žiline, Banskej Bystrici a Košiciach. Činnosť a projekty národnej siete EURAXESS sú v súčasnosti financované z prostriedkov MŠVVaŠ SR a EK.

Štipendium pre francúzskych lektorov na Slovensku

Štipendiá pre lektorov francúzskeho jazyka pôsobiacich na stredných a vysokých školách na Slovensku. Program administruje SAIA, n. o., v spolupráci s Veľvyslanectvom Francúzskej republiky na Slovensku.

4.1.10. Fond na podporu umenia - je nezávislá verejnoprávna inštitúcia zabezpečujúca podporu umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu (Zákon o fonde na podporu umenia, 2014). Oblasť podpory predstavujú divadlo, hudba, tanec, vizuálne umenie, literatúra, ľudová kultúra, múzeá, knižnice, kultúrne a umelecké centrá, výskum atď. Fond nahrádza podstatnú časť dotačného systému ministerstva kultúry a je nezávislý od ústredných orgánov štátnej správy. Fond poskytuje finančné prostriedky najmä na tvorbu, šírenie a prezentáciu umeleckých diel; podporu medzinárodnej spolupráce; na vzdelávacie programy v oblasti umenia, kultúry a kreatívneho priemyslu; na štipendiá pre fyzické osoby, ktoré sa tvorivo, či výskumne podieľajú na rozvoji umenia a kultúry. Fond je registrovaný v Registri organizácii Štatistického úradu Slovenskej republiky. Na dotácie a štipendiá pre príjemcov finančnej podpory prerozdelený fond v roku 2018 celkovo 19 172 099 EUR. Po započítaní vratiek nevyčerpaných dotácií poskytol fond v roku 2018 finančnú podporu vo forme dotácií/štipendií v celkovej výške 19 020 222,69 EUR (Výročná správa fondu..., 2019).

4.1.11. Program Kreatívna Európa - Nová generácia podporných programov MEDIA a Kultúra funguje pod spoločnou hlavičkou Kreatívna Európa (Creative Europe), na roky 2014 – 2020. Celkový rozpočet programu je 1,46 miliardy EUR. Program Kreatívna Európa stavia na skúsenostiach a úspechoch programov Kultúra a MEDIA, ktoré podporovali kultúrny a audiovizuálny sektor viac ako 20 rokov. Program v sebe zahŕňa podprogram Kultúra, ktorý podporuje divadelné a vizuálne umenie, kultúrne dedičstvo a ďalšie oblasti, a podprogram MEDIA, prostredníctvom ktorého sa financuje filmový a audiovizuálny sektor. Nová medzisektorová oblasť podporuje spoluprácu v oblasti politiky, prierezové opatrenia a nový nástroj finančnej záruky, ktorý je v prevádzke od roku 2016. Program Kreatívna Európa podporuje aj iniciatívu Európske hlavné mestá kultúry, značku Európske kultúrne dedičstvo, Dni európskeho kultúrneho dedičstva a päť európskych cien (*cenu EÚ za kultúrne dedičstvo Európa Nostra, cenu EÚ za súčasnú architektúru, cenu EÚ za literatúru, cenu European Border Breakers a cenu programu EÚ MEDIA*). V rámci programu sa minimálne 56 % rozpočtu pridelí podprogramu MEDIA a minimálne 31 % podprogramu Kultúra. Toto rozdelenie zhruba odzrkadľuje podiel financií, ktoré príslušné oblasti dostávajú v súčasnosti. Maximálne 13 % rozpočtu sa pridelí medzisektorovej oblasti, do ktorej spadá aj podpora

informačných kancelárií programu Kreatívna Európa v každej zúčastnenej krajine. Tieto kancelárie poskytujú poradenstvo potenciálnym príjemcom. Približne 60 miliónov EUR je vyčlenených na podporu spolupráce v rámci tejto politiky, posilnenie inovačných prístupov získavania publika a podporu nových obchodných modelov (Kreatívna Európa, 2019).

4.1.12. Ďalšie dotačné zdroje

Významný zdroj finančných prostriedkov na realizáciu projektov predstavujú aj **dotácie orgánov štátnej správy**. Napríklad Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí v oblasti medzinárodných vzťahov a zahraničnej politiky vo výške 118 820,- Eur pre rok 2019 (Dotácie MZVaEZ SR, 2019).

Ďalej sú to **dotačné schémy vyšších územných celkov**. Ako príklad je možné uviesť VÚC Bratislava, ktorý v roku 2019 poskytuje individuálne dotácie vo výške 383 820,29 EUR (minimálne 300 EUR a maximálne 5 000 EUR; rámci výzvy nie je povinné spolufinancovanie zo strany žiadateľa) a dotácie z participatívneho rozpočtu vo výške 255 880 (výška poskytnutej dotácie je maximálne 3 500 EUR). Môžu byť podporené verejnoprospešné služby, komunitné verejnoprospešné projekty a iniciatívy v oblastiach ako sú: voľnočasové aktivity zamerané na kultúrne a pohybové aktivity, vzdelávanie a neformálne vzdelávacie, záujmové a tvorivé aktivity; šport – organizácia športových turnajov a aktivít, výkonnostný šport detí a mládeže; životné prostredie – aktivity zamerané na rozvoj vzťahov k prírode, zveľaďovanie prostredia komunit; zdravotníctvo a sociálna pomoc – podujatia a záujmové činnosti podporujúce zdravotne, či inak znevýhodnené skupiny obyvateľstva, projekty podpory osvetu v zdravotníctve; komunitná infraštruktúra (BSK – poskytovanie dotácií, 2019).

Dotácie územnej miestnej správy (obce, mestá) predstavujú ďalšie možnosti financovania projektov. Napríklad obec Častá s cca 2200 obyvateľov poskytuje dotácie na činnosť vo verejnom záujme na základe všeobecne záväzného nariadenia (VZN), pričom za činnosti vo verejnom záujme považuje všetky kultúrne, športové a iné dobrovoľné neziskové aktivity, vedúce k spoločensky užitočnému využívaniu voľného času a reprezentujú obec navonok. V roku 2019 poskytla dotácie vo výške športovým a kultúrnym organizáciám a združeniam 17.400 Eur. Pod pojmom „dotácia“ sa rozumie

účelový nenávratný finančný prostriedok poskytnutý z rozpočtu obce (VZN č.3/2008 obce Častá).

DIELČÍ ZÁVER:

V Slovenskej republike existuje viacero fondov, grantov, grantových schém, finančných mechanizmov, dotačných programov. Fondy poskytujú možnosť financovať projekty rôzneho druhu, v rôznych oblastiach, investičného, ako aj neinvestičného charakteru. Niektoré požadujú spolufinancovanie, niektoré financujú projekty na úrovni 100 percent objemu požadovaných finančných prostriedkov. V súčasnosti má Slovensko dostatočný počet fondov s dostatočnou alokáciou na pokrývanie projektov. Možno konštatovať, že Slovensko je v súčasnej dobe s množstvom grantov a ich celkovou finančnou alokáciou „prefondované“. Niektoré schémy a grantové programy majú vysoké percento čerpania a úspešne zrealizované projekty, u iných hrozí nedočerpanie, resp. je nezáujem o vyhlásené výzvy z rôznych dôvodov.

Dôležitou povinnosťou v Slovenskej republike pre právnické osoby a fyzické osoby, ktoré prijali finančnú pomoc priamo z Európskej únie je, že sú povinné oznamovať ministerstvu financií v lehote do 30 dní od jej prijatia výšku prijatej finančnej pomoci a účel, na ktorý bola finančná pomoc poskytnutá. V rovnakej lehote sú povinné oznamovať ministerstvu financií prijatie žiadosti Európskej únie o vrátenie finančnej pomoci alebo jej časti. Prostriedky dočasnej finančnej pomoci „prechodné prostriedky“ a prostriedky štátneho rozpočtu určené na financovanie spoločných programov Slovenskej republiky a Európskej únie sa vedú na osobitných účtoch ministerstva financií v Štátnej pokladnici. Za správu týchto prostriedkov zodpovedá Ministerstvo financií SR, ktoré zverejňuje informácie o finančných tokoch spôsobom podľa osobitného zákona (Zákon č.523/2004 Zb.).

Rok 2020 ako aj súčasne obdobie je z hľadiska čerpania fondov výnimočný pre Slovenskú republiku aj tým, že v súvislosti s riešením pandémie Covid 19 je k dispozícii nový nástroj obnovy – EÚ pre ďalšie generácie (Next Generation EÚ) vo výške 750 mld. €, ktorý sa začlení do prepracovaného rozpočtu Európskej únie na obdobie rokov 2021-2027 v celkovej výške 1,85 bilióna €, pričom finančné prostriedky budú investované do 3 pilierov – podpora členských krajín v oblasti investícií a reforiem, naštartovanie hospodárstva Európskej únie poskytovaním stimulov na súkromné

*investície a poučenie z krízy. Slovensko môže získať prostriedky vo výške cca 6 mld. €.
(Oznámenie komisie...,2020).*

5. IDENTIFIKÁCIA A ANALÝZA PROBLÉMOV V OBLASTI INFORMOVANIA, VZDELANOSTI A DOSTUPNOSTI FONDOV

V Slovenskej republike existuje veľké množstvo rôznych fondov, grantov, dotačných schém, finančných mechanizmov, či podporných programov. Sú poskytované v rámci rôznych zdrojov a úrovni na Slovensku, či už zo strany orgánov štátnej spravy, vyšších územných celkov (VÚC), orgánov samosprávy na úrovni obcí a miest, podnikateľských subjektov, ako aj mimovládnych organizácií (MVO). Existuje tak široká škála získať možnosti financovania projektov z rôznych oblastí spoločenského života.

Podľa Shánilovej (2019) v posledných rokoch sa stali projekty samozrejmom súčasťou nielen pracovných životov, ich formou sú realizované výskumy, vyvíjané nové predmety, poskytované nové stavby alebo služby a sú vytvárané návrhy na organizačné a procesné zmeny. V tejto súvislosti súčasne upozorňuje, že vznikli medzinárodné štandardy projektového riadenia, ktoré doporučujú, akým spôsobom realizovať úspešné projekty a dobrý projektový manažér by mal byť s týmito štandardami zoznámený a eventuálne podľa niektorého zo štandardom certifikovaný.

Veľkým problémom je však **absencia celkovej a komplexnej informovanosti** a tým aj ich dostupnosti. Každý správca programu, či poskytovateľ propaguje zákonite iba svoj produkt, svoj fond, grant, či finančný mechanizmus. Na vlastnú propagáciu má zvyčajne svoje nástroje na komunikáciu s príjemcami. Takmer všetky schémy majú internetové stránky. Využívajú ich na priamy kontakt, poskytovania základných informácií, ale hlavne aj na vyhlasovanie výziev. Okrem toho iba niektoré využívajú systém otváracích konferencií, či informačných dní k jednotlivým produktom. To vytvára na trhu s grantami širokú paletu informačných možností, ale na druhej strane aj určitú neprehľadnosť a pre potenciálneho uchádzača aj časovú potrebu a náročnosť pri získaní prehľadu o možnostiach financovania a potrebu **náležitej edukácie a poradenstva**.

Ďalším problémom je **obsah a zameranie vyhlasovaných výziev**. Uchádzačov vždy zaujíma základná otázka - či výzva pokrýva obsah ich projektu. Mnohokrát sa stáva, že správca, či poskytovateľ fondu má alokovaný dostatok finančných

prostriedkov, ale problém je v tom, že celkové **čerpanie je veľmi nízke**. Inými slovami poskytované **fondy nepokrývajú spoločnosťou, resp. príjemcami očakávané oblasti pokrytia**. Napríklad u Európskych štrukturálnych a investičných fondoch je čerpanie na Slovensku v súčasnosti veľmi nízke a reálne hrozí veľké nedočerpanie. Avšak napríklad pri Finančnom mechanizme Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) a Nórskom Finančnom mechanizme (NFM) bolo čerpanie v predchádzajúcom programovom období 2009 až 2014 na úrovni 80 percent a v prípade Švajčiarskeho finančného mechanizmu (ŠFM) v desaťročnom programovom období rokov 2007 až 2017 na úrovni 90 percent. V prípade grantov EHP a Nórska, ako aj ŠFM sa veľmi pragmaticky realizuje komunikácia s prípadnými potenciálnymi uchádzačmi a realizuje sa detailne zhodnotenie predchádzajúcich programových období.

Ďalším problémom je **definovanie okruhu oprávnených žiadateľov**. Ide veľmi dôležitý aspekt zapojenia sa prípadného projektu do procesu uchádzania sa o fond. V praxi to znamená vedieť, či subjekt môže vystupovať priamo ako príjemca, alebo partner, alebo sa nemôže uchádzať vôbec. Ako príklad je možné uviesť problematiku programu domáceho a rodovo podmieneného násillia v rámci grantov EHP a Nórska, ktorý bol v predchádzajúcom, ale je aj v aktuálnom období. V rámci programu sa realizovali projekty súvisiace s prevádzkovaním bezpečných ženských domovov, ako aj špecializovaných poradenských centier. Pri nich je dôležitý aspekt aj dlhodobej udržateľnosti. Ich kreovanie a zabezpečenie odborníkmi je časovo ako aj organizačne veľmi náročné. Preto je potrebné, ak poskytovateľ grantov mal záujem o ich dlhodobejšiu podporu, aby jednak mal takto orientovanú výzvu aj v ďalšom období a uvedené subjekty mohli byť oprávnenými žiadateľmi. Hovoríme o **potrebe orientovodopytovaných výziev a nastavovania podmienok**. Národný kontaktný bod, ktorým v spomínanom období bol na Slovensku Úrad vlády SR, to tak aj v rámci otváracích konferencií realizoval. Na tomto mieste však môžeme konštatovať iný problém, ktorý súvisí s **dlhodobou udržateľnosťou projektov** investičného, alebo aj neinvestičného charakteru. Hlavne v oblasti ich ďalšieho fungovania formou grantového zabezpečenia – tzv. možnosťou predkladania „prevádzkových“ grantov na zabezpečenie činnosti. Na Slovensku napríklad vznikla zaujímavá situácia, že na základe grantových a dotačných schém vznikli kvalitné projekty, napr. spomínané bezpečné ženské domovy, ale nie je zabezpečená ich prevádzka a hlavne financovanie po ukončení projektu. Mestá ani

vyššie územné celky nemajú dostatok rozpočtových zdrojov na krytie výdavkov spojených s ich fungovaním. Existujú systémové opatrenia v podobe možnosti začlenenia týchto vzniknutých projektov do systému poskytovanej sociálnej, či zdravotnej starostlivosti. Tým by sa vyriešil aj systém financovania prostredníctvom Všeobecnej zdravotnej poisťovne, či Sociálnej poisťovne. To sa však doteraz z nepochopiteľných dôvodov nestalo. Nakoniec tento problém musela sanovať slovenská vláda priamou finančnou dotáciou. Potom nastáva situácia, ako konštatovali záujemcovia o granty v tejto oblasti, počas riadenej diskusie, že pri korektných, transparentných a reálnych podmienkach sa snažíme v rámci grantov nastaviť systémové riešenie v nesystémovom spoločenskom prostredí.

Ďalším problémom je **miera spolufinancovania záujemcom na celkovej výške projektu**. Pre mnohé organizácie, samosprávy, školy je to kardinálna otázka pri rozhodovaní o zapojení alebo nezapojení sa do procesu žiadosti a následného výberu. Pri fondoch, kde poskytovateľ poskytuje sto percentné plnenie to nie je problém. Avšak akonáhle sa uvažuje o spolufinancovaní, okamžite vznikajú problémy. Tie sa viažu na solventnosť žiadateľov a prípadnú disponibilitu finančných prostriedkov na dofinancovanie projektu. Pri investičných akciách, ale aj tzv. „mäkkých projektoch“ s vyššou finančnou alokáciou to môže u mnohých prijímateľov znamenať reálne stopnutie realizácie projektu. Stretávame sa aj so situáciou, že pre grantoch EHP a Nórska štátne inštitúcie sa finančne nepodieľajú na realizácii projektu, ale pri neštátnych organizáciách sa finančné účasť vyžaduje. Slovensku sa spomedzi 15 prijímateľských krajín podarilo dosiahnuť, že tieto organizácie sa nemusia podieľať priamo finančne, ale môžu to nahradiť spoločensko-prospešnou činnosťou.

Prípadne **neúmerné korekcie** pri prípadných zistených nedostatkoch predstavujú taktiež problém, ktoré súvisia aj s prípadnou mediálnou ale realizačnou negáciou. Hlavne v prípadoch, kde nedošlo k porušeniu zákona, zneužitiu finančných prostriedkov, či korupcie a podobne. Problémom je, že finančná korekcia na úrovni 25 percent celkového finančného objemu grantu, či vrátenie celého objemu je niekedy postihom za následne zistené administratívne nedostatky, napríklad vo verejnom obstarávaní, ktoré nemajú dopad na celkový výsledok, môžu mať pre prijímateľa nedozierne následky. Taktiež však aj na celkové vnímanie a úspešnosť fondov.

Administratívna náročnosť, resp. byrokracia je fenoménom, s ktorým sa pri práci s verejnými finančnými, ale aj súkromnými prostriedkami v rámci finančných a grantových schém stretávame. Pre celkovú dostupnosť je však veľmi dôležitá. Správcovia programov majú nesmierne množstvo príležitostí ako administratívne žiadateľovi pomôcť. Jednak celkovou elektronizáciou celého manažmentu, predkladania žiadostí v elektronickej forme, vyhodnocovania, zasielania podkladov, správ, či auditov. Niektoré grantové schémy poskytujú na svojich stránkach rôzne nástroje, napríklad na kalkuláciu nákladov na projekt, ktorý uľahčuje celkovú administráciu žiadosti a celého projektu. Iné schémy zaviedli inštitút paušálov, hlavne pri rôznych cestovných grantoch a študijných pobytoch.

Osobitnú kapitolu predstavuje administratívne náročný, legislatívne možnosťami rôznych odvolávaní spleť a na Slovensku zdĺhavý **proces verejného obstarávania**. Ten je veľmi dôležitý pri narábaní s verejnými zdrojmi a zabezpečím celkovej transparentnosti. Jeho zložitosť a celková časová náročnosť znamená problémový prvok pre realizácii a celkovej úspešnosti projektov. Východiskom je vytvorenie dostatočného časového priestoru na manažment a realizáciu celkového procesu projektu po oznámení, že bol úspešný v rámci predkladania žiadostí a vyhodnotení verejnej výzvy.

To však súvisí aj s **celkovým časovým manažmentom grantovej schémy, či fondu**. Ako príklad uvádzam opakujúcu sa situáciu v rámci grantov EHP a Nórska, boli sme vo finančnom období rokov 2014-2021 a len v roku 2019 sa vyhlasovali prvé veľké verejné výzvy. Negociácia a rokovania, vrátane prípravy príslušných vykonávacích memoránd a dokumentov po schválení základných dokumentov trvá neúmerne dlho. S týmto predpokladaným rizikom sa však už „tradične“ počíta a k plánovanému obdobiu sa potom počíta s ďalším obdobím 2-3 rokov na realizáciu a dokončenie projektov.

Za úvahu stojí aj možnosť **zriadenia koordinačného orgánu** zodpovedného za problematiku fondov na úrovni centrálného riadenia spoločnosti, ich koordinácie, zabezpečenia prierezovosti, celkovej informovanosti a reagovania na aktuálne potreby štátu a spoločnosti na úrovni centrálného riadenia spoločnosti. Napríklad čiastkové riešenie predstavuje „Vedecká grantová agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Slovenskej akadémie vied (VEGA). Agentúra je vnútorným grantovým systémom pre rezort školstva a SAV, ktorý zabezpečuje

vzájomne koordinovaný postup pri výbere a hodnotení projektov základného výskumu riešených na pracoviskách vysokých škôl a vedeckých ústavov SAV. Navrhujú ministri školstva, vedy, výskumu a športu SR a predsedovia SAV výšku dotácie, ktorá sa má poskytnúť na riešenie vybraných nových a pokračujúcich vedeckých projektov z inštitucionálnych finančných prostriedkov (VEGA, 2011).

DIELČÍ ZÁVER:

Identifikácia a analýza problémov v oblasti informovanosti a dostupnosti fondov poukazuje na nasledujúce **problémy** akými sú absencia celkovej a komplexnej informovanosti o fondoch a finančných mechanizmoch, obsah a zameranie vyhlasovaných výziev, fondy nepokrývajú spoločnosťou, resp. príjemcami očakávané oblasti pokrytia, čo potom súvisí s celkovým nízkym čerpaním, definovanie okruhu oprávnených žiadateľov, potreba orientovo-dopytovaných výziev a nastavovania požadovaných podmienok, dlhodobá udržateľnosť projektov, miera spolufinancovania prijímateľom na celkovej výške projektu, neúmerne korekcie, administratívna náročnosť, resp. byrokracia, proces verejného obstarávania, celkový časový manažment grantovej schémy, či fond a zriadenie koordinačného orgánu na centrálnej úrovni.

Súčasne potvrdzuje **potrebu náležitej úrovne vzdelávania dospelých**, ako **poradenstva** v danej oblasti.

6. NÁVRH KLÚČOVÝCH AKTIVÍT A PRAKTICKÝCH OPATRENÍ

6.1. Metodológia

K problematike vzdelávania v oblasti fondov, ktorá je špecifická, nie sú k dispozícii v súčasnosti špeciálne zamerané výskumy. Táto skutočnosť podmieňovala aj metodológiu zmapovania a rozpracovania predmetnej problematiky Inovatívnych metód a foriem vzdelávania dospelých v oblasti využívania fondov v Slovenskej republike.

Jedinečnosť získania primárnych dát, poznatkov a skúseností spočívala v možnosti osobného priameho pôsobenia v Monitorovacom výbore pre Finančný mechanizmus Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) a Nórsky finančný mechanizmus, Národnom monitorovacom výbore pre Švajčiarsky finančný mechanizmus, ako aj Spoločnom výbore pre bilaterálne fondy grantov EHP/Nórsko. Súčasne aj práci vo Výbore pre spoluprácu na Ministerstve životného prostredia SR v rámci programu SK-Klíma a Výboru pre spoluprácu na Výskumnej agentúre Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR v rámci programu Rozvoj obchodu, inovácií, malých a stredných podnikov. Taktiež spolupráca s Národným kontaktným bodom v SR, s Úradom finančného mechanizmu v Bruseli, ako aj inštitúciami v Európskej únii, či ďalšími subjektami v jednotlivých donorských krajinách.

Takmer 8 ročné pôsobenie súčasne predstavovalo podiel na spracovaní monitorovacích, priebežných, či vyhodnocovacích správ a analýz a priestor na pozorovanie procesu realizácie projektov, identifikácie potrieb a problémových oblastí – v našom prípade súvisiacich s informovanosťou, edukáciou, vzdelávaním, či poradenstvom.

V programovom období rokov 2009-2014 grantov Európskeho hospodárskeho priestoru a Nórska bolo zrealizovaných takmer 210 projektov v rámci 8 programov zahrňujúcich napr. prispôsobenie sa zmene klímy, zelené inovácie, cezhraničnú spoluprácu, domáce a rodovo podmienené násilie, podporu sociálnej inklúzie a podobne (Granty EHP a Nórska..., 2017). Obdobne v programovom období rokov 2008 až 2017 Švajčiarskeho finančného mechanizmu bolo zrealizovaných 23 projektov zameraných na tematické oblasti hospodárskeho rastu a zvyšovania zamestnanosti, bezpečnosti, stability a podpory reforiem, životného prostredia a infraštruktúry, ako aj ľudského a sociálneho rozvoja (Nadácia Ekopolis, 2017).

Osobitný priestor pre získanie poznatkov súvisiacich s otázkami informovanosti a edukačnými potrebami predstavovali otváracie konferencie, informačné semináre k jednotlivým výzvam a následne záverečné - hodnotiace konferencie so záujemcami a ako prijímateľmi fondov, čiže realizátormi projektov, za prítomnosti administrátorov fondov.

Návštevy vybraných projektov poskytovali súčasne priestor pre rozhovory s projektovými tímami, spätnú väzbu a kvalitatívnu analýzu, k potvrdeniu a zovšeobecneniu skúseností z realizácie projektov hlavne v oblasti náležitej informovanosti a zvyšovania edukačnej úrovne.

Teoretické rozpracovania problematiky edukačných foriem, informatívnych, či poradenských aktivít, ako aj problematiky typov a druhov fondov sa realizovalo s využitím analytickej, deskriptívnej a komparatívnej metódy.

Z analýzy aktuálneho stavu grantov v Slovenskej republike a z identifikácie a analýzy problémov v oblasti informovanosti a dostupnosti grantov možno konštatovať, že:

- v Slovenskej republike existuje viacero fondov, grantov, grantových schém, finančných mechanizmov, dotačných programov;
- fondy poskytujú možnosť financovať projekty rôzneho druhu, v rôznych oblastiach, investičného, ako aj neinvestičného charakteru;
- niektoré požadujú spolufinancovanie, niektoré financujú projekty na úrovni 100 percent objemu požadovaných finančných prostriedkov;
- niektoré fondy, ako EŠIF alebo Kreatívna Európa majú zriadené Informačno-poradenské centrá, respektíve informačné kancelárie financované práve z fondov ako samostatný projekt;
- fondy sa poskytujú na rôznych úrovniach - z úrovne medzinárodných organizácií, v prípade Slovenskej republiky hlavne z Európskej únie, či Európskeho hospodárskeho priestoru, vo väčšine prípadov sa na ich spolufinancovaní podieľa aj štát;
- každá grantová schéma, program, či mechanizmus má svoj vlastný komunikačný plán a stratégiu na propagáciu svojho grantu alebo programu. Ten sa zväčšia zameriava na základné informácie o štruktúre fondu, kto ho poskytuje, oblastiach, ktoré financuje, podmienkach zapojenia sa, oprávnených žiadateľoch, spôsoboch a termínoch zapojenia

sa do otvorených verejných súťaží prostredníctvom žiadostí, a podobne. Na to majú v rozpočtoch, hlavne v programoch technickej pomoci vyčlenené aj finančné prostriedky na organizáciu informačných podujatí školení, otváracích konferencií, či priamo platenej reklamy v médiách.

Správcovia a prevádzkovatelia fondov v súčasnosti hlavne využívajú Internet, kde internetové stránky slúžia ako hlavný informačný a čoraz viac aj ako komunikačný kanál s príjemcami fondov. A to hlavne z dôvodu, že z ekonomického hľadiska je to ekonomicky najvýhodnejšia forma a so širokým záberom, aj na prípadné cieľové skupiny. A potom aj z dôvodu a snahy správcov a poskytovateľov grantov prechádzať na zjednodušenú elektronickú a online komunikáciu. Čiže platforma internetu nemá len informačný charakter, kde sa potenciálny záujemca dopracuje k informáciám, ale môže so správcom priamo komunikovať, ako aj edukovať a radiť. Či už zasielaním žiadostí a návrhov projektov v elektronickej podobe, poskytovanie informácií o úspešných uchádzačoch, či zverejňovaním pravidelných ročných strategických správ, či auditov.

Problém je ale v tom, že mediálny a internetový priestor je presýtený rôznymi informáciami o rôznych fondov a rôznych spôsoboch financovania. Ale vo väčšine prípadoch iba o jednom druhu fondov. Orientácia pre potenciálneho záujemcu o fondy, snaha o získanie informácií o možnosti jeho získania býva veľmi zložitá a v praxi to znamená, že nedostane ucelenú a komplexnú informáciu na jednom mieste. S tým je spojená aj otázka reálnej využiteľnosti informácií. Ak chce záujemca získať viac informácií, má možnosť ich samostatného vyhľadávania prevažne na internete, vyhľadávaním prostredníctvom kľúčových slov. Popríklad sa obrátiť s požiadavkou na agentúru zaoberajúcou sa fondami, čo mu vo väčšine prípadov zvýši náklady za prácu agentúry, ale nie vždy zabezpečí komplexné informácie v reálnom čase.

Na zvýšenie informovanosti a dostupnosti fondov, ako aj **vzdelanostnej a edukačnej úrovne v Slovenskej republike** je možné navrhnúť aj nasledujúce praktické, ale aj reálne, ekonomicky ako organizačne realizovateľné kľúčové aktivity a praktické opatrenia vychádzajúc z princípu poskytnúť komplexné informácie na jednom mieste a v reálnom čase.

Ako kľúčové aktivity je možné zaradiť:

- Organizácia spojených informačných a edukačných dní o fondoch v Slovenskej republike;

- Vytvorenie, zriadenie a prevádzkovanie komplexného informačného a edukačného internetového portálu o fondoch v Slovenskej republike.

Ako ďalšie praktické aktivity:

- Spracovanie prehľadných elektronických verzií edukačných prezentácií o jednotlivých fondoch, dotačných schémach, finančných mechanizmoch a programoch;
- Vytvorenie informačného a edukačného Facebook-ového profilu o fondoch v Slovenskej republike;
- Organizácia otváracích a záverečných konferencií ku fondom/programom a jednotlivým výzvam.

6.2. Kľúčové aktivity

Organizáciu spojených informačných a edukačných dní o fondoch v Slovenskej republike a vytvorenie, zriadenie a prevádzkovanie komplexného informačného a edukačného internetového portálu o fondoch v Slovenskej republike je možné zaradiť ako kľúčové aktivity. Kým v prípade informačných dní existuje na Slovensku pilotný projekt, u ktorého zrode a realizácii som mohol stáť, existencia komplexného internetového a edukačného portálu absentuje.

6.2.1. Organizácia spojených vzdelávacích a informačných dní o fondoch

V roku 2018 sme na Slovensku iniciovali projekt spojených informačných dní – Granty pre samosprávu. Organizátormi boli Európsky kontaktný bod a Medzinárodný vyšehradský fond a aktívnu súčinnosť na tomto projekte poskytlo aj Združenie miest a obcí Slovenska a informačná sieť Europe Direct v regiónoch koordinovaná Zastúpením Európskej komisie na Slovensku.

Za účasti predstaviteľov samosprávy, vyšších územných celkov, občianskych a odborných organizácií, regionálnych rozvojových agentúr, akademickej obce, podnikateľského sektora, ako aj zástupcov úspešne zrealizovaných projektov sa uskutočnil v mesiaci máj 2018 projekt série štyroch spojených informačných dní - Granty pre samosprávu v mestách Banská Bystrica, Prešov, Košice a Trenčín. Hlavným cieľom spojených infodní bolo a je pomôcť mestám a obciam priblížiť možnosti viacerých finančných mechanizmov a grantových schém a získať komplexnejší prehľad

o európskych fondoch a grantoch v rôznych oblastiach a rozsahu na podporu medzinárodnej spolupráce a to na jednom mieste a v rámci jedného dňa. Prehľadné prezentácie rôznych programov, finančných mechanizmov a grantových schém pokrývajúcich možnosti kultúry, vzdelávania, medzinárodnej spolupráce, športu a podobne bez nutnosti štúdia rozsiahlych dokumentov. Výsledkom bolo aj uverejnenie všetkých prezentácií na internetovej stránke jedného z organizátorov (Európa pre občanov, 2018).

Na projekte na podporu priblíženia možností viacerých finančných mechanizmov a grantových schém občanom Slovenska sa obsahovo, prezentačne a mediálne aktívne podieľalo aj Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky a Úrad vlády SR predstavením grantov Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) a Nórska a Švajčiarskeho finančného mechanizmu. V rámci slovenského ministerstva zahraničia som inicioval a zriadil **osobitný link Finančné mechanizmy, granty a bilaterálne finančné nástroje**, ktorý poskytuje praktické informácie o fondoch, finančných mechanizmoch, grantoch, grantových schémach a bilaterálnych finančných nástrojoch a programoch, vrátane internetových prepojení na obsahové prezentácie, kontakty a stránky s výzvami na predkladanie projektov a informáciami o rôznych súvisiacich podujatiach (Finančné mechanizmy, granty a bilaterálne finančné nástroje, 2018). Fondy a grantové schémy môže na realizáciu projektov využívať totiž samotné ministerstvo ako ústredie, ako aj zastupiteľské úrady SR v zahraničí v rámci svojej činnosti. Po skončení série podujatí bol spracovaný prehľad aktuálnych možností, ktorý bol následne distribuovaný pre potreby ekonomických diplomatov.

Na realizované aktivity v mestách nadväzovalo záverečné hodnotiace stretnutie. To potvrdilo niekoľko skutočností. Na Slovensku absentuje komplexné informovanie o fondoch a grantoch. Všetky zúčastnené finančné mechanizmy sa zapojili do spojených infodní najmä pre väčšie prepojenie na samosprávy, keďže to doteraz chýbalo a väčšina z nich ponúka svoje služby a produkty aj miestnej samospráve. Všetci prezentujúci aj účastníci vnímali spojené infodni ako veľmi užitočné z hľadiska informovania, edukácie a poradenstva. Viackrát sa vyzdvihla myšlienka „v jednom dni, pod jednou strechou“. Informačno-poradenské centrá pre EŠIF v Prešove a Košiciach vnímali podujatie pozitívne najmä z hľadiska networkingu. Všetci prejavili záujem o ďalší ročník spojených infodní a zaviazali sa využiť na ich propagáciu aj svoje štandardné

komunikačné kanály. Prítomné subjekty sa zaviazali zamyslieť sa nad zdieľaním nákladov na podujatie (Zápis zo stretnutia..., 2018).

Súčasne bolo navrhnuté, aby sa podobné projekt uskutočnil aj v roku 2019 a nasledujúcich rokoch. Prvé podujatia sa v mesiaci apríl uskutočnili v Banskej Bystrici a Bratislave za enormného záujmu. Ďalšie prezentácia sa uskutočnili v mesiaci jún v Košiciach a ďalšia séria na jeseň 2019, ako aj v 2020 a 2021 vo vybraných mestách.

Zástupcovia združenia miest a obcí Slovenskej republiky (ZMOS) požiadali o príklady dobrej praxe z realizácie jednotlivých grantových schém, ktoré boli publikované v periodiku ZMOS v Obecných novinách, prípadne využité na propagáciu iným spôsobom. Následne sme v rámci grantov EHP a Nórska so ZMOS-om zorganizovali v roku 2018 a 2019 sériu prezentácií - **Príklady dobrej prax**, v rámci ktorých ide o predstavovanie úspešných riešení. Tie sa osvedčili v aplikačnej praxi konkrétnej samosprávy a poslúžia ako zdroj inšpirácie pri riešení identických, respektíve obdobných problémov v iných samosprávach. Súčasťou príkladov dobrej praxe bolo predstavenie úspešných projektov v Muráni, ktoré boli realizované aj v rámci projektov Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) a Nórskeho finančného mechanizmu. Bola prezentovaná napríklad obec Nižná Polianka, ktorá svojím projektom „Ondava pre život“ priniesla dočasnú prácu 150 dlhodobo nezamestnaným. Dlhodobým cieľom projektu je zadržať vodu v krajine a napomôcť k obnove malého vodného cyklu v regióne 44 obcí v okresoch Bardejov a Svidník s populáciou viac ako 8 000 obyvateľov (ZMOS, 2019).

Hlavným cieľom je pre čo najširšie spektrum záujemcov, predstaviteľov samosprávy, vyšších územných celkov, občianskych a odborných organizácií, regionálnych rozvojových agentúr, akademickej obce, podnikateľského sektora priblížiť možnosti čo najväčšieho počtu finančných mechanizmov a grantových schém a získať komplexnejší prehľad o fondoch v rôznych oblastiach a rozsahu na podporu medzinárodnej spolupráce a to na jednom mieste a v rámci jedného dňa z hľadiska edukačného, informačného a poradenského.

6.2.2 Komplexný vzdelávací a informačný internetový portál o fondoch

Internetové portály predstavujú v súčasnosti vynikajúci informačný a komunikačný, ako aj edukačný nástroj. Využívajú ho všetci správcovia programov a

grantových schém. Absentuje však komplexný edukačný, informačný a vyhľadávací portál o fondoch v Slovenskej republike. Na jeho neexistenciu a potrebu poukazovali príjemcovia z minulosti, ako aj potenciálni žiadatelia o fondy v súčasnosti počas informačných dní pre samosprávu, projekte Príklady dobrej praxe, otváracích konferencií k jednotlivým programom grantov EHP a Nórska v predchádzajúcom, ako aj aktuálnom období. Poznatky boli získané prostredníctvom cielených rozhovorov, diskusií a získavania spätnej väzby z praktickej realizácie projektov a implementácie jednotlivých grantových schém. Empirickým poznaním na základe štúdia a analýzy jednotlivých fondov, grantových a dotačných schém, programom a finančných mechanizmov, ako aj ich internetových stránok, informačných a komunikačných postupov a stratégií je možné konštatovať, že sa vždy orientujú a týkajú explicitne konkrétneho fondu. Je to dané aj tým, že donori, respektíve donorské krajiny dohliadajú na to a majú záujem, aby sa prípadná propagácia týkala iba ich fondu a na to boli používané aj ich finančné zdroje. Z hľadiska potreby štátu a celkovej komplexnej informovanosti, ako aj potrieb záujemcov o fondy mať **jednoduchý prístup ku všetkým informáciám o všetkých fondoch** sa javí opodstatnená a žiadaná požiadavka na existenciu komplexného edukačného a informačného internetového portálu o fondoch v Slovenskej republike. Ten, ako uvádza Shánilová (2019) by mal obsahovať aj osvedčené nástroje komunikácie zahŕňajúce diskusné fóra ako samostatnej súčasti webových stránok a portálov alebo virtuálnych prostredí.

Vytvorenie, zriadenie a prevádzkovanie komplexného edukačného a informačného internetového portálu o fondoch v Slovenskej republike môže predstavovať **projekt štátu**, ale môže predstavovať samostatný, napríklad **študentský projekt** v rámci vysokej školy, či univerzity. Financovanie takéhoto projektu sa dá zabezpečiť buď cez financovanie cez rozpočet štátu prostredníctvom ministerstva, štátnej organizácie alebo agentúry. V prípade fondového projektu by malo byť **financované ako fondový projekt**, ako z hľadiska jeho vytvorenia, zriadenia, ale aj z hľadiska prevádzkovania a **dlhodobej udržateľnosti**. Príklad takéhoto financovania existuje v rámci Európskych a štrukturálnych fondov, ktoré takto zriadili a prevádzkujú poradenské centrá. Predpokladaným obmedzením alebo rizikom môže byť skutočnosť, že by sa mala z prostriedkov jednej grantovej schémy riešiť aj prezentácia ostatných fondov. Východiskom môže byť finančná ingerencia štátu, hlavne u fondoch a

finančných mechanizmov, kde je **spolufinancovanie zo štátu**, že projekt sa bude mať širšie pokrytie, alebo sa vyhlási dopytovo-orientovaná výzva v rámci národných fondov na túto oblasť. Vytvorenie internetového portálu, ako aj jeho zriadenie v súčasnej dobe nepredstavuje extrémne technickú ani finančnú náročnosť.

Osobitnou kapitolou existencie takéhoto portálu bude **obsahová edukačná a informačná náplň** a ochota zdieľať informácie mimo pôsobnosti jednotlivých správcov fondov a grantových schém. V rámci štátnej správy to dá riešiť usmernením, nariadením a pokynom. V prípade mimovládnych organizácií, vyšších územných celkov, samospráv, alebo podnikateľského sektoru sa zdieľanie informácii nebude dať postaviť na princípe príkazu, či nariadenia. V tomto prípade to bude ponuka zdieľať informácie na portáli, ktorý bude mať väčšinu významných grantových schém s vysokou alokáciou, o ktoré je záujem a mať informácie aj o svojej grantovej schéme na takomto portáli bude v záujme každého administrátora fondu. Dôležité je zabezpečiť, aby zhruba dvadsiatka slovenských grantových schém a fondov, ktorá sa už podieľa napríklad na informačných dňoch zdieľala tieto informácie aj na spoločnom portáli. Účasť, ako aj ochota zdieľať spoločné prezentácie na spoločnom internetovom linku už teraz vytvára predpoklady na úspešnosť projektu.

Ďalším aspektom úspešného fungovania takéhoto portálu je jeho **komplexnosť, prehľadnosť, jednoduché vyhľadávanie a prierezovosť** v rámci rôznych fondových a dotačných schém. Malo by ísť o **edukačný a vyhľadávací portál**, ktorý by **reagoval na nasledujúce potreby užívateľov**, s ktorými sa stretávame:

- informácie o akýchkoľvek aktuálnych výzvach v rámci celého spektra grantových schém a dotačných mechanizmov;
- možnosť prehľadného vyhľadávania podľa druhu grantov (EŠIF, Nórske fondy, Švajčiarsky finančný mechanizmus a pod, podľa oblasti záujmu (kultúra, šport, sociálne oblasť, veda, výskum, inovácie a pod.), miery spolufinancovania, podľa oprávnenosti prijímateľov;
- edukačná časť týkajúca sa problematiky fondov, orientácie v nich, postupu pri vyhľadávaní vhodného projektu, jeho spracovaní a predkladaní, zoznam najčastejších otázok, problémov, resp. príkladov praktických postupov a riešení.

6.3. Praktické opatrenia

Ako ďalšie praktické aktivity navrhujem:

- Spracovanie prehľadných elektronických verzií o jednotlivých fondoch, dotačných schémach, finančných mechanizmoch a programoch;
- Vytvorenie informačného Facebook-ového profilu o fondoch v Slovenskej republike;
- Organizácia otváracích a záverečných konferencií ku fondom/programom a jednotlivým výzvam.

Spracovanie prehľadných elektronických verzií o jednotlivých fondoch, dotačných schémach, finančných mechanizmoch a programoch

Cieľom je, aby prezentácie mali jednotnú štruktúru a zároveň, aby existoval aj rozsiahlejší variant prezentácií, ktoré sa môžu rozdať prítomným na podujatí. V prípade, ak budú mať záujem, detaily si doštudujú v rozsiahlejšom variante prezentácie. Môžu sa taktiež vyžívať aj v rámci internetového portálu, či Facebook-ového profilu pre záujemcov, ako aj na školiace účely, prípadné e-learningové vzdelávanie.

Vytvorenie informačného a edukačného Facebook-ového profilu o fondoch v Slovenskej republike

Toto praktické opatrenie by reálne nadväzovalo na kľúčovú aktivitu Vytvorenia, zriadenie a prevádzkovanie komplexného informačného a edukačného internetového portálu o fondoch v Slovenskej republike. Informácie, správy o aktuálnych výzvacích by boli automaticky publikované aj na sociálnej sieti. Obdobne to funguje napríklad pri fondoch Európskeho hospodárskeho priestoru a Nórskeho finančného mechanizmu. Väčšina organizácií a inštitúcií už majú svoje účty na sociálnych sieťach, ktoré využívajú na prezentačné účely.

Organizácia otváracích a záverečných konferencií ku fondom/programom a jednotlivým výzvam

Predstavuje významný faktor priamej komunikácie s prijímateľmi fondov. Je veľmi dôležité, aby boli správne využívané v komunikačnej stratégii a neboli len

formálnou záležitosťou na predstavenie programu. Pri správnej obsahovej a organizačnej príprave predstavujú významný priestor na získanie spätnej väzby od prijímateľov fondov, ako aj ďalšie vzdelávanie a edukačné činnosti. Toto má význam ako v príprave vízie tak, aby spĺňali požiadavky spoločnosti a bolo zabezpečené aj ich reálne a zmysluplné čerpanie. Ako určitý príklad uvádzam porovnanie úspešnosti pri Európskych štrukturálnych a investičných fondoch a pri Grantoch EHP a Nórska. Pri EŠIF-e aj napriek existencii Poradenských centier a vysokej alokácii je reálne čerpanie na úrovni 16-17 percent. Pri grantoch EHP a Nórska je čerpanie na úrovni viac ako 80 percent. Majú totiž nastavenú pragmatickú, otvorenú komunikáciu práve prostredníctvom úvodných konferencií, úvodných konferencií k jednotlivým programom, informačných dní k jednotlivým výzvam, ako aj záverečných hodnotiacich konferencií po ukončení implementácie aktuálneho obdobia. Reagujú na základe analýzy poznatkov od prijímateľov - klientov a reagujú ponukou dopytovo-orientovaných výziev.

Administrátori fondov musia poskytovať v priebehu celého roka mailové, telefonické či osobné konzultácie potenciálnym žiadateľom. O všetkých dôležitých postupoch, pravidlách či zmenách musia informovať na svojom webovom sídle a na sociálnej sieti Facebook. Súčasne musia organizovať verejné prezentácie, aby cieľovej skupine priblížili a vysvetlili jednotlivé fázy podávania a administrácie žiadostí, teda nielen informovali, ale aj edukovali. O svojich dôležitých činnostiach a dosiahnutých výsledkoch musia informovať fondy aj na pravidelných tlačových konferenciách. Významným spôsobom komunikácie s verejnosťou je aj komunikácia prostredníctvom tlačenej, či elektronického newslettera.

6.4. Inovatívne formy a metódy vzdelávanie v oblasti fondov

Problematika fondov je vzhľadom na ich veľké množstvo, rôzne typy, rôznorodosť zamerania, obsahovú, formálnu a administratívnu zložitosť veľmi špecifická a náročná. Aj napriek rôznym špecifikám majú však veľa všeobecných a spoločných prvkov a princípov fungovania (Kašický, 2020).

Podstatnou otázkou je, či príslušne odborné povedomie a vzdelávanie, resp. kvalifikácia v tejto oblasti pre potenciálneho záujemcu predstavuje významný predpoklad a pridanú hodnotu v úspešnosti a efektívnosti ich využívania? Taktiež aké

formy edukácie a vzdelávania, či informovania a poradenstva sa javia ako najvhodnejšie a prakticky uskutočniteľné?

Z hľadiska doterajšej praxe, získaných skúseností a analýzy dostupných poznatkov z realizácie projektov v rámci jednotlivých fondov je možné ako inovatívne vzdelávacie, informačné a poradenské aktivity v rámci ďalšieho vzdelávania dospelých pre diferencované skupiny zahrnúť nasledovné:

Otváracie konferencie. Táto forma sa zvyčajne využíva ako úvodné podujatie na začiatku programového obdobia s cieľom poskytnúť všeobecné informácie o charaktere a štruktúre fondu, ako aj o plánovaných a pripravovaných výzvach. Slúžia aj ako zdroj informácií od potenciálnych prijímateľov o ich očakávaniach a potrebách. Následne sa získané poznatky sústreďujú za účelom dosiahnutia čo najväčšej využiteľnosti a čo najvyššieho čerpania grantu, ako aj k prípadnej korekcii, úprave výzvy.

Informačné/edukačné dni/semináre. Tie sa organizujú poväčšine ako následný krok ku konkrétnym už vyhláseným, či pripravovaným výzvam. Cieľom takéhoto podujatia je objasniť obsah výzvy, informovať o termínoch vyhlásenia a uzatvorenia, minimálnej a maximálnej výšky, spolufinancovania, oprávnených žiadateľoch, partneroch, ďalších podmienkach, očakávanom výsledkovom rámci, výberových kritériách, oprávnených aktivitách, výdavkoch, financovaní, reportovaní a podobne. Osobitnú formu predstavujú semináre pre budúce partnerstvá pri projektoch, kde sa predpokladá spolupráca s partnermi z donorských krajín. Organizujú sa formou pracovných workshopov s prezentáciami jednotlivých subjektov, následnou diskusiou a individuálnymi rokovaniami.

Záverečné konferencie. Slúžia k prezentácii dosiahnutých výsledkov v rámci programového obdobia alebo času trvania fondu. Súčasne poskytujú priestor aj na analýzu pozitívnych, ako aj negatívnych skúseností z realizácie projektov a spätnú väzbu poznatkov od prijímateľov.

Uvedené aktivity najčastejšie využívajú formu prednášky a prezentácie spojenú s aktívnou diskusiou (Barták, 2008). V súčasnej dobe sa v oblasti vzdelávania dospelých presadzujú najmä moderné informačné a komunikačné technológie. Vzdelávanie pomocou nich sa čím ďalej viac masívne rozširuje a stáva sa novou dimenziou edukačnej reality nielen v organizáciách, ale aj seba vzdelávania, vrátane oblasti fondov

(Veteška, 2016). To sa začalo realizovať aj v súčasnosti v celom spektre vzdelávacích aktivít naprieč celým výchovno-vzdelávacím systémom v období krízových situácií, napr. pandémie koronavírusu – COVID19.

Spojené informačné dni o fondoch v Slovenskej republike, predstavujú osobitnú aktivitu. Hlavným cieľom bolo pre čo najširšie spektrum záujemcov, predstaviteľov samosprávy, vyšších územných celkov, občianskych a odborných organizácií, regionálnych rozvojových agentúr, akademickej obce, podnikateľského sektora priblížiť možnosti čo najväčšieho počtu a druhov fondov, poskytnúť komplexnejší prehľad o národných a európskych fondoch v rôznych oblastiach a rozsahu, ako aj na podporu medzinárodnej spolupráce a to na jednom mieste a v rámci jedného dňa. Pilotný projekt sa realizoval v roku 2018 vo vybraných mestách na Slovensku väčšinou na pôde univerzít a štátnych organizácií, ktorý pokračoval aj v roku 2019 s predpokladom uskutočnenia aj v nasledujúcom období. Reakcie účastníkov jednoznačne poukázali na opodstatnenosť a zmyslupnosť realizácie takéhoto vzdelávacieho a informačného projektu. Prejavilo sa to napríklad aj v zvýšení účasti na podujatiach v slovenských mestách, ktorá sa pohybovala v roku 2018 v desiatkach záujemcov, pričom v roku 2019 bola na úrovni stoviek potencionálnych žiadateľov.

Prednášky na odborných konferenciách profesných združení a organizácií.

Odborné, konferencie, workshopy, či semináre, ktoré organizujú pravidelne napríklad Združenie miest a obcí SR, Únia miest obcí SR, Smart Cities Klub na Slovensku, či iné organizácie poskytujú príležitosť pre ďalšie vzdelávanie dospelých. Za posledné dva roky išlo o podujatia so štvrťročnou intenzitou s účasťou v priemere okolo 100 účastníkov. Predovšetkým sa jednalo o odborné prednášky s prezentáciou a následnou diskusiou, v mnohých prípadoch s využitím prípadovej štúdie týkajúcej sa spracovania, podania, realizácie, auditu a vyhodnotenia konkrétneho projektu.

Prednášky na univerzitách a vysokých školách. Problematika fondov sa stala súčasťou prípravy hlavne v odboroch na univerzitách pripravujúcich odborníkov v oblasti verejnej správy, či samosprávy. Tak je tomu aj napríklad na Fakulte verejnej správy Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, či Univerzite Sv. Cyrila a Metoda v Trnave, ktoré majú uvedenú problematiku zahrnutú v rámci študijného programu, ale aj v rámci osobitných prednášok odborníkov z praxe. O tento typ prednášok prejavujú

záujem a zrealizovali ich aj ďalšie slovenské univerzity, napríklad Univerzita Mateja Bella v Banskej Bystrici nielen pre študentov, ale aj pre svoje projektové tímy.

Akreditovaný vzdelávací program pre ekonomických diplomatov. Ide o vzdelávací projekt v súčasnosti realizovaný na slovenskom ministerstve zahraničia, ktorý zahŕňa aj osobitnú oblasť fondov pre projekty na rozvoj medzinárodnej bilaterálnej a multilaterálnej spolupráce.

Odborná príprava poskytovateľov/administrátorov fondu. Predstavuje ďalšiu škálu vzdelávacích aktivít pre vlastných zamestnancov - administrátorov, ktorý si uskutočňuje riadiaci orgán jednotlivého fondu osobitne, pretože je zameraný na špecifiká fondu a jednotlivých jeho programov alebo výziev. Aj keď niektoré všeobecné princípy a charakteristiky fungovania a poskytovania fondov sú spoločné.

Internetové linky a portály. Poskytujú informácie o jednotlivých fondoch a grantových výzvach v niektorých prípadoch informačne užšie, alebo komplexnejšie. Súčasne realizujú služby zahrňujúce sledovanie nových výziev, posúdenie projektového nápadu, vypracovanie projektu, konzultácie s expertom, audit, ako aj pomoc, školenia a poradenstvo pre klientov, ako aj grantových expertov (GrantExpert, 2020).

Vyššie uvedený prehľad a návrh inovatívnych foriem a metód vzdelávania dospelých predstavuje realizovateľné vzdelávacie, edukačné, informačné a poradenské možnosti a aktivity v oblasti fondov, ktoré sa v rôznych obmenách a pri rešpektovaní špecifik jednotlivých fondov dajú všeobecne realizovať nielen na Slovensku, ale i v zahraničí (Kašický, 2021).

Tabuľka 1. Vzdelávacie, edukačné, informačné a poradenské aktivity v rámci ďalšieho vzdelávania dospelých v oblasti fondov (Kašický, 2020).

Vzdelávacie, edukačné, informačné a poradenské aktivity v oblasti fondov		
Aktivity realizované	Určené pre	Formy
z úrovne programových administrátorov/operátorov fondov	prijímateľov-žiadateľov fondov	<i>Informačno - poradenské centrá, informačné kancelárie, otváracie konferencie, informačné dni/semináre, záverečné konferencie</i>
	poskytovateľov – administrátorov fondov	<i>odborná príprava samotných zamestnancov, poskytovateľov/administrátorov fondu</i>
vzdelávacími inštitúciami	študentov, projektové tímy	<i>prednášky na univerzitách a vysokých školách, príprava v študijných odboroch</i>
inými subjektami		
- nekomerčného charakteru (napr. združenia, organizácie, ministerstvá)	Prijímateľov, žiadateľov, poskytovateľov fondov	<i>spojené informačné dni o fondoch, prednášky na odborných konferenciách profesných združení a organizácií, akreditovaný vzdelávací program pre ekonomických diplomatov</i>
- komerčného charakteru (napr. firmy, agentúry)	Prijímateľov, žiadateľov, poskytovateľov fondov	<i>internetové stránky, portály, platené školenia a semináre, a pod.</i>

ZÁVER

Vzdelávanie dospelých v súčasnosti ďaleko presahuje rámec iba získavania vedomostí dospelými ľuďmi. Týka sa totiž komplexnej schopnosti dospelých učiť sa žiť po celý ich profesijný, rodinný a osobný život. Vzdelávanie dospelých je determinované politikou vzdelávania. V súčasnosti je vzdelávanie dospelých podporované ako spôsob aj prostriedok účinnej pomoci ľuďom k životu v podmienkach globalizovaného sveta (Machalová, 2015).

Na rozhodujúce skutočnosti, ktoré vystihujú súčasné globalizačné tendencie v politike vzdelávania, medzi ktoré patria výber vzdelávania na voľnom trhu vzdelávacích organizácií a vzdelávacích aktivít, súťaženie medzi jednotlivcami a školami; autonómia škôl a vzdelávacích inštitúcií a organizácií; diverzifikácia a stratifikácia školského systému; privatizácia v systéme realizácie vzdelávania vrátane financovania; deregulácia a decentralizácia v systéme vzdelávania, narastanie regionálnych a špecifických požiadaviek škôl; manažerizmus v administrácii vzdelávania; ekonomický racionalizmus v systéme vzdelávania; zameranosť na efektívne výsledky vzdelávania a zhodnocovanie ich prospešnosti (Rinne, 2000) musí vždy reagovať aj legislatívny proces v podobe právnej úpravy aktuálne reagujúcej na potreby vývoja spoločnosti.

Dôležitú súčasť života a rozvoja slovenskej spoločnosti predstavujú fondy, ktoré umožňujú financovať rôznorodé projekty a aktivity, ktoré by inak neboli financovateľné a tým pádom realizovateľné. V roku 2020 a v ďalšom období bude Slovenská republika disponovať zvýšeným objemom finančných zdrojov práve v oblasti fondov. V súvislosti s ich zmysluplným využitím a efektívnym čerpaním je potrebné aj vytváranie kapacít v oblasti prípravy a edukácie personálu, ako na strane poskytovateľov, tak na strane príjemcov fondov.

Prax z realizácie projektov a programov v rámci viacerých programových období rôznych druhov fondov na Slovensku poukázala na potrebu zabezpečenia náležitej informovanosti a komplexnej potreby poznania, odbornej prípravy, vzdelávania a edukácie dospelých ako používateľov, ale aj poskytovateľov fondov, náležitú informovanosť a poradenstvo nevynímajúc. Hlavne ako fungujú, ako sa dajú využívať, dopĺňať, prepájať, prípadne kofinancovať za účelom multiplikačného efektu pri dosahovaní očakávaného cieľa, realizovateľnosti a úspešnosti projektu.

Vzdelávanie, edukácia, informovanosť, ako aj poradenstvo v tejto špecifickej a zložitej oblasti má svoj význam a opodstatnenie. Tak aby projekty spĺňali nielen všetky formálne a administratívne kritéria, ale mali reálny obsah, ciele, zameranie, spĺňali požadované kritéria a zameranie a boli v konečnom dôsledku realizovateľné. Dôkazom je napríklad vznik špecializovaných študijných programov na vysokých školách a univerzitách, poskytovanie poradenstva, ako aj organizácia rôznych edukačných podujatí na rôznych úrovniach.

V teoretickej práci bez empirického výskumu, ale s využitím empirických primárnych dát, uvádzaný návrh možných vzdelávacích, edukačných, informačných a poradenských inovatívnych foriem predstavuje praktické, uskutočniteľné a taktiež aj odskúšané možnosti vzdelávania dospelých, vrátane uplatnenia skúseností a odporúčaní z ich realizácie.

Medzi ďalšie formy a prístupy vo vzdelávaní dospelých v oblasti fondov vrátane sebvzdelávania, ktoré sa budú presadzovať sú taktiež online semináre, portály - verejné akadémie, korporátne online kurzy, či vzdelávanie zostavené na mieru zamestnancovi.

Vytvorenie, zriadenie a prevádzkovanie verejného a voľne prístupného komplexného informačného vzdelávacieho internetového portálu o fondoch v Slovenskej republike predstavuje ďalšiu veľkú výzvu.

Zámerom a cieľom predloženej dizertačnej práce bolo poskytnúť aj analýzu súčasného stavu legislatívnej a právnej úpravy problematiky vzdelávania dospelých na Slovensku, je možné zhrnúť do nasledujúcich konštatovaní a záverov:

Právo každého na vzdelanie patrí medzi ústavné práva garantované v Ústave Slovenskej republiky. Občania majú právo na bezplatné vzdelanie v základných školách a stredných školách, podľa schopností občana a možnosti spoločnosti aj na vysokých školách. Výchova a vzdelávanie sú z právneho hľadiska založené na cieľoch medzi ktoré popri príprave na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti a rovnoprávnosti prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie, patrí aj princíp celoživotného vzdelávania.

Celoživotné vzdelávanie je charakterizované ako všetky aktivity, ktoré sa uskutočňujú v priebehu života s cieľom zlepšiť vedomosti, zručnosti a schopnosti.

Umožňuje získať čiastočnú kvalifikáciu alebo úplnú kvalifikáciu alebo doplniť, obnoviť, rozšíriť alebo prehĺbiť si kvalifikáciu nadobudnutú v školskom vzdelávaní, alebo uspokojiť záujmy a získať spôsobilosť zapájať sa do života občianskej spoločnosti. Úspešným absolvovaním ďalšieho vzdelávania nemožno získať stupeň vzdelania. Medzi druhy ďalšieho vzdelávania sa zaraďuje ďalšie odborné vzdelávanie, rekvalifikačné vzdelávanie, kontinuálne vzdelávanie, záujmové vzdelávanie, občianske vzdelávanie, vzdelávanie seniorov a iné vzdelávanie. Slovenská legislatíva obsahuje presné vymedzenie pojmov v oblasti celoživotného vzdelávania, ako aj definovanie vzdelávacích inštitúcií, medzi ktoré patria aj právnické a fyzické osoby podnikatelia. Tie popri svojich zákonných povinnostiach a termínoch notifikácie určitých činností, musí viesť aj presne stanovenú a definovanú dokumentáciu.

Dôležitou súčasťou zákonnej úpravy ďalšieho vzdelávania je aj problematika akreditácie, v súvislosti s ktorou je v slovenských podmienkach zriadená akreditačná komisia ako poradný orgán ministerstva. Predsedu akreditačnej komisie a členov akreditačnej komisie vymenúva minister školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky z odborníkov v oblasti ďalšieho vzdelávania. Dôležitou súčasťou systému akreditácie je aj odborná a lektorská spôsobilosť odborného garanta a lektora vzdelávacieho programu, ktorí musia spĺňať presne stanovené požiadavky v závislosti od dosiahnutého vzdelania v príslušnom alebo inom odbore, praxe v odbore a doby lektorskej činnosti, ktoré sa dokladajú príslušnými dokladmi a potvrdeniami. Potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu je neprevoditeľné a neprechádza na právneho nástupcu vzdelávacej inštitúcie. Potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu pre školy sa vydáva na dobu uvedenia študijného odboru alebo učebného odboru pre príslušnú školu v sieti, pre vysoké školy na dobu platnosti príslušného akreditovaného vysokoškolského študijného programu a pre ostatné vzdelávacie inštitúcie sa vydáva na päť rokov. Vzdelávacia inštitúcia, ktorej bola odňatá akreditácia vzdelávacieho programu môže opätovne požiadať o akreditáciu programu najskôr po uplynutí dvoch rokov.

Dôležitou súčasťou vzdelávania z hľadiska validácie, hodnovernosti a procesu je ak klasifikačný a hodnotiaci proces. Jeho súčasťou sú aj záverečné skúšky, ktorú účastník vo vzdelávacom programe ukončuje vzdelanie, po absolvovaní najmenej 75 % výučby. Záverečná skúška sa uskutočňuje v písomnej forme, ústnej forme, praktickej

forme alebo kombináciou všetkých foriem. Písomná forma a ústna forma záverečnej skúšky sa koná najneskôr do 15 dní po ukončení vzdelávania. Záverečná skúška je verejná. Vzdelávacia inštitúcia vydá na základe úspešného vykonania záverečnej skúšky absolventovi akreditovaného vzdelávacieho programu osvedčenie, ktoré platí na celom území Slovenskej republiky.

Vzdelávacie inštitúcie celoživotného vzdelávania, ktorej bolo vydané potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu, môže požiadať ministerstvo o udelenie oprávnenia v tomto akreditovanom vzdelávacom programe. Ministerstvo rozhodne do 90 dní od doručenia žiadosti o udelenie oprávnenia. Oprávnenie pre školu alebo vysokú školu sa vydáva na dobu platnosti potvrdenia o akreditácii príslušného vzdelávacieho programu, pre profesijné organizácie a stavovské organizácie sa vydáva na päť rokov. Oprávnenie je neprevoditeľné a neprechádza na právneho nástupcu. Uznávanie výsledkov ďalšieho vzdelávania a overenie a hodnotenie odbornej spôsobilosti fyzickej osoby podľa kvalifikačného štandardu a hodnotiaceho štandardu danej čiastočnej kvalifikácie alebo úplnej kvalifikácie sa uskutočňuje skúškou. Priebeh a výsledok skúšky môže byť predmetom preskúmania ministerstvom.

Z hľadiska komplexnosti s systémovosti ďalšieho vzdelávania je dôležitý aj systém národnej sústavy kvalifikácií, informačný systém ďalšieho vzdelávania, ako aj systém monitorovania a prognózovania vzdelávacích potrieb, ktoré sú legislatívne upravené. Dôležitou súčasťou systému je aj kontrola dodržiavania podmienok akreditácie vzdelávacieho programu a dodržiavanie podmienok, za ktorých bolo vzdelávacej inštitúcii udelené oprávnenie, vrátane sankčných opatrení.

Aktivity vzdelávacích inštitúcií (štátnych, verejných, súkromných inštitúcií; škôl, pracovísk, osvetových centier a pod.) majú, podľa európskych dokumentov (Reding, 2002) smerovať k vytvoreniu jednoduchého a transparentného rámca zahrňujúceho posúdenia kvalifikácií a kompetencií; formulovania spoločných kritérií a pravidiel určovania kvality vzdelávania; formulovania jednotných zásad hodnotenia formálneho, neformálneho a in formálneho vzdelávania a vytvorenia informačného poradenstva a poradenských služieb zameraných na celoživotné vedenie a pomoc ľuďom prostriedkami výchovy a vzdelávania.

Nezisková organizácia MESA10 spustila v roku 2016 iniciatívu To dá rozum s cieľom definovať príčiny súčasného nepriaznivého stavu vzdelávacieho systému na

Slovensku a navrhnúť v ňom zmeny. V rokoch 2017 až 2019 iniciatíva realizovala rozsiahly kvalitatívny a kvantitatívny prieskum s viac ako 650 účastníkmi rozhovorov a 15-tisíc respondentmi dotazníkového prieskumu z oblasti školstva, ako aj spomedzi zamestnávateľov, z ktorej vznikla Analýza zistení o stave školstva na Slovensku.

Identifikácia a analýza problémov v oblasti vzdelávania a školstva poukazuje na nasledujúce **problémy**:

V oblasti *Otvorenosť, flexibilita a priestupnosť vo vzdelávaní* sa zistilo, že na vysokú školu sa dnes dostane takmer každý, prístup k programom vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve je však obmedzený; selekcia prestupuje stále na nižšie stupne vzdelávacej sústavy, naopak, tam, kde je opodstatnená, chýba; existujú skupiny ľudí, ktoré sa nedokážu dostať k vyšším stupňom vzdelávania; vzdelávací systém zavádza vyrovnávacie opatrenia namiesto toho, aby kládol dôraz na prevenciu.

V oblasti *Individualizovaná podpora učiacich sa ide o problémy*, že vzdelávanie nedokáže reagovať na rozmanitosť potrieb všetkých detí; nárast počtu detí so ŠVVP môže súvisieť so systémom financovania; počet detí v špeciálnom školstve sa dlhodobo nemení; pripravenosť škôl na vzdelávanie detí s rozmanitými potrebami znižuje množstvo problémov, ktorým čelia; učitelia v bežných školách nie sú na vzdelávanie detí s rozmanitými potrebami pripravení; školám chýba kvalitná externá podpora pri vzdelávaní detí s rozmanitými potrebami; vzdelávanie len v obmedzenej miere reaguje na potreby a záujmy „bežných“ žiakov.

V oblasti *Prípravy a rozvoja pedagogických a odborných zamestnancov* výskum poukázal na problémy, že učiteľská profesia má na Slovensku nízke spoločenské uznanie; príprava budúcich učiteľov je zameraná prevažne na rozvoj teoretických vedomostí a nie praktických pedagogických zručností; budúcich učiteľov pripravujú na nové vyučovacie postupy zväčša zastaralými metódami; súčasný systém profesijného rozvoja učiteľov oceňuje absolvovanie profesijného rozvoja a nie získanie nových zručností; podľa žiakov sú ich učitelia skôr odborníci než osobnosti; učenie hrá na vysokých školách druhé husle; príprava na vedeckú prácu má na vysokých školách tiež rezervy; problémom je aj uzavretosť vysokých škôl na Slovensku a našim školám hrozí stárnutie.

V oblasti *obsahu a formy vzdelávania* bolo zistené, že obsah vzdelávania sa zameriava predovšetkým na osvojovanie si vedomostí z predmetu alebo odboru; úroveň

vedomostí a zručností žiakov a študentov nenapĺňa očakávania učiteľov vyšších stupňov vzdelávania ani zamestnávateľov; a na vysokých školách sa kladie dôraz najmä na odborné vedomosti, menej na zručnosti, potrebné pre život a prácu; učitelia sú aktívni, žiaci počúvajú a píšú si poznámky; pasívne metódy a formy výučby viac dominujú na vysokých školách na Slovensku ako v zahraničí; neznalosť pravidiel akademického písania a absencia sankcii prispievajú k plagiátorstvu na vysokých školách.

V oblasti *Spravovanie, riadenie a financovanie školstva* ide o nekvalitné riadenie systému, nedostatočné a neefektívne financovanie; kľúčovými aktérmi pri rozvoji regionálnych škôl sú ich riaditelia a riaditeľky, ktorí však zväčša nemajú potrebnú prípravu a nedostávajú ani dostatočnú podporu pri riadení; vedúcim pracovníkom škôl chýba kvalitné vzdelávanie a podpora zo strany zriaďovateľov; na riadenie škôl zásadne vplýva spôsob financovania školstva a aj spravovanie siete; riadenie najmä verejných vysokých škôl je komplikované a nie všetky hlasy sa v ňom presadia.

Základným problémom, vychádzajúc z poznatkov dostupných a zmapovaných analýz a prieskumov v oblasti výchovy a vzdelávania na Slovensku a potvrdenej hypotézy je, že štát nemá dlhodobú víziu rozvoja školstva a systematicky nespracováva dáta ani neanalyzuje dopady realizovaných politík. To prispieva k častým zmenám v legislatíve i v spôsobe financovania. Zároveň štát neposkytuje dostatočnú podporu zamestnancom, ktorí v školstve pôsobia. Všetky tieto faktory sa podieľajú na neustálom znižovaní kvality školstva na Slovensku, ktoré je zrejmé z medzinárodných porovnaní a tiež zo zhoršujúcich sa výsledkov žiakov v plošných testovaniach (Analýza..., 2019).

Taktiež aj **Európska komisia odporúča, aby Slovensko v rokoch 2019 a 2020 prijalo opatrenia s cieľom zlepšovať kvalitu a inkluzívnosť vzdelávania na všetkých úrovniach a podporovať zručnosti vrátane zlepšenia prístupu k cenovo dostupnej a kvalitnej starostlivosti o deti a dlhodobej starostlivosti a podpore integrácie znevýhodnených skupín, najmä Rómov** (Odporúčanie rady, 2019).

Analýzy aktuálneho právneho stavu vzdelávania a aktuálneho stavu školstva na Slovensku taktiež potvrdzuje ďalšiu hypotézu, že dôležitou súčasťou vzdelávania dospelých je aj aktuálna, potreby spoločenského vývoja a potrieb odzrkadľujúca, ako aj kvalitná právna úprava tejto problematiky.

Tá sa dá docieľiť **kľúčovými aktivitami a praktickými opatreniami ako:**

- pravidelné realizovanie reprezentatívnych výskumom na ciele a vybrané oblasti vzdelávania dospelých aj so zameraním aké zmeny by sa mali urobiť v existujúcej právnej úprave;
- systematické spracovanie a analýza získaných dát s formulovaním príslušných návrhov a opatrení na zlepšenie stavu a reakcie na aktuálne potreby praxe;
- kvalifikovaná obsahová príprava návrhov opatrení zo strany odborníkov z praxe v oblasti vzdelávania dospelých;
- úzka spolupráca právnikov a legislatívcov s pedagógmi a andragógmi pre formulovanie návrhov úprav príslušných existujúcich zákonov, vyhlášok nariadení, poprípade úplne novej právnej úpravy;
- systematická informačná práca a osvetová (vysvetľovacia) práca so zákonodarcami, poslancami Národnej rady SR pred a počas predkladania príslušných noviel alebo nových znení zákonov;
- spolupráca s účastníkmi vzdelávania dospelých, odbornými organizáciami a zväzmi pôsobiacimi v uvedenej oblasti zo strany orgánov štátu na báze odborných seminárov, zdieľania príkladov dobrej praxe a podobne za účelom spätnej väzby a orientácie na riešenie praktických problémov súvisiacich s prípravou aktualizácie právnej úpravy;
- odborná príprava za širokej účasti odborníkov a verejnosti na príprave dlhodobej vízie rozvoja školstva, vrátane vzdelávania dospelých a pravidelné vyhodnocovanie prijatých politík a opatrení, vrátane aktualizácie právnej úpravy (Kašický, 2021).

Vzdelávanie dospelých a celoživotné vzdelávanie je definované zákonom ako všetky aktivity, ktoré sa uskutočňujú v priebehu života s cieľom zlepšiť vedomosti, zručnosti a schopnosti, vrátane ďalšieho vzdelávania umožňujúceho získať čiastočnú kvalifikáciu alebo úplnú kvalifikáciu alebo doplniť, obnoviť, rozšíriť alebo prehĺbiť si kvalifikáciu nadobudnutú v školskom vzdelávaní, alebo uspokojiť záujmy a získať spôsobilosť zapájať sa do života občianskej spoločnosti (Zákon č. 568/2009 Z. z. zákon o celoživotnom vzdelávaní). Je súčasťou vzdelávacej sústavy Slovenskej republiky a jeho uskutočňovanie je verejná úloha.

Prax poukázala na potrebu zabezpečenia náležitej informovanosti a komplexnej potreby poznania, odbornej prípravy a vzdelávania používateľov, ako aj poskytovateľov

fondov. Na túto oblasť majú v rozpočtoch, hlavne v programoch technickej pomoci vyčlenené jednotlivé fondy aj finančné prostriedky. Jednak na organizáciu informačných podujatí, školení, otváracích konferencií, či priamo platenej reklamy v médiách, ktoré plnia úlohy informačného, ako aj vzdelávacieho charakteru. Niektoré majú zriadené Informačno-poradenské centrá, respektíve informačné kancelárie financované práve z fondov ako samostatný projekt. Väčšinou ale ide o aktivity iba v rámci jedného druhu, respektíve typu fondu. Najväčšou cieľovou skupinou sú práve dospelí.

Popri jednotlivých formách vzdelávacích aktivít je dôležitá aj motivácia k vzdelávaniu sa dospelých v oblasti fondov, ktorá je zásadným faktorom pre úspech v akomkoľvek učení, pričom v tomto smere môže predstavovať kompenzácia chýbajúceho predchádzajúceho vzdelávania, potreba získať nové či rozvíjať existujúce znalosti, zručnosti či postoje, ktoré vedú k uspokojovaniu potrieb v oblasti profesijnej, rodinnej či osobnej (Langer, 2016) a to v tomto prípade získať vedomosti o fondoch a byť úspešný v získavaní finančnej podpory pre realizáciu vlastných projektov alebo zámerov spoločnosti, zamestnávateľa, či spoločenského prospechu (Bednaříková, 2016). Dôležitými aspektami pre motiváciu kategórie dospelých sú bezchybná organizácia vzdelávania, výber moderných foriem a metód aj didaktickej techniky, výber kvalifikovaných lektorov, orientácia na prax, partnerský a individuálny prístup a rešpektovanie individuálnych vlastností a skúseností (Langer, 2016).

Z hľadiska v práci položených otázok týkajúcich sa zvyšovania odborného povedomia a vzdelávania, respektíve kvalifikácie v tejto oblasti pre potenciálneho záujemcu možno konštatovať, že vzdelávanie a edukácia dospelých v oblasti fondov má svoj opodstatnený význam a predstavuje významný predpoklad a pridanú hodnotu v úspešnosti a efektívnosti ich využívania. A to jednak z hľadiska cieľavedomého utvárania osobnosti dospelého človeka a rozvoja schopností a pracovných i spoločenských foriem konania i správania (Porubská & Határ, 2009), ako aj zdokonalenia si znalostí, zručností a odborných predpokladov (Průcha & Veteška, 2014). Pričom vzdelávanie aj v oblasti fondov predstavuje ďalšie zvyšovanie kvalifikácie a kompetencií, či primárnu, alebo ďalšiu vzdelávaciu šancu (Beneš, 2014). Súčasne môže prispieť k zvýšeniu, či rozšíreniu kvalifikácie a k udržaniu svojej vlastnej konkurencieschopnosti na trhu práce (Dvořáková & Šerák, 2016), ako aj pri

získavaní zdrojov a podpore schopnosti zamestnancov učiť sa (Koltai, 2002). Samozrejme môže byť dobrovoľné alebo povinné, či zo strany zamestnávateľa alebo z legislatívy (Veteška, 2016), na čo reaguje aj slovenská legislatíva s cieľom uspokojiť záujmy a získať spôsobilosť zapájať sa do života občianskej spoločnosti (Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní).

Nestačí len všeobecná informovanosť o tom, že fondy existujú a že slúžia na financovanie. Je potrebná aj odborné príprava a vzdelávanie o tom, na akých princípoch fungujú, na čo všetko sa dajú využívať, ako sa dajú prepájať, vzájomne dopĺňať, spolufinancovať a v neposlednej miere ako projekty písať a predkladať. Tak, aby projekty spĺňali nielen všetky formálne a administratívne kritéria, ale mali reálny obsah, ciele, zameranie, spĺňali požadované kritéria a zameranie a boli realizovateľné. To, že je to zložitá oblasť požadujúca v súčasnosti odbornú prípravu, potvrdzuje aj vznik špecializovaných poradenských firiem, ktoré tieto informácie v rámci biznisu poskytujú príslušným žiadateľom.

Dôležitými aspektami pre motiváciu kategórie dospelých vo vzdelávaní sú bezchybná organizácia, výber moderných foriem a metód aj didaktickej techniky, výber kvalifikovaných lektorov, orientácia na prax, partnerský a individuálny prístup a rešpektovanie individuálnych vlastností a skúseností (Langer, 2016).

Z pohľadu otázky týkajúcej sa najvhodnejších foriem vzdelávania, edukácie, informovanosti a poradenstva v oblasti fondov, praktické skúsenosti z realizácie a spätná väzba od realizátorov projektov poukazujú na opodstatnenosť, vhodnosť a prakticky uskutočniteľnosť vyššie uvádzaných foriem: informačno-poradenské centrá a informačné kancelárie, otváracie konferencie, informačné dni/semináre, záverečné konferencie, Spojené informačné dni o fondoch v Slovenskej republike, prednášky na odborných konferenciách profesných združení a organizácií, akreditovaný vzdelávací program pre ekonomických diplomatov, odborná príprava poskytovateľov/administrátorov fondu, či vzdelávanie prostredníctvom internetových portálov. Zmieňované návrhy najčastejšie využívajú formu prednášky a prezentácie spojenú s aktívnou diskusiou (Barták, 2008), pričom vzdelávanie sa tak môže uskutočňovať v tradičných vzdelávacích inštitúciách v rámci vzdelávacieho systému alebo mimo neho (Palán, 2002), za využitia moderných informačných a komunikačných

technológií (Veteška, 2016), čo v súvislosti s e-learningom súvisí s tým, že vzdelávacie zdroje môžu byť organizované efektívnejšie (Geinare, 2009).

Internetové vzdelávanie, webináre, či ďalšie formy prostredníctvom komunikačných technológií budú predstavovať dôležité formy v celom spektre vzdelávacích aktivít naprieč celým výchovno-vzdelávacím systémom, nielen v oblasti fondov, hlavne v období krízových situácií, napríklad pandémie koronavírusu – COVID19. A to na ako Slovensku, tak aj vo svete.

Každý, kto prejaví záujem o ďalšie vzdelávanie, má právo vzdelávať sa v každom veku svojho života podľa podmienok ustanovených zákonom a podľa svojich schopností a záujmov a uskutočňuje v ustanovizniach ďalšieho vzdelávania rozličnými krátkodobými dlhodobými vzdelávacími aktivitami rôznych foriem (napr. seminár, školenie, kurz) v rozličných organizačných formách štúdia (štúdium popri zamestnaní, doplnujúce štúdium, rozširujúce štúdium, špecializačné štúdium, rekvalifikačné štúdium). Pre mnohých ľudí znamená druhú šancu v živote.

Fondy na národnej, či medzinárodnej úrovni budú predstavovať významnú súčasť rozvoja spoločnosti vládnej, mimovládnej úrovni, či v súkromnom sektore aj v budúcnosti. Pre zorientovanie sa v problematike a efektívne využívanie fondov je potrebná určitá miera povedomia a poznania a pre niektoré skupiny až kvalifikácia pre prácu s nimi, čo bude predstavovať významný vzdelanostný aspekt, kompetenciu a kvalitu v rámci uplatnenia sa na trhu práce v budúcnosti.

Resumé

An important part of the life and development of Slovak society is represented by funds that enable the financing of various projects and activities that would not otherwise be fundable and thus feasible. In 2020 and in the next period, the Slovak Republic will have an increased volume of financial resources in the area of funds. In connection with their meaningful use and efficient drawing, it is also necessary to build capacities in the area of staff training and education, both on the part of providers and on the part of fund recipients.

Funds at the national or international level will be an important part of the development of society at the governmental, non-governmental level, or in the private sector in the future. A certain level of awareness and knowledge is required for orientation and effective use of funds, and for some groups up to qualification for working with them, which will represent an important educational aspect, competence and quality in the application on the labour market in the future.

In theoretical work without empirical research, but using empirical primary data, the presented proposal of possible educational, educational, information and counselling innovative forms presents practical, feasible and also tested possibilities of adult education, including the application of experiences and recommendations from their implementation.

From the point of view of the issues concerning the most suitable forms of education, training, information and advice in the field of funds, practical experience from implementation and feedback from project implementers point to the justification, suitability and practical feasibility of the above forms:

- information and advisory centres and information offices, opening conferences, information days / seminars, final conferences, United information days about funds in the Slovak Republic, lectures at professional conferences of professional associations and organizations, accredited educational program for economic diplomats, training of fund providers / administrators, or education through internet portals. The mentioned proposals most often use the form of lecture and presentation connected with active discussion, while education can take place in traditional educational institutions within the educational system or outside it, using modern information and communication technologies , which in connection with e-learning is related to the fact that educational

resources can be organized more efficiently. Internet education, webinars or other forms through communication technologies will represent important forms in the whole spectrum of educational activities across the entire educational system, not only in the field of funds, especially in times of crisis, such as the coronavirus pandemic - COVID19. In addition, both in Slovakia and in the world.

To increase the awareness and availability of funds, as well as the level of education and training in the Slovak Republic, it was possible to design the following practical, but also real, economically feasible key activities and practical measures based on the principle of providing comprehensive information in one place and in real time.

The key activities included:

- Organization of joint information and educational days on funds in the Slovak Republic,
- Creation, establishment and operation of a comprehensive information and educational internet portal on funds in the Slovak Republic.

The creation, establishment and operation of a comprehensive educational and information internet portal on funds in the Slovak Republic can be an information project of the state, but it can be a separate, for example a student project within a college or university. Funding for such a project can be provided either through state budget funding through a ministry, state organization or agency. In the case of a fund project, it should be financed as a fund project, both in terms of its creation, establishment, but also in terms of operation and long-term sustainability.

Another aspect of the successful operation of such a portal is its complexity, clarity, simple search and cross-sectional nature within various funds and subsidy schemes. It should be an educational and search portal that would respond to the following needs of the users we meet:

- Information on any current calls across the full range of fund schemes and fund mechanisms;
- Possibility of clear search according to the type of funds (ESIF, Norwegian Funds, Swiss Financial Mechanism, etc.), according to the area of interest (culture, sports, social affairs, science, research, innovation, etc.), co-financing rates, according to the eligibility of beneficiaries;

- educational part concerning the issue of funds, orientation in them, the procedure for finding a suitable project, its processing and submission, a list of the most common questions, problems, resp. Examples of practical procedures and solutions.

As other practical activities:

- elaboration of clear electronic versions of educational presentations on individual funds, grant schemes, financial mechanisms and programs;

- creation of an information and educational Facebook profile about funds in the Slovak Republic;

- organization of opening and closing conferences on funds / programs and individual calls.

The intention and aim of the submitted dissertation was also to provide an analysis of the current state of legislative and legal regulation of adult education in Slovakia, it is possible to summarize the following recommendations:

- regular implementation of representative research on targeted and selected areas of adult education, also focusing on what changes should be made in the existing legislation;

- systematic processing and analysis of the obtained data with the formulation of appropriate proposals and measures to improve the situation and respond to current needs of practice;

- qualified content preparation of draft measures by practitioners in the field of adult education;

- close co-operation of lawyers and legislators with teachers and andragogues for the formulation of proposals for amendments to relevant existing laws, decrees of regulations, or completely new legislation;

- systematic information work and enlightenment (explanatory) work with legislators, deputies of the National Council of the Slovak Republic before and during the submission of relevant amendments or new wordings of laws;

- co-operation with participants in adult education, professional organizations and unions operating in the field by state authorities on the basis of professional seminars, sharing examples of good practice and the like for the purpose of feedback and orientation on solving practical problems related to the preparation of legal updates;

- training with the broad participation of professionals and the public in the preparation of a long-term vision for the development of education, including adult education, and regular evaluation of policies and measures adopted, including the updating of legislation.

Everyone who is interested in further education has the right to be educated at any age of their life according to the conditions established by law and according to their abilities and interests and carries out various short-term educational activities in various forms (eg seminar, training, course) in further education institutions in various organizational forms of study (study in addition to employment, supplementary study, extension study, specialization study, retraining study). For many people, it means a second chance in life.

Funds at the national or international level will be an important part of the development of society at the governmental, non-governmental level, or in the private sector in the future. A certain level of awareness and knowledge is required for orientation and effective use of funds, and for some groups up to qualification for working with them, which will represent an important educational aspect, competence and quality in the application on the labour market in the future.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

Zoznam použitých českých zdrojov:

BASL, J. a BLAŽÍČEK, R. - *Podnikové informační systémy: podnik v informační společnosti*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4307-3.

BARTÁK, J. *Jak vzdělávat dospělé*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-87197-12-7.

BARTÁK, J. *Od znalosti k inovacím*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-87197-03-5.

BARTÁK, J. *Aktuální problémy vzdělávání a rozvoje zaměstnanců v organizacích*. Monografie, Vyd. 1. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského, 2015. ISBN 978-80-7452-113-3.

BEDNAŘÍKOVÁ I. *Kapitoly z andragogiky 2*. Olomouc : PF Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN 978-80-244-3249-6.

BENEŠ, M. *Andragogika - filozofie - věda*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. ISBN 80-86432-03-3.

BENEŠ, M. a kolektiv. *Idea vzdělávání v současné společnosti*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-40-8.

BENEŠ, M. *Andragogika*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-2580-2.

BENEŠ, M. *Andragogika. 2., aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. ISBN 978-80-247-4824-5.

DOSTÁL, P. *Pokročilé metody manažerského rozhodování: konkrétní příklady využití metod v praxi*. 1. vyd. Praha: Garda, 2007. ISBN 80-247-1338-1.

DUOCEK, P. *Informační management*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2009. ISBN 978-80-7431-010-2.

DVOŘÁKOVÁ, M. a ŠERÁK, M. *Andragogika a vzdělávání dospělých, vybrané kapitoly*. Praha : Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2016. ISBN 978-80-7308-694-7.

HURTYOVÁ, I. *Grantování: proces přidělování nadačních příspěvků*. 1. vyd. Brno: DOPLNĚK, 2001. ISBN 80-7239-092-9.

KAŠICKÝ, F. *Praktické zkušenosti zo vzdelávania dospelých v oblasti fondov*. Andragogika v praxi, č. 23 – 24/2020. Praha: Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR, 2020. ISSN 2336-5145.

KAŠICKÝ, F. *Inovatívne metódy a formy vzdelávania dospelých v oblasti využívania fondov v Slovenskej republike*. Sborník z mezinárodní konference ICOLLE 2020 – Úloha odborného vzdělávání ve světě 21. století. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2021. ISBN 978-80-7509-781-1.

LANGER, T. *Moderní lektor*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2016. ISBN 978-80-271-0093-4.

MUŽÍK, J. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-7238-220-9. 44.

PALÁN, Z. *Výkladový slovník vzdělávání dospělých*. Praha: DAHA, 1997. ISBN 80-902232-1-4.

PALÁN, Z. *Lidské zdroje - výkladový slovník*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0950-7.

PLAMÍNEK, J. *Vzdělávání dospělých*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3235-0.

PRUCHA, J. *Přehled pedagogiky, Úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2002. ISBN 978-80-257-4658-2.

PRUCHA, J. *Moderní pedagogika. 2. vyd.*, Praha: Portál, 2020. ISBN 978-80-266-3794.

PRUCHA, J. a VETEŠKA, J. *Andragogický slovník, 2., aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. ISBN 978-80-247-4748-4.

SHÁNILOVÁ, I. *Specifika vzdělávání pedagogických pracovníků*. Dizertační práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014.

SHÁNILOVÁ, I. *Andragogická didaktika*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2019. ISBN 978-80-7452-145-4.

SHÁNILOVÁ, I. *Projektové řízení*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2019. ISBN 978-80-7452-144-7.

VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky*. Praha: Portál, s.r.o., 2016. ISBN 978-80-262-1026-9.

Zoznam použitých zahraničných zdrojov

- DEMOČ, V. a ALÁČ, P. *Manažérska informatika*. Zvolen: Technická univerzita vo Zvolene, 2008. ISBN 978-80-228-1936-7.
- DRGONEC J. *Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax*. Bratislava: C.H.Beck, 2015. ISBN 978-80-89603-39-8.
- EKERN, S. *Ludské práva ako prameň práva a demokratická hodnota: skúsenosti z Nórska*. Bratislava: NOS, 2016. ISBN 978-80-89571-12-3.
- GAJDOŠÍKOVÁ, L. In: Čič, M. a kol. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Žilina: Eurokodex, 2012. ISBN 978-80-89447-93-0.
- KAŠICKÝ, F. *Finančné mechanizmy v zahraničnej politike*, s.20 - 21 *Svet a my*, č. 1/2018, s. ISSN1339-911X, dostupné na: <http://www.mzv.sk/documents/10182/2612047/1801+Časopis+Svet+a+my/89d750c4-dd5c-4d51-ad61-5186e10f6ca6>
- KAŠICKÝ, F. a STRIŽINEC, B. *Financovanie projektov samospráv / skúsenosti a perspektívy z Grantov EHP a Nórska*, vystúpenie na medzinárodnej Konferencii Municipálna V-4: SMART agenda pre kvalitu a modernizáciu“, príspevok v zborníku konferencie, 2018.
- KAŠICKÝ, F. *Vzdelávanie dospelých v oblasti fondov*. Andragogické štúdie 2020 - Miroslav Krystoň (ed.) - recenzovaný vedecký zborník. Banská Bystrica: Belianum, 2020. ISBN: 978-80-557-1730-2.
- KAŠICKÝ, F. *Fondy v problematike obrany a bezpečnosti – projekty, edukácia, financovanie*. Zborník vedeckých prác. Košice: Vysoká škola bezpečnostného manažérstva, 2020. ISBN: 978-80-8185-038-7.
- KAŠICKÝ, F. *Analýza aktuálneho stavu právnej úpravy vzdelávania dospelých v Slovenskej republike*. *Revue spoločenských a humanitných vied*. Ročník 9, č. 3, 2021. Sládkovičovo: Vysoká škola Danubius, 2021. ISSN:1339-259X.
- KOLEKTÍV. *Program švajčiarsko-slovenskej spolupráce, Nadácia Ekopolis*. Bratislava: Úrad vlády SR, 2017.
- KOLEKTÍV. *Visegrad Fund 15, International Visegrad Fund*. Bratislava: IVF, 2015. ISBN 978-80-971980-0-8.

- KOLTAI, D. *Theoretical, economic and regional issues of adult education*. Institute for International Cooperation of the German Adult Association, 2002. ISBN: 3-88513-833-6.
- KOZÍK, T. a BELICA J. *Súčasnosť a perspektíva celoživotného vzdelávania*. Nitra: PF UKF, 2007. ISBN 978-80-8094-163-5.
- KOZÁK, J. *Informačný manažment - analýza, potreby, trendy*. Ružomberok: Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2013.
- LUCAS, H. *Information technology for management. 7th ed.* Boston: Irwin/McGraw-Hill, 2000. ISBN 00-722-9763-8.
- MAJTÁN, M. a kol. *Manažment*. Bratislava: SPRINT, 2008. ISBN 978-80-89085-72-9.
- MATULČÍK, J. *Úvod do teórie riadenia*. Bratislava: Stimul, 2014. ISBN 978-80-8127-115-1.
- MIHALČOVÁ, B. a PRUŽINSKÝ, M. *O manažmente a manažovaní*. Ružomberok: PFKU, 2006. ISBN 80-8084-122-5.
- MIHOK, J. a TREBUŇA, P., *Základy manažmentu*. Košice: Edícia študijnej literatúry, 2009. ISBN 978-80-553-0345-1.
- MIKUŠ, P. a DROPPA, M. *Základy manažmentu*, Poprad: Inštitút manažmentu a cestovného ruchu, 2008. ISBN 978-80-8084-309-0.
- PASTIEROVÁ, M. *Informačné technológie pre manažérov*. Bratislava: Equilibria, 2013. ISBN 978-80-814-3062-6.
- PORUBSKÁ, G. a HATÁR, C. *Kapitoly z andragogiky pre pomáhajúce profesie*. Nitra : PF UKF, 2009. ISBN 978-80-8094-597-8.
- REDING, V. *Lifelong Learning in Europe*. In: *Adult Education and Development*. (Ed. Helmut HINZEN.) Bonn : IIZ DVV, 2002. ISSN 0342-7633.
- RINNE, R. *The globalization of Education: Finnish education on the doorstep of the new EU millennium*. In: *Educational Review*, roč. 52, č.2, s.131-142, 2000.
- RYBANSKÝ, R. a SČASNICOVÁ, I. *Základy manažmentu*. Prešov: 2011. ISBN 978-80-8105-242-2

SEDLÁK, M. *Manažment*. Bratislava: Edícia Ekonómia, 2001. ISBN: 80-8904-718-1.

SEDLÁK, M. *Manažment*. Bratislava: IURA EDITION,s.r.o., 2007. ISBN 978-80-8078- 133-0.

ŠTIFILOVÁ, Z. *Efektívny informačný manažment ako účinný nástroj riadenia organizácie*. Bratislava: Filozofická fakulta Univerzita Komenského v Bratislave, 2014.

TOKAROVÁ, A. et al. *Sociálna práca. Kapitoly z dejín, teórie a metodiky sociálnej práce*. Prešov: FF PU, 2003. ISBN 80-968367-5-7.

VÁGNER, I. *Systém managementu*. Brno: Právnická fakulta, Masarykova univerzita, 2006. ISBN 97-8802-104-264-3.

Zoznam použitých internetových zdrojov

Analyza zistení o stave školstva na Slovensku. [online]. [cit.10.4.2020]. Dostupné z <https://analyza.todarozum.sk/docs/434576001si1a/>

Association for education and regional development. [online]. [cit.10.12.2019]. Dostupné z <http://www.aerd.org.rs/sk/cojetogrant.html>

Blokové schémy - Finančný mechanizmus EHP a Nórsky finančný mechanizmus 2004-2009. [online]. [cit.12.4.2019]. Dostupné z <http://www.archiv.vlada.gov.sk/phare/data/files/898.rtf>

CHRISTENSSON, P.: *Web Page*. In *Techterms.com, 2006*. [online]. [cit.12.4.2019]. Dostupné na [http:// http://techterms.com/definition/webpage](http://techterms.com/definition/webpage)

Council of Europe portal, Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education. [online]. [cit. 27.3.2020]. Dostupné na: <https://www.coe.int/en/web/edc/charter-on-education-for-democratic-citizenship-and-human-rights-education>

Členské fondy Európskej únie, 2019. [online]. [cit. 11.12.2019]. Dostupné na: https://www.slovensko.sk/sk/agendy/agenda/_clenske-fondy-europskej-unie/

BSK – poskytovanie dotácií, 2019. [online]. [cit. 15.11.2019]. Dostupné na: <http://www.region-bsk.sk/clanok/poskytovanie-dotacii-745239.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

Dobrá prax inšpiruje, 2018. [online].[cit. 6.12.2019]. Dostupné na: <https://www.zmos.sk/dobra-prax-inspiruje>

Dohovor o základných právach a ľudských slobodách. [online]. [cit.11.5.2020]. Dostupné na:https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SLK.pdf

Dotácie v oblasti medzinárodných vzťahov a zahraničnej politiky, MZVaEZ SR, 2019. [online].[cit. 2.12.2019]. Dostupné na: http://www.mzv.sk/ministerstvo/dotacie_zo_statneho_rozpocudotacie_v_oblasti_medzinarodnych_vztahov_a_zahranicnej_politiky

Dunajský nadnárodný program 2014-2020, 2014, Program spolupráce, verzia 2.3.1, Bratislava, 2014. [online].[cit. 1.12.2019]. Dostupné na: <https://www.danube.vlada.gov.sk/18706-sk/dokumenty/>

Dunajský národný program, 2019. [online].[cit. 1. 11.2019]. Dostupné na: <https://www.danube.vlada.gov.sk/dunajsky-nadnarodny-program/>

ENI Maďarsko – Slovensko – Rumunsko – Ukrajina – Maďarsko, 2019. [online].[cit. 15.12.2019]. Dostupné na: <https://www.pokraj.sk/sk/samosprava/vyzvy-granty/cezhranicne-programy/program-huskroua-eni/o-programe/>

Erazmus+, 2020. [online].[cit. 1. 11.2020]. Dostupné na: <https://www.erasmusplus.sk/?sw=70>

Európa pre občanov, 2018. [online].[cit. 2.11.2019]. Dostupné na: <http://www.europapreobcanov.sk/custom/news/?id=182>

Európa pre občanov, 2019. [online].[cit. 6.12.2019]. Dostupné na: <http://www.europapreobcanov.sk/o-programe?locale=sk>

Európske štrukturálne a investičné fondy, 2019. [online].[cit. 12.12.2019]. Dostupné na:https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/funding-opportunities/funding-programmes/overview-funding-programmes/european-structural-and-investment-funds_sk

Finančné mechanizmy, granty a bilaterálne finančné nástroje, 2018. [online].[cit. 4.12.2019] . Dostupné na: <http://www.mzv.sk/podnikajme-v-zahranici/financne-mechanizmy-granty-a-bilateralne-financne-nastroje>

Fond. [online].[cit. 12.12.2019]. Dostupné na: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Fond>

Fondy a formy podpory v programovom období 2014 - 2020. [online]. [cit. 22.11.2019]. Dostupné na: <https://www.centire.com/sk/blog/fondy-a-formy-podpory-v-programovom-obdobi-2014-2020>

Grant (účelový dar). [online]. [cit. 1.12.2019]. Dostupné na: <https://cs.wikipedia.org/wiki>

Granty EHP a Nórska 2009-2014, 2017. [online]. [cit. 11.12.2019]. Dostupné na: http://www.eegrants.sk/data/files/214_nor-brozura_final.pdf

INTERREG V-A Poľsko – Slovensko, 2019. [online]. [cit. 12.12.2019]. Dostupné na: <https://sk.plsk.eu/informacia-o-programe>

INTERREG V-A Slovenská republika - Česká republika, 2019. [online]. [cit. 22.12.2019]. Dostupné na: <https://www.sk-cz.eu/sk/program-2014-2020/o-programe>

INTERREG V-A Slovenská republika – Maďarsko, 2019. [online]. [cit. 26.12.2019]. Dostupné na: <https://www.grantexpert.sk/operacne-programy/cezhranicne-programy/interreg-v-slovenska-republika-madarsko/>

Kreatívna Európa, 2019. [online]. [cit. 15.11.2019]. Dostupné na: <http://www.cedslovakia.eu/kreativna-europa>

KUČERÁK, D. - *IPA slovník.* 2008. [online]. [cit. 15.11.2019]. Dostupné na: <http://www.ipaslovakia.sk/sk/ipa-slovník/informacny-system>

MACHALOVÁ, M. *Politika vzdelávania dospelých a riešenie problémov ľudí.* 2015. [online]. [cit. 15.11.2019]. Dostupné na: <http://https://www.prohuman.sk/pedagogika/politika-vzdelavania-dospelych-a-riesenie-problemov-ludi>

Manuál - kroky k úspechu. [online]. [cit. 15.11.2019]. Dostupné na: <https://nmodmus.zmos.sk/manual-kroky-k-uspechu.htm>

Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. [online]. [cit. 11.5.2020]. Dostupné na: <https://www.amnesty.sk/wp-content/uploads/2012/01/Medzinárodný-pakt-o-hospodárskych-sociálnych-a-kultúrnych-právach.pdf>

Národný štipendijný program, 2019. [online]. [cit. 4.12.2019]. Dostupné na: <https://www.stipendia.sk>

Odporúčanie rady – Európska komisia. [online].[cit. 2.3.2020].
Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019-european-semester-country-specific-recommendation-commission-recommendation-slovakia_sk.pdf

Oznámenie komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu výboru a výboru regiónov (2020), COM (2020) 442final,2. [on line].[Cit. 21-9-2020]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2020/SK/COM-2020-442-F2-SK-MAIN-PART-1.PDF>

Pojmy webový portál a webová stránka – aké sú rozdiely? In Millennium.sk. 2015. [online]. [cit. 2.3.2020]. Dostupné na: http://www.millennium.sk/sk/novinky/detail-spravy/_pojmy-webovy-portal-a-webova-stranka-ake-su-rozdiely

Programy cezhraničnej spolupráce SR, 2019. [online].[cit. 10.12.2019]. Dostupné na: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/programy-cezhranicnej-spoluprace/>

Program Stredná Európa, 2019. [online].[cit. 10.12.2019].Dostupné na: <https://www.centraleurope.vlada.gov.sk/program-stredna-europa/>

Report No. 15 (2008–2009) to the Storting: Interests, Responsibilities and Opportunities. The main features of Norwegian foreign policy, Norwegian Ministry of Foreign Affairs, p.58. [online].[cit. 12..12. 2019]. Dostupné na: https://www.regjeringen.no/contentassets/9c4165390a954c2a809ded2ef11e56c9/en-gb/pdfs/stm200820090015000en_pdfs.pdf

SAIA, 2020. [online].[cit. 10.12.2020].Dostupné na: <https://https://www.saia.sk/sk/main/o-nas/>

Slovensko – ústredný portál verejnej správy. [online]. [cit.13.4.2020]. Dostupné na https://www.slovensko.sk/sk/agendy/agenda/_zakladne-pojmy-v-oblasti-prava

Štandardizovaný medzinárodný slovník ekonomických pojmov a organizácií, 2019. [online].[cit. 8.12.2019]. Dostupné na:<http://ekonomika.oldweb-sulik.sk/ekonomicky-slovník/dotacia-subsidy>

Švajčiarsky finančný mechanizmus, 2019. [online].[cit. 19.11.2019]. Dostupné na:<http://www.swiss-contribution.sk/>

Vadkertí, P. *Teória informácií, podstata, význam a ich úloha v riadení podniku. Peter Vadkertí (PeVa) prednáška z Informačného manažmentu.* [online]. [cit. 19.12.2019]. Dostupné na: http://www.sapclub.sk/docs/SKR%202007_2008/LS%202007_2008/IM/work/Vadkertý_prednasky/P1.htm

VEGA - *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR.* [online]. [cit. 5.12.2019]. Dostupné na: <http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=416>

Visegradfund, 2019. [online]. [cit. 11.12.2019]. Dostupné na: <https://www.visegradfund.org/about-us/the-fund/>

Výročná správa o vykonávaní programu Interreg V-A SK-CZ za rok 2017, 2018. [online]. [cit. 15.12.2019]. Dostupné na: <https://www.sk-cz.eu/sk/program-2014-2020/implementacia-programu/vyrocnasprava-2017>

Výročná správa Fondu na podporu umenia za rok 2018. [online]. [cit. 19.3.2019]. Dostupné na: https://www.fpu.sk/attachments/article/169/Vyrocná%20správa%202018_14032019_final.pdf

ZMOS – Dobrá prax inšpiruje, 2019. [online]. [cit. 10.11.2019]. Dostupné na: <https://www.zmos.sk/dobra-prax-inspiruje>

Zoznam ostatných zdrojov

Memorandum o celoživotnom vzdelávaní. Bratislava: Ministerstvo školstva SR v spolupráci s európskou komisiou Direktoriatom pre vzdelávanie a kultúru, 2001. ISBN 80-7100-923-7.

Zákony

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

Ústavný zákon č. 227/2002 Z.Z o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu

Ústavný zákon 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky

Zákon č. 568/2009 Z. z. zákon o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 523/2004 Zb., o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č.147/1997 Zb., o neinvestičných fondoch a o doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 207/1996 Z. z.

Zákon č. 284/2014 Z. z., o Fonde na podporu umenia a o zmene a doplnení a č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení zákona č. 79/2013 Z. z.

Nariadenia/iné právne predpisy/zápisy

Vyhláška č. 97/2010 Ministerstva školstva Slovenskej republiky

PL.ÚS.5/93. Uznesenie z 18. mája 1994.ZNUÚS 1993-1994, s. 210-211

PL.ÚS 3/2008. Nález z 26. mája 2010. ZNUÚS 2010, s. 122-12

Všeobecné záväzné nariadenie obce Častá č.3/2008 v znení neskorších úprav. [online].[cit. 19.12.2019]. Dostupné na:

https://www.casta.sk/www/wp-content/uploads/2017/04/vzn_08-03.pdf

Zápis zo stretnutia k vyhodnoteniu infodní Granty pre samosprávu, 2018, archív autora - neverejné

ZOZNAM SKRATIEK

- BOZP - Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci
- CE - Stredná Európa (Central Europe)
- CEEPUS - Stredoeurópsky výmenný program pre univerzitné štúdiá - (Central European Exchange Programme for University Studies)
- DNP - Dunajský nadnárodný program
- DG HOME - Generálne riaditeľstvo pre vnútorné záležitosti a migráciu
- EACEA - Výkonná agentúra pre vzdelávanie, audiovizuálny sektor a kultúru
- EFRR - Európsky fond regionálneho rozvoja
- EHP - Európsky hospodársky priestor
- EK - Európska komisia
- ENI - Nástroj európskeho susedstva
- ENPI - Nástroj európskeho susedstva a partnerstva
- ENRF - Európsky námorný a rybársky fond
- EPFRV - Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka
- ESF - Európsky sociálny fond
- EŠIF - Európske štrukturálne a investičné fondy
- ETC - Európska územná spolupráca (European Territorial Cooperation)
- EUSDR - Stratégia EÚ pre dunajský región
- EÚ - Európska únia
- FM EHP - Finančný mechanizmus Európskeho hospodárskeho priestoru
- HTML - Hypertextový značkovací jazyk (Hyper Text Markup Language)
- ICP - kontaktné body (International Contact Points)
- IPA - Nástroj predvstupovej pomoci
- KF - Kohézny fond
- MŠVVaŠ SR - Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
- MVF – Medzinárodný vyšehradský fond
- MVO - mimovládne organizácie
- NEO - Národné kancelárie Erasmus+ (National Erasmus+ Offices)
- NFM - Nórsky finančný mechanizmus
- NFM - nenávratný finančný príspevok
- NO - národný orgán

NŠP - Národný štipendijný program

ods. - odsek

RO - riadiaci orgán

SOP - Spoločný operačný program

V4 - Vyšehradská štvorka

VEGA - Vedecká grantová agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Slovenskej akadémie vied

VÚC - vyššie územné celky

VÚC Prešov - Prešovský samosprávny kraj

VÚC Žilina - Žilinský samosprávny kraj

Zb. - Zbierka

ZMOS - Združenia miest a obcí Slovenskej republiky

Z.z. - Zbierka zákonov

ŽoNFM - žiadosť o nenávratný finančný príspevok

§ - paragraf

ZOZNAM OBRÁZKOV, GRAFOV a TABULIEK

Zoznam obrázkov

Obrázok 1: Osvedčenie o absolvovaní akreditovaného vzdelávacieho programu ďalšieho vzdelávania.....	49
Obrázok 2: Osvedčenie o čiastočnej kvalifikácii.....	50
Obrázok 3: Osvedčenie o úplnej kvalifikácii	50
Obrázok 4: Medzinárodný vyšehradský fond - logo.....	55
Obrázok 5: Medzinárodný vyšehradský fond - mapa.....	56
Obrázok 6: Finančný mechanizmus EHP a Nórsky finančný mechanizmus - logo.....	56
Obrázok 7: Švajčiarsky finančný mechanizmus - logo.....	59
Obrázok 8: Európske štrukturálne a investičné fondy - logo	60
Obrázok 9: Európa pre občanov - logo.....	61
Obrázok 10: Erasmus - logo.....	62
Obrázok 11: INTERREG V-A Slovenská republika - Maďarsko - logo.....	63
Obrázok 12: INTERREG V-A Poľsko - Slovensko - logo.....	63
Obrázok 13: INTERREG V-A Slovenská republika - Česká republika - logo.....	64
Obrázok 14: ENI Maďarsko - Slovensko - Rumunsko - Ukrajina - Maďarsko-logo.....	66
Obrázok 15: INTERREG V-A Slovensko -Rakúsko - logo.....	67
Obrázok 16: Programy cezhraničnej spolupráce SR - mapa.....	68
Obrázok 17: Dunajský nadnárodný program - logo.....	68
Obrázok 18: Program Interreg Stredná Európa - logo.....	69
Obrázok 19: Národný štipendijný program - logo.....	71
Obrázok 20: Program Akademické mobility - logo.....	71
Obrázok 21: Program CEEPUS - logo.....	71
Obrázok 22: Program - Akcia Rakúsko - Slovensko - spolupráca vo vede a vzdelávaní - logo.....	72
Obrázok 23: EURAXESS Slovensko - logo.....	72
Obrázok 24: Fond na podporu umenia - logo.....	73
Obrázok 25: Kreatívna Európa - logo.....	73

Zoznam grafov

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1: Vzdelávacie, edukačné, informačné a poradenské aktivity v rámci ďalšieho vzdelávania dospelých v oblasti fondov.....	95
--	----

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 - Logá fondov

PRÍLOHY

Príloha 1 – Logá fondov

Obrázok 4: Medzinárodný vyšehradský fond – logo.....55

Obrázok 6: Finančný mechanizmus EHP a Nórsky finančný mechanizmus - logo....56

Obrázok 7: Švajčiarsky finančný mechanizmus - logo..... 59

A Swiss-Slovak project supported by the Swiss Contribution to the enlarged European Union

Obrázok 8: Európske štrukturálne a investičné fondy - logo60

Obrázok 9: Európa pre občanov - logo..... 61

Obrázok 10: Erasmus + - logo.....62

Obrázok 11: INTERREG V-A Slovenská republika - Maďarsko - logo.....63

Obrázok 12: INTERREG V-A Poľsko - Slovensko - logo.....63

Obrázok 13: INTERREG V-A Slovenská republika - Česká republika – logo.....64

Obrázok 14: ENI Maďarsko - Slovensko - Rumunsko - Ukrajina – Maďarsko-logo....66

Obrázok 15: INTERREG V-A Slovensko -Rakúsko – logo.....67

Obrázok 17: Dunajský nadnárodný program - logo.....68

Obrázok 18: Program Interreg Stredná Európa - logo.....69

Obrázok 19: Národný štipendijný program – logo.....71

Obrázok 20: Program Akademické mobility - logo.....71

Obrázok 21: Program CEEPUS - logo.....71

Obrázok 22: Program - Akcia Rakúsko - Slovensko - spolupráca vo vede a vzdelávaní
- logo.....72

Obrázok 23: EURAXESS Slovensko - logo.....72

Obrázok 24: Fond na podporu umenia - logo.....73

Obrázok 25: Kreatívna Európa - logo.....73

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: František Kašický

Obor: Andragogika

Forma studia: doktorské studium - kombinovaná

Název práce: Vzdělávání dospělých v oblasti využívání fondů ve Slovenské republice

Rok: 2022

Počet stran textu bez příloh: 97

Celkový počet stran příloh: 4

Počet titulů českých použitých zdrojů: 27

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 30

Počet internetových zdrojů: 47

Počet ostatních zdrojů: 14

Vedoucí práce: PhDr. Ivana Shánilová, PhD.